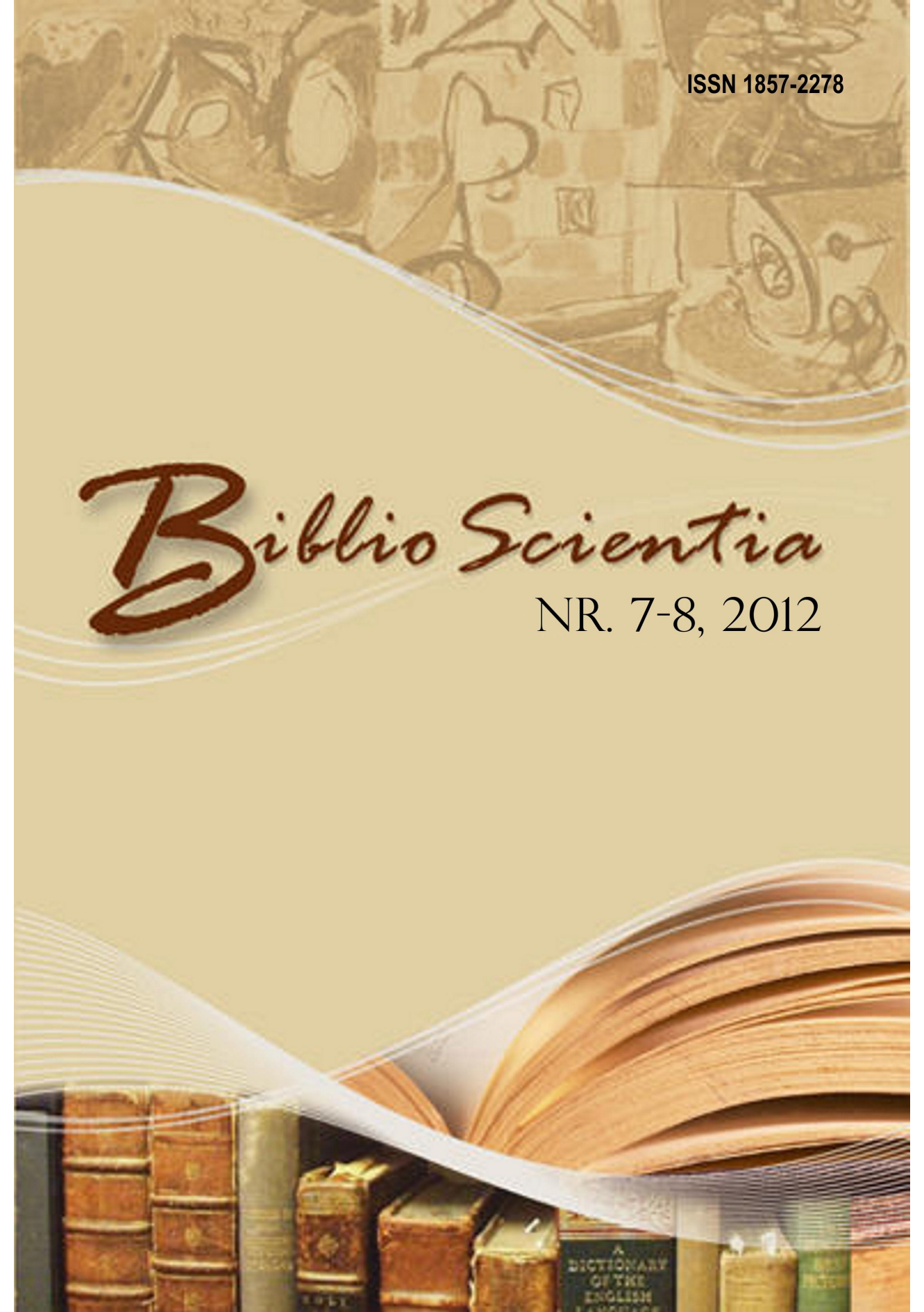

ISSN 1857-2278

Biblio Scientia

NR. 7-8, 2012

Academia de Științe a Moldovei
Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”

BiblioScientia

Revistă de biblioteconomie și științele informării
2012 Nr. 7-8

Redactor - șef: **Aurelia HANGANU**

Redactor - șef adjunct: **Lidia ZASAVIȚCHI**

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Pavel BORODKOV (Ekaterinburg, Rusia)

Elena BOȚAN-GAINA (Chișinău, Republica Moldova)

Elena COROTENCO (Chișinău, Republica Moldova)

Florin Gheorghe FILIP (București, România)

Octavian GORDON (București, România)

Elena HARCONIȚĂ (Bălți, Republica Moldova)

Dimitar ILIEV (Sofia, Bulgaria)

Ivan KOPYLOV (Moscova, Rusia)

Lidia KULIKOVSKI (Chișinău, Republica Moldova)

Olga OSIPOVA (Moscova, Rusia)

Maria POPESCU (Chișinău, Republica Moldova)

Alexei RĂU (Chișinău, Republica Moldova)

Ventsislav STOYKOV (Sofia, Bulgaria)

Valentina TCACENCO (Chișinău, Republica Moldova)

Angela TIMUȘ (Chișinău, Republica Moldova)

Nelly ȚURCAN (Chișinău, Republica Moldova)

Lector: **Elena VARZARI**

Coperta / viziune grafică: **Viorel POPA**

© Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM

ISSN: 1857-2278

Revistă semestrială

Textele sunt avizate. Redacția își rezervă dreptul de a decide asupra oportunității publicării materialului oferit de colaboratori, precum și de a solicita autorilor modificările sau completările considerate necesare.

Adresa redacției:

str. Academiei 5a, mun. Chișinău, 2028, Republica Moldova

Tel/fax: (022) 72-74-01

E-mail: library@asm.md, aureliahanganu@yahoo.com

SUMAR

ISTORIA CĂRȚII ȘI A PRESEI

Aurelia HANGANU. <i>August Treboniu Laurian și Dicționarul tezaur al limbii române</i>	5
Adela MANOLII, Galina CANTÎR, Neonila GLAVAN. <i>Aspecte privind cartea de cult din Secția Carte Rară și Veche a BȘC „Andrei Lupan” a AȘM....</i>	11
Dinu POȘTARENCU, Maria POȘTARENCU. <i>Infiltrarea publicațiilor românești în Basarabia din dreapta Prutului sub dominația țaristă</i>	21
HOMO QUAERENS: CERCETĂTOR – INFORMAȚIE – BIBLIOTECĂ	
Janna NIKOLAEVA. <i>Moldovan Contribution to INIS</i>	32
Lidia ZASAVIȚCHI. <i>Aspecte de analiză bibliometrică a revistei „Mediul Ambiant”</i>	40
Tatiana DOIBANI. <i>Biobibliografia – mijloc de promovare și punere în valoare a personalităților de știință</i>	56

TRIBUNA TINERILOR SPECIALIȘTI

Svetlana TÎLTU. <i>Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică – promotor al cărții științifice</i>	60
Pelagheia POPESCU. <i>Publicitate și marketing – aspecte ale promovării resurselor infodocumentare în BȘC „Andrei Lupan” a AȘM</i>	68
Ana TOCAN. <i>Evaluarea instruirii continue a specialiștilor din instituțiile infodocumentare</i>	75

ANIVERSĂRI

Anatol CIOBANU. <i>O bibliotecară de excepție și o doamnă onorabilă: Elena Pojoga la 70 de ani</i>	81
Tudor LUPAȘCU. <i>Doamna Elena Pojoga – bibliotecară, bibliografă, filolog de certă valoare</i>	83
Ion ȘPAC. <i>Elena Pojoga – o pagină din istoria a BȘC „Andrei Lupan” a AȘM</i>	84
Raisa VASILACHE. <i>Elena Pojoga – o bună profesionistă în domeniul biblioteconomiei și bibliografiei</i>	86
Liliana MELNIC. <i>Elena Pojoga – mentor al bibliotecii</i>	90
Lucia ARNAUT. <i>Omul sfințește locul: Rodica Costaș la 65 de ani</i>	91

RECENZII, PREZENTĂRI DE CARTE

Octavian GORDON. <i>Ioana Costa, „Papirus, pergament, hîrtie. Începuturile cărții”</i>	95
Valentina TCACENCO, Ludmila GHELETA. <i>NATO Science Series collection in the Central Scientific Library „A. Lupan” of ASM</i>	101

DIVERTIS

Tamara MARIAN. <i>Reflecțiile bibliotecarului în ajunul sărbătorii profesionale</i>	108
Maria BALABAN. <i>O carte ce merită citită</i>	110

IN MEMORIAM

Alexandra BRAGA (20.03.1952 – 7.04.2012)	112
---	-----

SUMMARY

BOOK AND PRESS HISTORY

Aurelia HANGANU. <i>August Treboniu Laurian and the Dictionary Thesaurus of the Romanian Language</i>	5
Adela MANOLII, Galina CANTÎR, Neonila GLAVAN. <i>Aspects of Religious Books Stored at the Rare and Old Book Department of CSL „Andrei Lupan” ...</i>	11
Dinu POȘTARENCU, Maria POȘTARENCU. <i>The Infiltration of Romanian Publications in Basarabia from the Right of Prut River under Tsarist Domination</i>	21

HOMO QUÆRENS: RESEARCH – INFORMATION – LIBRARY

Janna NIKOLAEVA. <i>Moldovan Contribution to INIS</i>	32
Lidia ZASAVIȚCHI. <i>Aspects of Bibliometric Analysis of the Journal „Mediul Ambiant”</i>	40
Tatiana DOIBANI. <i>Biobibliography – Means of Promoting and Highlighting of the Personalities in Science</i>	56

TRIBUNE OF YOUNG SPECIALISTS

Svetlana TÎLTU. <i>International Scientific and Didactic Book Fair – Promoter of Scientific Book</i>	60
Pelagheia POPESCU. <i>Advertising and Marketing – Promote Aspects of the Infodocumentary Resources in the the Scientific Library „Andrei Lupan”</i>	68
Ana TOCAN. <i>Evaluation of Continuing Education for Specialists of Infodocumentary Institutions</i>	75

ANNIVERSARY

Anatol CIOBANU. <i>An Exceptional Librarian and Reputable Woman: Elena Pojoga's 70th Anniversary</i>	81
Tudor LUPAȘCU. <i>Mrs. Elena Pojoga, a Gifted Librarian, Bibliographer, Philologist</i>	83
Ion ȘPAC. <i>Elena Pojoga – a Page in History of CSL „Andrei Lupan” of ASM</i> ...	84
Raisa VASILACHE. <i>Elena Pojoga a Good Professional in Library Science and Bibliography</i>	86
Liliana MELNIC. <i>Elena Pojoga – a Mentor of the Library</i>	90
Lucia ARNAUT. <i>A Good Farmer Makes a Good Farm: Rodica Costaș's 65th Anniversary</i>	91

REVIEWS, BOOK PRESENTATIONS

Octavian GORDON. <i>Ioana Costa, „Papyrus, Parchment, Paper. Beginnings of Book”</i>	95
Valentina TCACENCO, Ludmila GHELETA. <i>NATO Science Series Collection in the Central Scientific Library „A. Lupan” of ASM</i>	101

DIVERTIS

Tamara MARIAN. <i>Reflections of a Librarian on the Eve of the Professional Holiday</i>	108
Maria BALABAN. <i>A Book Worth Reading</i>	110

IN MEMORIAM

Alexandra BRAGA (20.03.1952 – 7.04.2012)	112
---	-----

AUGUST TREBONIU LAURIAN ȘI DICȚIONARUL TEZAUR AL LIMBII ROMÂNE

dr., conf. univ. AURELIA HANGANU

BȘC „Andrei Lupan”

Articolul scoate în evidență contribuția lui August Treboniu Laurian la dezvoltarea limbii române în general și la elaborarea dicționarului academic al limbii române în particular. De asemenea, articolul face o excursie rezumativă în istoria creării Dicționarului – tezaur al limbii române.

Cuvinte-cheie: *lexicografie, dicționar, Academia Română, August Treboniu Laurian*

This article emphasizes the contribution of August Treboniu Laurian to development of the Romanian language in general and of the Romanian language dictionary in particular. The article also makes an excursus in history of creation of the Dictionary – thesaurus of the Romanian language

Keywords: *lexicography, dictionary, Romanian Academy, August Treboniu Laurian*

Mai puțin „mediatizat” decât colegii săi de „timp” și activitate, August Treboniu Laurian face parte din generația personalităților care au considerat ca sarcină primordială în activitatea lor culegerea și editarea surselor informaționale în special legate de istoria și limba românilor. Astfel, figura lui se conturează printre chipurile vremii ca una de factură enciclopedică, având o aplecare aparte pentru istorie și filologie. Deja în *Tentamen criticum*¹ formulase ideea necesității de

editare a izvoarelor istoriei românilor căci, înainte de a reproduce fragmente extinse din corespondența dintre papa Inocențiu III cu regele Ioanițiu,

¹ *Tentamen criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae. Viennae, 1840.*

Laurian precizează: «Nonnullas harum curiosarum epistolarum hic attingendi haud inopportunum fore judicavimus locum, quum praeterea paucis admodum notae sint, et magnum historiae propagent lumen»².

Atât reproducerea, cât și traducerea parțială a acestei corespondențe va constitui un prim aport al lui Laurian în domeniul filologiei. El a asimilat principiile cunoașterii limbii asemenea unei persoane educate în stil oriental, care se distinge prin tradiție filologică veche. În fapt, născut la 17 iulie 1810, Augustin Trifan (August Treboniu Laurian) se va afirma ca filolog, istoric, publicist, editor, om politic, unul dintre conducătorii Revoluției de la 1848 din Transilvania. S-a numărat printre membrii fondatori ai Academiei Române (2 iunie 1867), a exercitat funcțiile de secretar general și președinte al Societății Academice Române și președinte al Secțiunii Literare (1867-1876).

Ajuns pe treptele de sus ale unei cariere academice, August Treboniu Laurian pornise din Sibiu, unde și-a făcut studiile secundare. Au urmat studiile de filosofie la Cluj, după care se înscrie pentru științele fizice, matematică și astronomie la Universitatea și Institutul Politehnic din Viena, apoi la Gottingen. Vorbea patru limbi „străine”: latina, germana, maghiara și franceza.

La sugestia lui Petrarhe Poenaru, în anul 1842, principele Alexandru Ghica al Munteniei îl cheamă pe A. Treboniu Laurian la București, pentru a-i oferi un post de profesor. Astfel, acesta va fi profesor de filosofie și limba latină la Colegiul "Sfântul Sava" din București. Mai târziu, în 1860 va reveni la București în calitate de profesor de istoria literaturii clasice la Universitate și efor al școlilor.

Participând la revoluția pașoptistă din Transilvania, suplimentar, redactează manifestele revoluționare ale românilor transilvăneni. În 1852 A. Treboniu Laurian pleacă în Moldova, la chemarea principelui acesteia, Grigore Ghica, devenind inspector general al Școalelor Naționale. În această calitate, a reorganizat învățământul din Moldova, a înființat școli, a introdus studiul obligatoriu al limbii latine, a întocmit manuale școlare de geografie și istorie, printre care și o *Istorie a românilor* în trei volume [a se vedea și 2].

Se numără printre membrii fondatori ai „Asociației Transilvania pentru cultura și literatura poporului român”, ASTRA, ajunge director al Școlii Superioare de Litere. În 1864 devine profesor de literatura română și este ales decan al Facultății de Litere a Universității din București. A fost primul decan al acestei facultăți și a ocupat funcția timp de optsprezece ani.

² Noi socotim a pune aici unele dintre acele epistole curioase scrise de o parte și de alta mai ales pentru că sunt cunoscute preaputător români și pentru că pot să aducă Istoriei mare lumină” [vezi și 1].

După demnitatea de deputat în Constituantă, A. Treboniu Laurian este ales secretar general al Societății Academice Române (viitoarea Academie Română). Este membru, apoi președinte al ASTRA, la Sibiu, iar în 1876 este numit director al Bibliotecii Centrale Universitare.

În activitatea sa l-a cunoscut pe Nicolae Bălcescu și împreună cu el inițiază prima revistă de istorie românească – *Magazin de istorie pentru Dacia*. Articolele acestei reviste promovează un punct de vedere naționalist privind vechimea, continuitatea și unitatea românilor din Transilvania, Moldova și Muntenia.

Este fondatorul și editorul revistei *Instrucțiunea publică* în care tipărește inclusiv studii de literatură greacă și latină. Este primul editor al cronicii lui Șincai, precum și autorul unei întregi serii de lucrări științifice și didactice: „Tentamen criticum in originem derivationem et formam linguae romanae in utraque Dacia vigentis vulgo valachicae” (Venna, 1840); „Cuvânt academic” (1845); „Brevis conspectus Historiae Romanorum in utraque Dacia de gentium” (1846); „Manual de filosofie”, A. Delavigne (traducere, 1846); „Manual de filosofie și de literatura filosofică”, W. Traug, Krug (traducere în comun cu Bălcescu, 1847); „Temișiana sau scurtă istorie a Banatului Temișian” (1848); „Die Rumänen der Österreichischen Monarchie” (Venna, 1849-1851) în trei tomuri; „Istoria Românilor”, cu un supliment: „Despre măsuri” (Iași, 1853), în câteva ediții; manuale de geografie, cosmografie, educație etc. pentru diferite clase ale școlii primare (1854-1864) printre care și: „Elemente de cosmografie pentru clasili primarie” (1859), „Elemente de istoria românilor pentru clasele primare” (1859), „Istoria românilor pentru gimnaziu” (1861); „Geografia modernă a Daciei” (1861); „Atlante geografic”, L. Bonfont (1868); „Harta Daciei Moderne” (1868); „Fastii consulari cu adaussulu faptelor memorabili: Suplementu la Istoria Romanilor” (1869); „Istoria Românilor din timpurile cele mai vechi până la zilele noastre, precesă de geografia modernă a Daciei” (1869) și altele [a se vedea și 1].

Promotor înfocat al curentului latinist, a reorganizat învățământul din Moldova și a introdus latina ca limbă obligatorie de studiu. A avut o contribuție semnificativă la formarea terminologiei filosofice în limba română.

Amintim că în anul 1861 Gh. Barițiu a întemeiat „Asociația pentru cultura și literatura poporului român” la Sibiu, în scopul de a realiza prin studii elaborarea operelor științifice. De aici s-a născut ideea constituirii și în Țara Românească a unei astfel de instituții culturale, ce s-a denumit apoi „Academia Română”. Ion Heliade Rădulescu, considerat primul președinte al Societății Literare Române, înființată prin Decretul Locotenenței Domnești nr. 582 din 1 aprilie 1866, a funcționat în fruntea celor 21 de membri aleși

din toate provinciile locuite de români, de la 6 august 1867–1 august 1870, în care interval de timp s-au elaborat actele de constituire ale înaltului for.

Cu numirea istoricului-filolog August Treboniu Laurian în demnitatea de președinte (de la 13 septembrie 1870, până la 14 septembrie 1878, deschizându-se a IV-a sesiune a Societății Literare Române), încep lucrările efective odată cu alegerea Comisiunii pentru elaborarea proiectului de *Dicționar al Limbii Române* și al *Glosarului* cuvintelor străine din vocabularul matern și a altor lucrări de gramatică și ortografie. Primul gând a fost înlocuirea alfabetului chirilic cu alfabetul latin. Protagonistii susțineau că limba română este corupțiunea limbii latine clasice, graiul roman vulgar, vorbit neîntrerupt în partea orientală a imperiului, deci îmbunătățirea ei ar fi posibilă dacă cuvintele străine întrebuintate în vorbirea curentă s-ar înlocui prin cuvinte latine. Așadar, noul dicționar avea ca scop eliminarea vorbelor de origine străină și înlocuirea lor cu cuvinte latine, fără însă a le impune [2, p. 38].

„Dicționarul limbii române” în două volume cu o continuare–glosar în al treilea volum a fost elaborat în colaborare cu Ion C. Massim, profesor la Sf. Sava între 1871 și 1876. Ca autori asociați se menționează Georgiu Barițiu și Iosif Hodoșiu. Dicționarul încearcă, în tradiția școlii ardelenesti, să purifice limba de elementele nelatine. Autorii dicționarului își descriu lucrarea astfel (în ortografia folosită de ei înșiși): „Glossariu care coprinde vorbele d'in limb'a romana straine prin originea sau form'a loru, cumu si celle de origine indouiosa. Dupo insarcinarea data de Societatea academica romana”. Partea I, două volume mari de 1864 pagini, cuprinde numai cuvinte de origine latină, cele mai multe neintrate în limba română. Partea a II-a, este un glosar de 584 pagini, unde se află cuvintele de origine îndoielnică sau străină care, deși indispensabile comunicării, sunt propuse să fie eliminate. Este de fapt o lucrare considerabil de extinsă pentru acea vreme, de proporții apreciabile, încorporând circa 50 000 de mii de cuvinte. Ortografia este etimologică.

De la bun început, *Dicționarul* a fost dur criticat pentru latinizarea excesivă a ortografiei românești și pentru crearea unei române artificiale. I s-a imputat însăși ideea greșită că limba română, fiind de proveniență latină, toate cuvintele străine sau de origine îndoielnică trebuiesc eliminate din limbă, păstrându-i-se în acest fel puritatea; astfel a rezultat un lexic artificial, o limbă inutilizabilă în vorbirea obișnuită. Referitor la acesta, Marius Laurian susține: „Reformatorii graiului au făcut greșeala nesocotirii îndelungatei evoluții a importantului mijloc de comunicare între oameni, care au trăit în colectivitate mult timp alături de popoarele balcanice, sub influența slavă, dominația otomană și fanariotă, iar peste Carpați, în contact cu ungurii și populația germană. Cuvintele cuprinse în vocabularul românesc, fiind

adoptate, au evoluat odată cu formele sociale, cu greu se mai pot înlătura” [2, p. 38].

Amintim că acest dicționar este conceput după ce, în anul 1869, Timotei Cipariu tipărește gramatica și ortografia după programul Societății Academice Române. Laurian și Massim, prin Dicționarul și Glosarul lor elaborate timp de 7 ani, caută să-și realizeze ideile din „Tentamen criticum”.

Cu toate acestea, respectivul Dicționar al limbii române își are rolul și locul său în cultura și lingvistica (lexicografia) românească. Mai întâi de toate, odată cu implicarea profesioniștilor (așa cum erau Laurian și Massim), dispar „diletantismul și amatorismul lexicografic” [3, p. 26]. Apoi, dicționarul acesta a rămas mai bine de un secol singurul dicționar academic al limbii române în întregime terminat. Studiile fundamentale ale acestor cercetători au adus servicii reale în elaborarea gramaticii, morfologiei și a sintaxei limbii române or, fundamentul limbii române rămâne latin, adevăr de necontestat. Laurian, în fapt, a trasat bazele studiului limbii. Mai mult, respectivul Dicționar a fost utilizat pe larg la elaborarea dicționarelor ulterioare ale limbii române, inclusiv la scrierea Dicționarului tezaur / academic contemporan.

Dicționarul limbii române al lui Laurian și Massim, astfel cum a fost conceput, a fost revizuit încă din anul 1877, de o comisiune în frunte cu Al. Odobescu pe baze fonetice mai moderne. Forul academic preconiza începerea unui nou dicționar de amploare, care să reflecte starea reală a lexicului limbii române, pentru a satisface realmente necesitățile științifice, culturale și naționale românești. De aceea sarcina revine lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Sub îngrijirea lui, în anul 1887, a apărut „Etimologicum Magnum Romaniae”, literele *a* și *b* (în trei volume), operă care a fost continuată în 1897 de Al. Philipide, iar în 1906 de Sextil Pușcariu. Această variantă, știută și ca marele Dicționar academic, grație mării sale bogății lexicale, rezultată dintr-o concepție foarte largă în alegerea cuvintelor, a fost finalizată în anul 2010, după mai bine de un secol, în pofida numeroaselor vicisitudini și întreruperi [a se vedea și 4, p. 5]. Astfel, elaborarea dicționarului a cunoscut patru etape, între 1870 și 2010, reprezentând patru încercări, dintre care numai prima și ultima au fost terminate, chiar dacă toate ilustrează eforturi mari făcute de-a lungul unei perioade extinse de timp în vederea realizării acestui obiectiv. Este vorba despre *Dicționarul limbei române* elaborat de August Treboniu Laurian și Ioan C. Massim, în trei volume și cel început în anul 1906 sub conducerea lui Sextil Pușcariu.

Astăzi, varianta tipărită a *Dicționarului Limbii Române (DLR)* însumează în total un număr de 37 de volume apărute sub egida Academiei Române, totalizând 17 885 de pagini și înregistrând peste 175 de mii de cuvinte și variante. Prima parte a acestuia, cunoscută și sub sigla DA – *Dicționarul*

Academiei sau *Dicționarul lui Pușcariu*, a fost redactată și publicată între anii 1906 și 1949, sub conducerea efectivă a lui Sextil Pușcariu. Ea cuprinde literele A – L, publicate inițial în fascicule, apoi în cinci volume.

A doua parte este subintitulată *Serie nouă* și cunoscută sub sigla DLR. Ea a fost elaborată și tipărită între anii 1959-2010 sub conducerea redactorilor responsabili, academicienii Iorgu Iordan, Al. Graur și Ion Coteanu (1959-1991), Ion Coteanu (1992-1999) și academicienii Marius Sala și Gheorghe Mihăilă (2000-2010), cuprinzând literele M – Z încorporate în 23 de volume.

Astfel alcătuit, *Dicționarul Limbii Române* este un dicționar explicativ, istoric și etimologic, destinat mai ales specialiștilor. El înregistrează primele atestări ale termenilor și este ilustrat cu numeroase exemple din literatura beletristică sau de specialitate. Cele două părți ale dicționarului evidențiază diversitatea în unitate și continuitatea în cadrul unei lucrări de mari proporții redactată de numeroase persoane care au lucrat asupra aceleiași structuri de bază – o istorie a vocabularului românesc. Așa cum subliniază și ultimii coordonatori ai Dicționarului „prin însăși existența, dar mai ales prin valoarea și importanța lui, marele Dicționar ne situează în rândul țărilor de cultură și civilizație”; acesta constituie o „măreață catedrală a limbii române clădită la fel de trainic, ca și catedralele adevărate” [4, p. 10].

Referințe bibliografice:

1. DUMITRAȘCU, Katalin. A. T. Laurian și izvoarele istoriei românilor. *Analele Universității din Craiova. Ser. Științe filologice. Limbi și literaturi clasice* [online]. 2006, 3(1-2), 130-136 [citată 29 aug. 2012]. ISSN 1841-1258. Disponibil: http://cis01.central.ucv.ro/litere/activ_st/anale_lit_clasice/analele%20univ%20cv-limbi%20si%20literaturi%20clasice%20nr.%201-2.2006.pdf
2. LAURIAN, Marius. August Treboniu Laurian. *Conferințele Bibliotecii ASTRA* [online]. 2010, nr. 95 [citată 29 aug. 2012]. ISSN 1843-4754. Disponibil: <http://www.bjastrasibiu.ro/conferinte/laurian-95.pdf>
3. BAHNARU, Vasile. *Elemente de lexicologie și lexicografie*. Ch.: Știința, 2008. 307 p.
4. *Dicționarul Limbii Române*. Tom. I. București: Ed. Acad. Române, 2010. 716 p.

ASPECTE PRIVIND CARTEA DE CULT DIN SECȚIA CARTE RARĂ ȘI VECHE A BȘC „ANDREI LUPAN” A AȘM

dr. ADELA MANOLII, GALINA CANȚÎR, NEONILA GLAVAN
BȘC „Andrei Lupan”

În acest articol sunt descrise șase cărți de cult din Sectorul Carte Rară și Veche al Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan” a AȘM, având drept scop informarea cititorului și trezirea interesului față de aceste cărți, pentru că ele ajută la descoperirea înțelepciunii din veacurile apuse, fiind și mesagerul civilizației noastre.

Cuvinte-cheie: *carte rară și veche, carte de cult, copertă, cotor, foaie de titlu, conținut religios*

The detailed reviews of six worship books from the Rare and Old Book Department of the Central Scientific Library „A. Lupan” of ASM is presented. The study of old religious books helps to re-discover the knowledge, history and wisdom of past ages and to raise the information awareness of academic library readers.

Keywords: *rare and old books, religious books, cover, spine, title page, religious content*

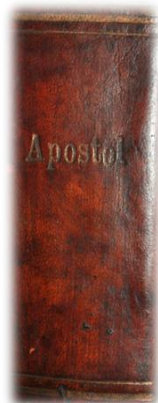
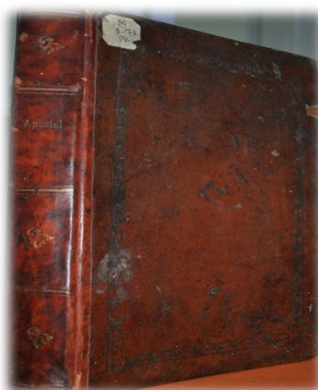
Cărțile de cult au apărut inițial în formă de manuscris, iar mai apoi, sub formă de carte tipărită. De apariția acestor cărți, de regulă, aveau grijă copiiștii, diecii și călugării. Apariția tiparului a adus noi modificări în ceea ce ține nemijlocit de cărți. Acestea sunt multiplicat mult mai ușor, iar producția de carte devine mult mai mare. Astfel, instituțiile ecleziastice românești au încercat să obțină dreptul de a tipări cărți pentru folosul clerului, în felul acesta au fost editate cărți care au adus cu ele și dulcele grai românesc care, fiind propovăduit din *amvon*, a contribuit la uniformizarea limbii și la păstrarea pură a credinței creștine.

Din păcate, multe dintre cărțile de cult de pe teritoriul Basarabiei au fost confiscate de autorități, dispărând fără urmă, altele au fost vândute peste hotarele țării [1, p. 7]. În prezent totuși astfel de cărți pot fi întâlnite, de cele mai dese ori, în bibliotecile bisericilor, fiind folosite de către preoți în oficierea serviciilor divine, altele însă sunt atestate în fondurile bibliotecilor și muzeelor, unde sunt păstrate cu grijă, ca un adevărat tezaur.

Așadar, în Sectorul de Carte Rară și Veche al Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan” a AȘM există volume ce își așteaptă cititorii pentru a descoperi înțelepciunea veacurilor apuse. Sectorul deține un bogat patrimoniu de valori bibliofile, constituit dintr-o valoroasă colecție de carte românească veche, carte cu caracter religios, colecția sec. XIX-XX, cartea străină apărută în cele mai importante tipografii europene, manuscrise, periodice. Ne-am propus spre analiză doar câteva din cărțile de cult care pot fi găsite în

Sectorul de Carte Rară și Veche a BȘC „A. Lupan” a AȘM, având intenția de a-l ajuta pe cititor să se familiarizeze în acest sens, mai ales că acestea, de fapt, sunt mesagerul civilizației noastre. Cărțile de cult, care urmează a fi descrise, sunt prezentate în ordine cronologică.

● **Apostol** – carte de cult scrisă în limba română, dar cu caractere chirilice, este tipărită la Iași, în anul 1764 de la zidire sau în anul 1756 de la nașterea lui Hristos. Conținutul cărții este plasat pe 175 de foi, primele 2 introductive nu sunt numerotate, celelalte 173 numerotate (numarul paginii fiind plasat în colțul de sus, din dreapta). Textul este tipărit cu cerneală neagră și roșie, fiecare pagină conține 38 de rânduri încadrate într-un chenar simplu, cu câteva simboluri de dimensiuni mici.

Copertele sunt din lemn, acoperite cu piele de culoare brună, împodobite cu un chenar ornamentat cu flori și frunze, în mijlocul caruia este gravat un element floral. Cotorul este compus din patru nivele, pe unul fiind scris titlul cărții, pe celelalte trei fiind gravată câte o ramură. Legăturile cărții nu s-au păstrat.

În partea interioară a primei coperte este lăsat un comentariu, scris de mână, cu litere latinești: „Donez Muzeului Rădăuți această sf. carte rămasă dela părintele meu Mihai decedat în Suceava la 22 oct. 1935 în vârstă de 75 ani. Dimitrie Giosanu”.

Foaia de titlu reprezintă o arcadă cu coloane și fisuri canelate. Xilogravura de dimensiuni mari, impunătoare chiar (semnată de Gligorie T. și Sandu T.) este lucrată cu deosebită migală, simțindu-se reproducerea îngrijită. În părțile de sus și de jos sunt două scene biblice (sus este reprezentat judecătorul Iisus Hristos purtând nimb; jos scena biblică numită *Stretenie* – întâmpinarea, înfățișarea lui Iisus la templu), în cele patru colțuri sunt simboluri ce-i reprezintă pe cei patru evangheliști (sus: Matei și Marcu; jos: Luca și Ioan). Lateral sunt două coloane, fiecare reprezentând câte 4 medalioane cu sfinți. În mijlocul arcadei este scris titlul cărții (**Apostol**), perioada și anul în care a

fost tipărită. Arcada este împodobită cu flori și alte elemente vegetale, cu chipuri de îngeri-heruvimi.

Pe verso foi de titlu sunt gravate stemele ambelor țări, pe partea dreaptă și stângă fiind inițialele domnești: *IO KO* (Constantin) *MI* (Mihail) *CE* (Cehan) *PA* (Racoviță) *BB* (Voievod) *DM* (Domnul) *IP* (Țării) *M/I* (Moldovei) *DB*, urmate de 14 stihuri asupra peceteii.

Pe pagina următoare se află o gravură semnată tot de Grigorie T. și Sandu T., reprezentând figura completa a lui Iisus Hristos, cu picioarele goale. În mâna stângă ține o carte, iar cu mâna dreaptă explică și consolidează înțelesul cuvintelor din acea carte. Degetele sale se așează și se încrucișează în formă de „chrișma” (X.P.R.) și înseamnă *binecuvântare*. Poartă nimb cruciform cu inscripția O.Ω.N. Chipul Mântuitorului e cuprins de inscripția explicativă: *IC.XC*. Sub gravură este o mică rugăciune către Iisus Hristos spre izbăvirea păcatelor. Sub chenarul paginii este indicat numele tipografului – Grigorie Stanovici.

Pe următoarea și ultima foaie laminară este o gravură ce îl reprezintă în întregime pe Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, autorul *Faptelor Apostolilor*, medic, considerat și fondatorul iconografiei. Ține *Evanghelia* (elaborată cu minuțiozitate) în mâini, este aureolat, iar pe fundal se văd copaci, arbuști, dealuri, nori. În colțul din stanga de jos se observă și emblema apostolului – capul de vițel.

Prima pagină conține un frontispiciu ce reprezintă *Învierea lui Iisus Hristos*, după care încep rugăciunile din *Sfânta și Marea Duminică a Paștilor*. Această carte cuprinde texte din Faptele Apostolilor și din scrierile apostolice ale Noului Testament. Însuși termenul *apostol* este de origine greacă (*ἀπόστολος* „trimis”), pătruns în limba română prin filieră slavă.

• Printre cărțile prețioase cu caracter ecleziastic ce completează colecțiile Sectorului Carte Veche și Rară al BȘC „A. Lupan” a AȘM este și un ***Liturghier***, editat la Iași, în anul 1756, în timpul păstoririi mitropolitului Iacob Putneanul (1750-1760), care, pentru a potoli puțin influența greacă și a da o nouă orientare vieții culturale din țară, a susținut ideea de a tipări cărți teologice.

Aceasta carte duhovnicească, scrisă în limba română, dar cu caractere chirilice, are 172 de pagini, primele două file fiind nenumotate. Textul lucrării, tipărit în două culori (roșu și negru), este încadrat într-un chenar dublu, filigranat. Mărimea caracterelor este de două feluri: 25 de rânduri pe pagină sunt scrise cu caractere mari, iar 34 cu

caractere mici. În text se atestă prescurtări prin litere suprascrise, prin suspensie sau trunchiere.

Copertele cărții sunt din lemn, îmbrăcat cu piele cafenie, cu chenare liniare pe margini, frumos ornamentate. În centrul primei coperte este un medalion, pe care este reprezentată Maica Domnului cu pruncul în brațe (coperta este străpunsă chiar în mijlocul medalionului, unde a rămas o gaură). Cotorul, din piele și el, are patru nervuri profilate, pe care se deslușesc niște floricele și este deteriorat în partea de sus. Se văd urmele legăturilor și încuietorilor metalice.

Pe verso primei coperte sunt două inscripții: una mai veche (datată cu anul 1839), scrisă cu litere chirilice, din care se înțelege că *Liturghierul* este al unui preot, numele preotului, din păcate, nu poate fi citit.; din a doua inscripție însă aflăm numele donatorului acestei cărți – *B. Onofraș* („Сатул Кобань, районул Глодень. 11-VIII-1983. Прот. Б. Онофраш.”).

Foaia de titlu conține o arcadă exact ca și cea din *Apostol*: două scene biblice (una sus și alta jos), în colțuri sunt reprezentați cei patru evangheliști, prin părți două coloane a câte patru medalioane cu sfinți. În mijlocul arcadei este dat titlul cărții, numele domnitorului din acea perioadă (*Ioann Teodor Voievod*), numele mitropolitului care a susținut apariția cărții (*Iacob Putneanul*), anul ediției (de la Adam 7267) și tipărită de *Grigorie Tipograf*. Pe partea cealaltă a foii de titlu este reprezentată stema Moldovei, sub care sunt scrise 10 stihuri asupra pecetii.

Prima foaie introductivă prezintă conținutul cărții, divizat în două părți: *Pentru ceale cesă află întru această carte și Ceareri debună trebuință la vreme de nevoie ce sară tâmpla*. Pe partea cealaltă a foii introductive este o gravură, datată cu cifre arabe (1758), ce îl reprezintă pe Iisus Hristos cu picioarele goale, sângărând și purtând un nimb cruciform. În jurul nimbului este o inscripție în slavonă. De o parte și de alta a Mântuitorului stau Arhanghelii Mihail și Gavriil cu câte un potir în mână. Deasupra gravurii sunt scrise două stihuri cu litere chirilice (*Aceasta este Pâinea care din ceriu pogoară, /Ca ori cine va mânca din trânsa sănu moară.*) și de desubtul ei alte două (*Trupul meu este adevărată mâncare, /Și sângele meu este adevărată băutură*).

Filele ilustrate cu gravuri, inițialele florale, frontispiciile, vinietele de la sfârșitul părților, chenarele și podoabele finale – toate împreună dau cărții o imagine și o valoare deosebită. Un loc aparte îl au frontispiciile în *Liturghier*. De exemplu, la pagina 9 este reprezentat chipul tânăr al lui Iisus Hristos, reprezentat pe un medalion, purtând nimb cruciform, înconjurat de flori, frunze și păsări. La pagina 23 a cărții este un frontispiciu ce reprezintă scena biblică *Coborârea de pe Cruce*: trupul lui Iisus, coborât de pe cruce, este înconjurat de către Fecioara Maria, copleșită de durere, de Sf. Ioan, sfințele

femei, Iosif din Arimateea cu slujitorii săi. La pagina 41 se atestă un cerc (în interiorul căruia sunt câteva semne și cuvinte în slavonă) și un potir (cupă din metal, în care, de obicei, se păstrează în altarul bisericii cuminecătura).

Actualmente cartea are deteriorări de natură fizică: ondulări, îndoituri, pete de ceară, arsuri. Foile sunt rupte pe la colțuri, de unde observăm înlocuirea textului original cu reproducerea manuala.

Prima pagina, adică foaia de titlu, din păcate, parțial este ruptă.

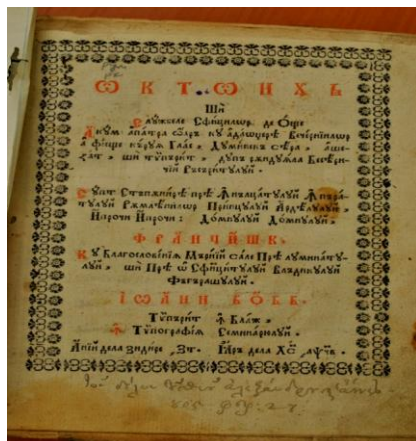
Așadar, în limbajul bisericesc *Liturghier* este numită cartea în care se cuprinde slujba sau oficiul Sfintei Liturghii. Oficial, atât în manuscrise, cât și în edițiile tipărite, această carte poartă titlul de *Dumnezeieștile și Sfintele Liturghii ale celor între Sfinți Părinți ai noștri Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Dialogul*. De regulă, *Liturghierul* cuprinde și unele părți care sunt în legătură mai mult sau mai puțin directă cu Sfânta Liturghie, ca *rânduiala sau canonul împărtășirii și rugăciunile de mulțumire după dumnezeiasca împărtășire*, precum și *sinaxarul sau calendarul fix cu numele sfinților de care trebuie să se facă amintire*. Un element aproape permanent atestat în *Liturghier*, sunt acele capitole speciale de reguli sau îndrumări, intitulate *Rânduială*, ca cele de la începutul cărții, în cuprinsul sau la finele ei, cu titlul de *Învățătură și Povățuiri* [2].

Menționăm că în conținutul cărții apar acele imnuri, rugăciuni sau molitfe care, prin natura lor, sunt proprii *Molitfelnicului* sau altor cărți de ritual, dar se citesc sau se cântă în biserică, în legătură sau chiar independent de oficiul divin. Printre acestea sunt: tropare și condace ce se cântă la sărbători mari; rugăciunile pentru binecuvântarea salciei la Duminica Florilor, a colivei, a brânzei, ouălor, a cărnurilor la Paști, a strugurilor și a oricărei pârgi de fructe; precum și rânduiala parastasului cu rugăciunile de iertare pentru răposați.

- Un moment important și cu profunde semnificații în istoria cărții și a tiparului pe teritoriul românesc se leagă de centrul cultural transilvănean de tradiție – Blajul. Tipografia de la Blaj era înzestrată cu material și instrumente specifice, care atestau un nivel etnic înalt și o grijă deosebită pentru asigurarea unei activități tipografice importante. La această tipografie a fost editată cartea religioasă, intitulată **Octoih**, în anul 1792 (7300 de la zidire).

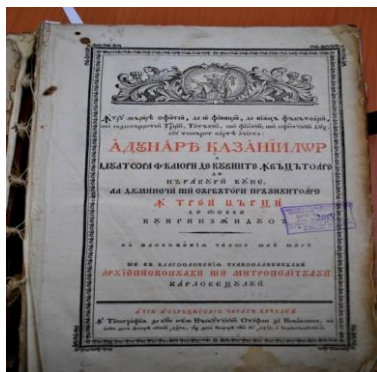
Cartea conține elemente grafice și picturale (viniete, frontispicii, letrine), copertele și urmele legăturilor dau cărții un caracter prețios, are paginație specifică (424 și 196), reprezentând, în felul acesta, un monument de artă

tipografică. Textul cărții este imprimat cu negru și roșu, pe hârtie groasă, pe pagină fiind scrise câte 25 de rânduri.

Pe foaia de titlu este un chenar alb-negru, dreptunghi alungit cu flori stilizate. În partea de jos a foii de titlu, sub chenar este un comentariu în limba greacă, scris de mână. Pe verso apare o planșă ilustrată, reprezentându-l pe Sfântul Ioan Damaschin care ține o carte în mână, gravat de Dimitrie Finta.

• Una dintre prețioasele mărturii despre credința și statornicia înaintașilor noștri este și **Adunarea Cazaniilor** – carte de învățătură duhovnicească, scrisă în limba română, cu caractere chirilice, editată în anul 1793 la tipografia lui Ștefan Novacovici din Viena. Lucrarea conține predici adunate cu grijă de la sfinții părinți, de la cei mai vechi învățători și izvoditori. Frazele complexe, conținutul lucrării și frumusețea graiului formează în ansamblu un stil viu, iar filele ilustrate cu gravuri, inițialele florale, frontispiciile, vinietele, letrinele, podoabele finale – dau cărții o imagine deosebită.

Copertele sunt din lemn, îmbrăcate cu piele presată de culoare brun-roșietică, decorate cu un chenar, în colțuri și la mijloc se văd elemente ornamentale (frunzulițe ce iau frumos forma unei cruci). Titlul cărții se

deslușește cu greu pe cotorul compus din 5 nervuri. Pe legăturile-curelușe din metal ale cărții este imprimat chipul unui înger.

Pe prima pagină se atestă un chenar, frontispiciu cu Iisus Hristos, literele fiind de două culori: roșii și negre. Frontispiciul îl reprezintă pe Mântuitor cu mantie și tunică, binecuvântând cu mâna dreaptă, în timp ce cu stânga ține crucea cu stindardul învierii. Poartă nimb criciger (în interior cu inscripțiile Ω. N., iar în exteriorul nimbului se vede inscripția IC.XC.), emanând raze în toate direcțiile. Este înscris într-un medalion susținut de vrejuri de frunze, stilizate de acant.

Cartea conține 270 de foi, primele 5 foi nu sunt numerotate. *Introducerea*, la începutul căreia este un frontispiciu cu frunze de acant, ocupă 3 din foile liminare. Conținutul lucrării este divizat în 3 părți, cu paginație deosebită. *Prima parte* a cărții are 94 de foi și cuprinde învățăturile bisericești care urmează a fi citite în toate duminicile de la Anul Nou până la Pogorârea Sfântului Duh. *A doua parte* (scrisă pe 84 de foi) conține învățături bisericești citite duminica, începând cu prima până la a treizeci și una după Pogorârea Sfântului Duh. *Partea a treia* (87 de foi) conține cazanii bisericești care se citesc de la duminicile strămoșilor la toate sărbătorile domnești și la sărbătorile sfinților. La sfârșitul fiecărei părți sunt gravate ilustrații de dimensiuni mici ce reprezintă: pe Născătoarea de Dumnezeu printre nori, ținând pruncul în brațe și un trandafir în mână; o frumoasă împletitură din flori de câmp cu muguri și frunze și un bujor; o construcție ce se sprijină pe coloane, are scări, fiind înconjurată de nori.

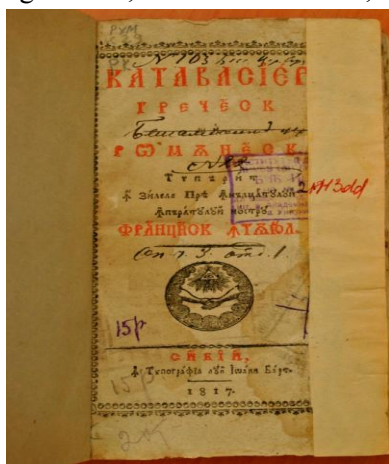
În text se găsesc diferite însemnări, sublinieri și notițe. La pagina 30 a primei părți, de exemplu, este un comentariu scris de mână cu caractere chirilice, greu de deslușit. Scrierea conține un pasaj din Biblie a Apostolului Pavel către romani, cap. 13: „Să lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în arma luminii...”. La începutul comentariului este semnul crucii (+), care ar putea fi un semn convențional, folosit în secolele XVIII-XIX, în calitate de prescurtare. Semnul respectiv se numea *cruce ajută*.

Letrinele sunt de culoare neagră, de mărimea a trei rânduri, frumos ornate, împletite cu rămurile și cu alte elemente florale, încadrate într-un chenar [3].

- Deși tipărițiile transilvănene ajungeau cu greu în Basarabia din cauza împrejurărilor nefaste de ordin geografic și politic, se atestă totuși cărți religioase tipărite la Blaj, Sibiu, Brașov etc. [4, p. 167]. Un exemplu elocvent în acest sens îl constituie și culegerea numită *Catavasier grecesc românesc*, lucrare editată la Sibiu, în anul 1817, la tipografia lui Ioan Bart (a fost singura tipografie din Transilvania de atunci care edita cărți ortodoxe). Prima copertă a cărții, din păcate, nu s-a păstrat, iar pe a doua copertă se indică că acest *Catavasier grecesc românesc* a fost tipărit „în zilele Prea înălțatului împăratului nostru Franțisc Întâiul”.

Interesant este faptul că, deși este editată la o tipografie românească, cartea e scrisă totuși cu caractere slavone, dar conține rugăciuni în limbile greacă și română. Așadar, pe cele 272 de pagini ale cărții se atestă 16 catavasii grecești (p. 2-53) și 31 catavasii românești (p. 54-270). În loc de *Cuprins* se dă *Însemnarea celor ce se află întru acest Catavasier*, adică catavasiile grecești și cele românești.

Termenul *catavasier* este de origine greacă (< η κατάβαση „coborâre”) și este utilizat în română pentru a denumi cartea de ritual bisericesc ortodox, care cuprinde catavasii. Prin extensiune *catavasier* a ajuns să însemne și rugăciunile, cântările vecerniei, utreniei, liturghiei etc. Din punct de vedere

structural, termenul este alcatuit din substantivul *catavasie* „prima sau cea mai importantă stihiră a fiecăreia dintre cele nouă cîntări ale canonului utreniei, care face referire la perioada praznicelor bisericești și care este cîntată duminică și la sărbători la sfîrșitul sau în locul fiecărei cîntări” [5, p. 310], caruia i se adaugă sufixul *-er*.

În biserica greacă și rusă aceste cântări sunt tipărite în cartea ce poartă denumirea mai veche de *Irmologhion* și

care s-a tipărit și în Țara Românească sub acest titlu, mai mult pentru bisericile din Banat și Transilvania.

- La 29 mai 1847, la Iași, apare lucrarea *Minunile Maicii Domnului*, editată de Ieromonahul Cleopa Tipograful și de Nichita Monahul, care reprezintă astăzi o adevărată valoare bibliofilă, relatând cititorului despre minunile Maicii Domnului și ale Icoanei Făcătoare de Minuni care se află la Mănăstirea Neamț. Fiind o lucrare cu caracter ecleziastic, în limba română, dar cu caractere chirilice, conține rugăciuni și canoane, interesant este însă și faptul că aici găsim și informații despre unele evenimente importante din viața duhovnicească a Țării Moldovei (cum a fost înființată Mitropolia Moldovei, în urma cărei bătălii și la ce dată a fost sfințită Mănăstirea Neamț, despre soarta Icoanei Făcătoare de Minuni, despre cadourile lui Alexandru Voievod și ale Doamnei sale Ana primite de la Împăratul Constantinopolului Ioan Paleologul etc.)

Foaia de titlu este încadrată într-un chenar cu flori stilizate. Pe verso copertii este lipită o etichetă a Muzeului Județului Rădăuți cu numărul, anul, secția obiectului (cărții), fiind însoțită de textul: „Donația d-nei Eleonora Filievici în amintirea regretatei mamei sale Haritina Mitrofanovici, născută Malcinschi-Cupca”. Aceleași cuvinte sunt și pe prima pagină a cărții, scrise

de însăși donatoarea acestei tipărituri, Eleonora Filievici, la data de 28.01.1940, orașul Storojineț.

Între copertă și prima pagină a cărții este o filă adițională care reprezintă, de fapt, o transcriere a foii de titlu cu litere lăine și scris de mână.

De pe a doua foaie de titlu aflăm că materialul din această „carte prea frumoasă” a fost adunat în limba greacă de Monahul Agapie Criteanul Aghiorâtul, tălmăcită apoi în limba română, fiind tipărită la Râmnic. Facându-se anumite corectări și adaugând și alte minuni ale Maicii Domnului, a fost reeditată „în zilele bine Credinciosului Domnului nostru, Mihail Grigoriu Sturza Voevod și a Înalt Preasfințitului Mitropolit al Moldaviei Chirio Chir Meletie. Prin sânguința și cheltuiala prea Cuviosului Arhimandrit și Stareț al Sfintelor Monastiri Namțul și Secul Chir Neonil”.

În lucrare se atestă scene biblice, letrine ornamentate, diverse frontispicii – toate împreună oferind cărții o frumusețe deosebită. Pe una din paginile cărții, de exemplu, este scena biblică *Adormirea Maicii Domnului* – cum Maria nu a fost supusă păcatului originar, prin a sa imaculată concepție, tot astfel a fost cruțată de la a fi pusă în mormânt prin ridicarea la ceruri. Letrinele sunt de culoare neagră, reprezintă inițiale cu elemente florale, plasate într-un chenar de mărimea a patru rânduri, forma și aspectul acestora subliniind capacitatea artistic și tehnica deosebită a meșterilor. În plus, pe mai multe pagini pot fi văzute frontispicii cu frunze de acant în mijlocul cărora poate fi descifrată prescurtarea prin îmbinare sau monograma lexemului MARIA.

Așadar, într-un compartiment aparte al cărții sunt descrise Minunile Maicii Domnului (minunea a șasea, de exemplu, ne prezintă informații despre împăratul Leon, care s-a îmbolnăvit grav, neavând nicio scăpare, era deci pe patul de moarte. Soția sa, Teofana, fiind foarte îndurerată, s-a rugat cu lacrimi în ochi la Icoana Maicii Domnului și peste câțva timp împăratul s-a vindecat; din minunea a paisprezecea aflăm despre fetele unei biete văduve, care au

rămas singure după moartea mamei lor, primind ajutor, daruri și cununi de la Născătoarea de Dumnezeu etc.).

La sfârșitul cărții se atestă și *Hotărârea Sinodicească pentru adevărarea minunilor*, două istorii (*istoria Icoanei Făcătoarei de Minuni și istoria Sfințirii Bisericii, ce se numește acum Monastirea Neamțului (dupre numele râului)*), cartea încheindu-se, de fapt, cu *Rugăciunea către Preacurata Născătoare de Dumnezeu*.

Această carte este relativ bine păstrată, filele nu sunt rupte (excepție făcând doar câteva colțuri ale filelor, care sunt restaurate). Foile sunt puțin îngălbenite, textul însă poate fi citit fără nicio dificultate. Coperta este parțial mâncată de molii, roasă, de o culoare cafenie-roșietică spălăcită.

Așadar, în linii generale, observăm că cărțile de cult din Secția Carte Rară și Veche a BȘC „A. Lupan” a AȘM, analizate în prezentul articol, sunt scrise în limba română (în greacă fiind doar *Catavasierul*), dar cu caractere chirilice (*Apostol, Liturghier, Minunile Maicii Domnului*); se folosesc, de regulă, două culori: negru mai mult și roșu mai puțin; pe verso foi de titlu este, de obicei, o stemă, sub care sunt scrise stihuri asupra pecetii.

Credem că cercetarea efectuată va trezi interesul cititorilor setoși de cunoaștere și dornici de a descoperi și a exploata achizițiile de carte de cult din Secția Carte Rară și Veche a BȘC „A. Lupan” a AȘM.

Referințe bibliografice:

1. CERETEU, Igor. *Cartea românească veche și modernă în fondurile din Chișinău. Catalog*. Iași: TipoMoldova, 2011. 407 p.
2. *Dicționar explicativ al limbii române: DEX online*. © 2004-2012 [cit 22 iun. 2012]. Disponibil: <http://dexonline.ro/>
3. CANȚÎR, Galina. File vechi, necunoscute. *BiblioScientia*. 2011, nr. 6, 92-96. ISSN 1857-2278.
4. CERETEU, Igor. Tipărituri transilvănene în Basarabia (a doua jumătate a secolului XVIII și primele două decenii ale secolului XX). *Tyragetia: Istorie. Muzeologie. Ser. Nouă*. 2008, 2(2), 163-174. ISSN 1857-0240.
5. *Dicționar explicativ ilustrat al Limbii Române (DEXI)*. Eugenia DIMA, coord. Ch.: Arc; Gunivas, © 2007. 2280 p.

INFILTRAREA PUBLICAȚIILOR ROMÂNEȘTI ÎN BASARABIA DIN DREAPTA PRUTULUI SUB DOMINAȚIA ȚARISTĂ

dr. DINU POȘTARENCU¹, MARIA POȘTARENCU²

¹Institutul de Istorie, Stat și Drept, ²BȘC „Andrei Lupan”

În articol sunt expuse informații, extrase din diverse surse, referitoare la pătrunderea în Basarabia, sub dominația țaristă, a publicațiilor românești editate în dreapta Prutului. Infiltrarea acestor publicații, ce a decurs cu unele dificultăți din cauza interdicțiilor impuse de regimul autocrat, reprezintă una dintre multiplele aspecte ale contactelor care au existat, pe parcursul celor peste mai bine de o sută de ani de stăpânire țaristă, între românii de pe ambele maluri ale Prutului.

Cuvinte-cheie: *Basarabia, publicații românești, contacte (legături)*

The paper contains information referring to penetration of Romanian publications from the Right of Prut River in Basarabia under Tsarist domination retrieved from various sources. In spite of difficulties associated with interdictions imposed by autocratic regime, infiltration of these publications represents one of the many aspects of relationship that existed between Romanians from both sides of the Prut during more than one hundred years of the Tsarist rule.

Keywords: *Basarabia, Romanian publications, contacts (relations)*

Trasarea frontierei de-a lungul Prutului, în conformitate cu Tratatul de pace ruso-otoman din 1812, a marcat începutul unei drame naționale pentru românii din spațiul anexat al Principatului Moldovei, izolându-i de neamul său pe parcursul celor peste 100 de ani de dominație țaristă. Totuși, în condițiile acestei izolări îndelungate, s-au menținut legăturile între românii de pe ambele maluri ale Prutului, ele manifestându-se pe multiple planuri, dar în măsura în care erau admise de către autoritățile imperiale ruse. Un timp, după 1812, aceste relații au fost mai strânse, apoi, treptat, au devenit mai slabe și abia în anii Primului Război Mondial au căpătat o amploare deosebită.

Și Dumitru Micu a opinat similar: „Timp de câteva decenii după smulgerea din spațiul românesc, Basarabia nu a fost, totuși, izolată de el cu desăvârșire. Contactele basarabenilor cu conaționali din principate, ca și circulația de cărți și periodice, au continuat”¹.

Punctul de vedere al lui Constantin Stere este categoric în privința acestor legături, comparându-le cu cele pe care le-au avut românii bucovineni și transilvăneni cu Țara. Oricât de mare, afirmă C. Stere, a fost influența regimului austro-ungar asupra bucovinenilor și transilvănenilor, Ardealul și Bucovina „au avut mereu contactul cu Regatul. Viața lor intelectuală se

¹ D. Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*, București, 1994, vol. I, p. 168.

dezvolta sub influența culturii generale, a științei și literaturii naționale, așa cum ele s-au încheiat în Regat. Basarabia însă a fost izolată printr-un zid impermeabil. Până la Unire n-a existat acolo o singură școală națională. Până la revoluția din 1905 n-a putut pătrunde peste Prut o singură carte românească, o singură pagină de jurnal românesc. Înainte de a intra în țară (1893), cu toate eforturile, eu n-am reușit să i-au cunoaștință decât de patru tipărituri românești: *Doinile și Lăcrimioarele* de Vasile Alecsandri (cu litere chirilice), o conferință de Titu Maiorescu asupra influenței ardelenilor în literatură, un curs de istorie pentru clasele primare de A. Xenopol și altul de istorie literară de Pop². Cu o altă ocazie, C. Stere își amintea cu ce greutate a putut „dobândi, prin contrabandă, o gramatică, ca să învăț a citi și a scrie românește”³. Potrivit lui, „chiar contactul personal între basarabeni și românii din Regat a fost extrem de redus”, astfel că, până a trece Prutul, el nu a întâlnit „decât un singur intelectual român, un subprefect din Moldova, cu numele de Duca, venit la Chișinău în căutarea unei moșteniri imaginare”⁴.

Indiscutabil, prin interdicțiile impuse, guvernării de la Sankt Petersburg au izolat Basarabia de restul spațiului locuit de români, au vegheat cu prudență pentru a nu admite participarea românilor basarabeni la procesul de formare și afirmare a națiunii române în contextul acțiunilor de modernizare pe plan european, menținând în deplină ignoranță masa dominantă a lor. Cu toate acestea, pe alocuri, zidul ridicat de autocrația rusă de-a lungul Prutului s-a dovedit a fi permeabil. Drept argument servesc chiar cele cinci tipărituri românești pe care Constantin Stere a avut posibilitatea să le citească până în 1893.

În continuare prezentăm o serie de informații referitoare la legăturile care au fost posibile prin intermediul publicațiilor românești infiltrate în Basarabia din dreapta Prutului.

Un rol substanțial la redeșteptarea conștiinței naționale a românilor basarabeni au avut-o publicațiile românești editate în Regat ce pătrundeau în Basarabia pe diferite căi. Prezentăm în continuare câteva exemple privind difuzarea cărților românești în stânga Prutului.

Negreșit că unii basarabeni se abonau la gazeta *Albina românească* pe care o edita la Iași Gheorghe Asachi, de vreme ce în anunțul despre abonare, inserat în paginile gazetei, se menționa: „Prenumerații din Besarabia vor urma asemenea trimițând prin poștă franco (strahovui) pe an 4 galbeni 2 ruble argint”⁵.

² C. Stere, *Singur împotriva tuturor*, Ediție îngrijită de Alina Ciobanu, Chișinău, 1997, p. 158.

³ C. Stere, *Marele război și politica României*, București, 1918, p. 298.

⁴ C. Stere, *Singur împotriva tuturor*, p. 158.

⁵ *Albina românească*, nr. 60 din 17 decembrie 1831, p. 237.

Aducători de cărți în Basarabia au fost ciobanii transilvăneni, care, coborând cu oile sale din munții Bârsei și ai Făgărașului, poposeau și pe meleagurile dintre Prut și Nistru. Acești oameni purtau cu sine „cărți de rugăciuni pentru propria lor mângâiere în ceasuri de urât și de singurătate și nicidecum mânați de vreun gând conștient de propagandă organizată”⁶. Scotocind prin bisericile din Basarabia, notează Apostol D. Culea, „cu bucurie găsești mai pretutindeni vechi cărți religioase ieșite din tiparele Brașovului și ale Sibiului, aduse încoace de *maestrii de cărți din Bugeac*, cum îi numea pe mocani un dascăl de biserică sătească”⁷. Mocanii mergeau cu mărfuri pe la iarmaroace și „acolo, ca să-și atragă mușterii, citeau felurite povești hazlii din niște cărțicele aduse de acasă. Țăranii noștri se îngrămădeau mirați în jurul acestor *străini* care grăiau ca și ei. Se vindea marfa ori nu se vindea, dar povestea le mergea la inimă. Câte unul cu sufletul mai dornic arunca pe cărticică cât nu făcea și pleca cu ea acasă. Dacă vedea mocanul că acest *articol* are cătare, aducea multe cu alt prilej. Și așa au învățat mulți basarabeni cartea și slova românească. Badea Ion Codreanu, deputat țăran din părțile Sorociei, îmi arăta cu pietate întâia cărticică pe care a învățat să citească. Era o poveste țigănească în versuri populare, tipărită la Cherla. Prietenul Vlad Cazacliu își datorește salvarea sa unei călătorii cu un cioban care mergea în Caucaz. Acesta îi cântase doine ardelenesti, îi povestea, scofându-și de sub sarică brațul încheștat ca într-o amenințare, despre luptele lor cu ungurii pentru școală și biserică, despre datoria *rumânului* să nu-și lepede credința din strămoși”⁸. Așadar, conchide Apostol D. Culea, „dacă modesta muncă culturală a câtorva a întreținut luminița românismului ca să nu fie stinsă, se cade să pomenim și partea de contribuție a păstorilor de dincolo de Carpați pe altarul culturii naționale în Basarabia”.

Despre aducerea în Basarabia a cărților românești de către oierii transhumanți scrie și cercetătorul N. Dragomir, potrivit căruia doi dintre aceștia, Dumitru Ghibu și Oprea Borcea, practicând, încă din 1865, comerțul ambulant cu diferite obiecte, inclusiv cu cărți, au deschis și o prăvălie în Chișinău. Păstori ardeleni aduceau cărți religioase, *Alexandrii*, *Genoveve*, istorii despre Horia, Cloșca și Crișan și despre evenimentele din 1848, calendare, care, îndeosebi, aveau mare trecere, gazeta *Foaia poporului*. „Cărțile acestea, în cea mai mare parte, erau scrise cu litere chirilice, însă printre ele erau și tipărituri cu litere latine, cumpărate, mai ales, de elevii diferitor școli. Locul de pe unde le adunau erau diferite. O bună parte le aduceau din Sibiu, de la mănăstirea Neamț, din București, din Iași. În

⁶ Apostol D. Culea, *Ciobanii ardeleni și cultura românească în Basarabia*, în „Sfatul Țării”, nr. 66 din 23 iunie 1918, p. 1.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

.....

timpurile mai dintru-început, cărțile erau trecute prin vamă pe ascuns: le puneau pe podul căruței și peste ele așezau cealaltă marfă. După 1892, o parte din cărți erau aduse cu trenul. Ele treceau cenzura la Odesa”⁹.

Drept dovadă că tipăriturile religioase românești, scoase în diverse centre culturale de la vest de Prut, au avut o largă circulație în Basarabia sub stăpânirea țaristă servesc informațiile, acumulate de un șir de cercetători, despre prezența unor asemenea tipărituri la est de Prut¹⁰.

Locuind, din 1874, în România, revoluționarul de origine basarabeană Nicolae Zubcu-Codreanu (1850-1878), după cum afirmă Zamfir Arbore în lucrarea sa de memorialistică *În exil*, „nici pentru un moment nu uită pe nenorociții săi frați din Basarabia; cu fiecare transport de cărți revoluționare în limba rusă, polonă și ruteană, el expedia la Chișinău și cărți românești: zecimi de exemplare de *Răzvan Vodă* a lui Hasdeu, operele lui Alecsandri, Bolintineanu, Bălcescu, aritmetice, cărți de citire pentru școlari, geografii, evanghelii românești, letopisețele lui Mihail Kogălniceanu, cumpărate cu banii săi, le trecea de se răspândeau în Basarabia”¹¹.

Potrivit lui R. Marent, în stânga Prutului era răspândit, fiind adus pe ascuns, ziarul socialist *Basarabia*, scos, în perioada 28 septembrie – decembrie 1879, la Iași, de către Ion Nădejde, Dobrogeanu-Gherea, Constantin Mille, doctorul Russel și Zamfir Arbore¹².

Prin scrisoarea expediată din Chișinău la 16 februarie 1890, avocatul Constantin D. Chiriac l-a anunțat pe ilustrul savant Bogdan Petriceicu Hasdeu că amicul său, Alexandru Cotruță, „iară pleacă la București” și l-a rugat să-i transmită prin intermediul lui revista cu articolul despre răzeși¹³.

Pe data de 18 octombrie 1890, C. Chiriac i-a comunicat lui B.P. Hasdeu că în ziua respectivă, Al. Cotruță i-a adus *Etymologicum Magnum Romaniae*, „trimes de tine”. Impresionat de această operă hasdiană, C. Chiriac l-a elogiat

⁹ N. Dragomir, *Oierii mărgineni în Basarabia, Caucaz, Crimeea și America de Nord*, în „Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj”, 1938, vol. VI. Apud A. Furtună, *Unele considerații privind păstoritul transhumant și implicațiile lui în Basarabia, Transnistria, Crimeea, Caucaz și Asia Mijlocie (sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea)*, în „Tyragetia”, 1999, anuar VIII, p. 184.

¹⁰ Detalii la P. Constantinescu-Iași, *Circulația vechilor cărți bisericești românești în Basarabia sub ruși*, Chișinău, 1929; Paul Mihail, *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia*, Chișinău, 1993; I. Cereteu, *Cartea românească veche și modernă în fonduri din Chișinău. Catalog*, Iași, Tipo Moldova, 2011.

¹¹ Z. Arbure, *Opere alese*, Chișinău, 1957, p. 259-260.

¹² R. Marent, *Ion Nădejde și Basarabia*, în „Viața Basarabiei”, 1939, nr. 7-8, p. 114. Despre faptul că ziarul *Basarabia* era introdus în mod clandestin în Basarabia susține, conform unor informații de arhivă, Maria V. Hasnaș, *Ziarul „Basarabia” – câteva file de arhivă*, în „Muzeul Național de Istorie a Moldovei”, Chișinău, 1992, anuarul I, p. 205-207.

¹³ *Manuscriptum*, 1992, nr. 1-4, p. 33.

astfel: „Sânt uimit uitându-mă la monumentu[l] [pe] care l-ai făcut pentru gloria nu a României, dar a toatei ginte române”¹⁴. În scrisoarea din 16 noiembrie 1890 îi scria că el posedă articolul lui Radu Rosetti despre răzeși¹⁵.

În acest context se înscrie și următorul caz. Mazilul Vasile Secară din satul Rudi, județul Soroca, povestește că în 1897, căpitanul de mazili Vasile Alexandru Florea, tot din acest sat, fiind însărcinat de autorități să efectueze recensământul populației în Rudi, l-a rugat să-i acorde o mână de ajutor. „Am acceptat bucuros, iar el m-a invitat la el acasă, unde am dat peste o mare bibliotecă și l-am întrebat, nedumerit, cum de are cărți latinești. Căpitanul mi-a răspuns mândru, lămurindu-mă că nu sunt latinești, ci românești. Explicația aceasta m-a intrigat și mai mult, căci, până în momentul acela, nu cunoșteam că se poate scrie literatură românească, cu litere latine încă. Gazda intervine din nou, probabil pentru a-mi risipi nedumerirea, și mi-a propus să citesc și eu vreo carte, asigurându-mă că voi putea face foarte ușor. Întra-adevăr, nu după mult timp, am citit în biblioteca lui pe Ion Creangă, M. Eminescu, Vasile Alecsandri, inițiindu-mă în istoria neamului”¹⁶.

Vasile Florea stabilise legături cu literații din Regat. Drept dovadă servește o scrisoare, expediată din București, la 17 august 1894, de Alexandru Vlahuță, prin care scriitorul îl anunța că i-a trimis trei numere ale revistei *Viața*, al cărei editor era¹⁷. Vrednicul căpitan de mazili din satul Rudi a purtat corespondență și cu generalul bucureștean Ștefan Stoica, care, prin răvașul din 10/23 februarie 1911, îl încuraja: „...vă recomand să aveți *Sus inimile, Credința în Dumnezeu și Steaua noastră*. Italia a fost 300 ani ruptă, umilită, îngenunchată, la 1861 a reînviat și astăzi, în anul 1911, își celebrează jubileul de 50 ani ai unității sale. Cu suflete ca al dumitale nu pierd un neam”¹⁸. Iar în încheiere i-a comunicat că îi trimite, ca semn „de iubire frățească, alăturatele broșuri”¹⁹. Într-o altă scrisoare, datată cu 20 martie/2 aprilie 1912, generalul i-a scris că îi trimite, cu ocazia sărbătorii de paști, „7 cărți poștale ilustrate, cum și o mică schiță a scrierii domnului Nicolae Iorga”²⁰. La 24 iulie 1912, Vasile Florea l-a înștiințat pe general că a primit scrisoarea din 14 iunie, „cu cele alăturate”, rugându-l, totodată, să mai trimită „niște abecedare pentru copii”, deoarece „este cerere” la ele²¹.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, p. 34.

¹⁶ P. Vataman, *Vasile Alexandru Florea, căpitan de mazili din Rudi (jud. Soroca)*, în „*Viața Basarabiei*”, 1938, nr. 6-7, p. 76.

¹⁷ P. Vataman, *Figuri sorocene*, Chișinău, 1993, p. 118.

¹⁸ P. Vataman, *Vasile Alexandru Florea, căpitan de mazili din Rudi (jud. Soroca)*, p. 79-80.

¹⁹ *Ibidem*, p. 80.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ P. Vataman, *Figuri sorocene*, p. 120-121.

Informații despre difuzarea cărților românești în Basarabia conține scrisoarea preotului Andrei Madan²², expediată, la 21 august 1900, din satul Boșcana, fratelui său, Gheorghe Madan, aflat la București, căruia îi relatează: „Scrisorile tale le-am primit, cărțile (Albina) și gazetele iară, numai cele bisericești nu s-o primit încă, se vede că mult le dăscălesc în cenzură la Odesa. Până acum mai nu s-au auzit să se procure cărți cu literă latină pentru slujba bisericească, și eu cred că acest fapt, că ele îs tipărite cu litere latine, îi încurcă pe dâșii, poate socot să nu fie ceva catolic în ele, iar poate le-ar fi părănd oarecum să introducă în biserică litera latină, nu știu bine, dar socot că litera îi încurcă, când ar fi fost cu chirilice de mult să prime. De-o întâmplare să mă întrebe de ce le procur, eu oi să-mi dau seamă că vreu să le compar cu cele tipărite la noi, să văd, nu conțin ceva nou sau greșeli în scopos de știință (naucinaia țel). Poate le-ar fi trimis la Petersburg să le cerceteze. Pe Sârcu, un român născut în Cojușna sau Strășeni și care îi profesor de literatură a națiunilor de pe peninsula Balcanică (bulgară, sârbă și română) în Universitatea din Petersburg. Prin Polihronii Sârcu își procura cărți din România călugării de la Chițcani, fiindcă ei au nevoie să primească fel de fel de cărți din România, mai mult bisericești de muzică. Gazetele dacă poți mai trimite, foarte bine scrie Istrati, curat și așezat”²³.

Într-o altă scrisoare, trimisă la 8 februarie 1902, din satul Izbește, preotul Andrei Madan îi comunica fratelui despre publicațiile românești primite și cele solicitate: „Cărți ai tot trimis d-ajuns, să cam jeluie Petre Popovici că ai trimis mai mult decât dorea; îs cam așa ai noștri, cât n-au apoi doresc, iar dacă îi năvălesc, se sperie, mai ales când îi trimit fără cererea lui, îi pare că-l silești, îi faci silă. Iar totodată am înțeles că basarabenii noștri voiesc lucruri de valoare mare și tot mai serioasă, iar tu ai trimis ce ți-au dat alții, ce ai câștigat; și calendarele și revistele au în sine articole scurte și neterminate, ca să-ți bați capul cu multe frământuri de știință, iar întreg nu au nimica. Revista sau gazeta are preț la vremea ei, când o primești regulat și proaspătă, după ce s-au învechit, are interes bibliografic și arheologic, iar o carte mai serioasă și scrisă în deplin cu început și sfârșit lasă în minte urmă mai adâncă și lămurită. Ii întreabă cărți mai mult de istoria românilor, de religie, cu cuprins serios și prețios, cărți de muzică bisericească și de lume... vroesc ca să-și facă prin seriozitatea și calitatea cărților (operelor) șieși impuls de îndreptare, că nu dejeaba se interesează cu limba română și operele ei, că face cu adevărat și lucruri mari și bune sunt la români, nu mai pre jos decât la ruși, iar când al nostru basarabean are adâncă și sinceră convingere că lucrul pe carele el îi face îi bun și cu preț, apoi cu greu îi scoți din culcușul lui. Cum să

²² Andrei Madan, născut în 1869, fiul dascălului Vasile Madan din satul Trușeni, județul Chișinău, a absolvit Seminarul Teologic din Chișinău în 1889.

²³ *Calendarul Basarabiei pe anul 1923*, Chișinău, 1923, p. 205-206.

se intereseze el cu mărunțișurile, când el nu știe bine cine-i el, ce au fost, ce poate și ce se crede că poate să fie. Și dacă trimiți și vei mai trimite cărți la preoți, apoi trimite-le ceia ce socotești că îi de valoare mare și serios. Cărțile carele le ai de dor trimite-le mie și eu cu încetu le oi desface, oi da la întâmplare câte oleacă cole-cole. Cărți de istoria română bisericească și civilă, de pildă: scrisorile lui C. Erbiceanu, Episcopul Melhisedec, amândouă tomurile lui Antim Ivireanul, Letopiseștele României a lui Kogălniceanu, istoria pe larg de Bălcescu, Tocilescu, Ureche și dacă vei putea și alți scriitori streini, în sfârșit care istorii a României sunt mai pline și temeinic, fără părtinire și pe larg scrise, să fie tot cărți prețioase, de or ținea cam scump de plată, nu te îndoi. Ț-oi trimite costul, de trimis nu te teme, ți le voi trimite. Poți să mai adaogi *Anecdotele populare* a lui Speranță, operele lui Creangă, Eminescu, Anton Pan și Alecsandri – toate să fie nouă, întregi și bine tipărite”²⁴.

Potrivit afirmației lui Vasile Harea²⁵, preotul Vasile Madan de la biserica din satul Trușeni, județul Chișinău, „oriunde se ducea dăruia câte o cărticică românească”, în special preoților²⁶.

În serile de sâmbătă și duminică, în satul Răzeni, ne spune Elena Alistar, se făceau șezători literare cu proiecții, la care, încă de pe la 1900, se citeau în română istorioare din revista Albina²⁷.

Fiind în corespondență cu generalul Ștefan Stoica de la București, învățătorul Vasile Moraru de la școala din satul Trinca, județul Hotin, i-a mulțumit, la 25 iulie 1912, „pentru feiletonu” pe care i l-a trimis²⁸. Iar în epistola din 15/27 faur 1913, acest învățător i-a scris generalului: „Foarte mare bucurie am pentru sărbătoarea Unirii a României și a Moldovei. De sărbătoarea națională a Domniei-Voastră, scumpi români, am bucurie că măcar prin scrisoare și prin gând pot să mă bucur odată cu scumpii și doriții inimei mele”²⁹. Totodată, el i-a mai comunicat că s-a abonat la ziarul *Unirea* din Iași³⁰. Într-un alt răvaș, datat cu 6/19 iulie 1913, V. Moraru l-a informat pe general că învățătorul Ștefan Tuțescu i-a trimis monografia satului Catanele din județul Dolj și *Ghilușul*, menționând în continuare: „Pe la Sf. Petru și Pavel (29/12 iunie) am fost în ospetie la un sat Bădragii Vechi pe

²⁴ *Ibidem*, p. 206-207.

²⁵ V. Harea (1895-1987) și-a făcut studiile la Seminarul Teologic din Chișinău (1909-1917) și la Facultatea de Litere și Istorie a Universității din Iași (1918-1924). A fost membru al Sfatului Țării.

²⁶ V. Harea, *Preoțimea moldovenească și cauza națională*, în „Sfatul Țării”, nr. 72, 14 iulie 1918, p. 1.

²⁷ E. Alistar, *Satul Rezăni*, în „Moldova de la Nistru”, nr. 13-14, aprilie 1920, p. 91.

²⁸ Legături între frații basarabeni și cei din Vechiul Regat înainte de Unire, p. 41.

²⁹ *Ibidem*, p. 47.

³⁰ *Ibidem*, p. 48.

malul Prutului și cu jele mă uitam în cea mal. Cât de bine a să fie dincolo? Nici nu pot prepune! Mi-am adus aminte de cuvintele: *Plânge Nistru, geme Prutu din Deșteaptă-te române* și mi s-a arătat și mie pe ochi lacrimi și mi-a venit așa să plâng și mie, că când să eu toată Basarabia în spate și să mă duc cu ea la Dvs. peste Prut, adică să nu mai aud de cuvintele rusești, cu cari învățăm noi copiii moldovenilor basarabeni³¹.

Dintr-un proces-verbal din 29 mai 1904, întocmit în urma controlului efectuat la Postul Vamal Ungheni, aflăm despre următorul caz. În timpul supunerii pasagerilor, sosiți cu trenul din România, controlului vamal, doi dintre aceștia, Ion (Ivan, conform actului citat) Costin³², student la Secția de Științe ale Naturii a Universității din Odesa, și Nicolae Țaricov, student la Facultatea de Drept a aceleiași universități, au declarat că nu posedă lucruri nepermise. Însă jandarmul dispunea de informația că în vama României, acești studenți i-au transmis conductorului un pachet cu ziare sau cărți, dar acesta a refuzat să-l ia. După ce au fost întrebați dacă nu au ziare sau cărți, Ion Costin a scos dintr-un buzunar lateral al hainei două cărți fără scoarțe, „editate la București în limba română”, apoi, fiind întrebat a doua oară, el a scos de sub cămașă o broșură, intitulată *Miron Costin*, cu două stampe³³. Având în vedere că acești doi studenți, care au călătorit peste hotare în baza legitimațiilor eliberate de către Direcția Gubernială de Jandarmi a Basarabiei, au avut intenția să treacă pe ascuns două cărți și o broșură în limba română, angajații Vămii Ungheni au confiscat tipăriturile și le-au trimis spre examinare Comitetului de Cenzură din Odesa³⁴. Prin adresa din 12 iunie 1904, instituția respectivă a înștiințat Vama Ungheni că, examinând cărțile, le restituie spre a fi transmise la destinație³⁵.

Într-o corespondență din satul Ciorăști, județul Chișinău, publicată în ziarul *Drug* din 1907, se menționează: „De un timp încoace, în casa țăranului Vasile Onică se adună seara țărani, mai ales tineri și, îndrumați de preotul satului G. Scodigor, învață limba moldovenească și cântul după manuale românești”³⁶.

Călătorind în dreapta Prutului, învățătorul Constantin Popescu aducea cărți prin contrabandă³⁷. În paginile revistei *Școala Basarabiei* din ianuarie

³¹ *Ibidem*, p. 50.

³² Considerăm că nu este vorba de Ion Costin (1887-1940), director general al Directoratului Afacerilor Interne al Basarabiei (1918), primar al orașului Chișinău (1934-1938), deoarece el, în 1904, era elev la Liceul nr. 1 de Băieți din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1906.

³³ ANRM, F. 1251, inv. 1, d. 219, f. 2.

³⁴ *Ibidem*, f. 3.

³⁵ *Ibidem*, f. 6.

³⁶ *Друг*, nr. 24 din 26 ianuarie/8 februarie 1907, p. 3.

³⁷ *Școala Basarabiei*, noiembrie 1918, nr. 1, p. 22.

1919 se spune că el e „un vechi *contrabandist* de cărți de peste Prut”³⁸. Pe timpul stăpânirii cenzurii țariste, citim într-o notă a redacției acestei reviste didactice, C. Popescu a fost „singurul învățător basarabean, care a publicat multe scrieri pentru popor în limba moldovenească, dar cu litere rusești”³⁹.

Printre cei care au propagat cartea românească în Basarabia s-a numărat și bucovineanul Ion Zelea-Codreanu, profesor la Huși. El vine pentru prima dată în Basarabia în toamna anului 1911, împreună cu avocatul Ghiță Teodoru din Huși, rugat de acesta să-i fie pețitor. Acești doi călători trec frontiera, în bază de permis, pe la pichetul de grăniceri din Leova și poposesc în casa preotului Dimitrie Huștiuc din Baimaclia, care avea fete de măritat. Ei nu erau primii: cu vreun an mai înainte, familia preotului mai fusese vizitată de către tineri din România. A doua zi după sosirea în casa preotului, povestitorul acestor crâmpie, I. Zelea-Codreanu, a „scos la iveală vreo trei cărți, pe care îndrăznisem să le iau cu mine pe ascuns: poeziile lui Alecsandri, ale lui Eminescu și ale lui Coșbuc. Ne-am așternut pe adevărate șezători literare, cu cetiri, cu explicații, cu lămuriri din istoria literaturii române”⁴⁰. Peste două zile, fiind sărbătoarea Sf. Dumitru, el a vizitat satul Lărguța, unde a petrecut în casa preotului Dimitrie Zaharia⁴¹, care l-a surprins prin faptul „că vorbește curgător și sigur limba literară din Regat”: stăpânul casei făcuse, mai întâi, șase clase de liceu la Bârlad, apoi și-a continuat studiile la Seminarul Teologic din Chișinău, devenind preot⁴².

Ion Zelea-Codreanu revine în Basarabia la sfârșitul lunii decembrie 1912, pentru a se întâlni, la Bălți, cu Ioan Pelivan, care activa în acest oraș ca judecător. Cunoscându-se, acești doi militanți pentru cauza românismului au elaborat un plan de acțiune pentru deșteptarea sau întărirea conștiinței naționale a românilor din Basarabia și, pe cât posibil, din toată Rusia. În linii generale, planul consta în următoarele: „Între noi doi va urma prin poștă o corespondență regulată de la *văr* la *văr*. Conținutul scrisorilor trebuia să fie bine îmbrobodit și inofensiv. În aceste scrisori Ion Pelivan îmi va comunica treptat adrese din Basarabia și Rusia, la care eu voi trimite pachete cu cărți românești, după gradul de cultură al fiecăruia. La început, pentru orice eventualitate, voi trimite și câte un abecedar pentru deprinderea literelor românești. Voi ruga prin scrisori să mi se răspundă de primire și ce anume s-a

³⁸ Școala Basarabiei, ianuarie 1919, nr. 3, p. 40.

³⁹ Școala Basarabiei, noiembrie 1918, nr. 1, p. 22.

⁴⁰ I. Zelea-Codreanu, *Crâmpie de amintiri*, în „Limba română”, 1998, nr. 3, p. 136.

⁴¹ Dimitrie Zaharia, născut în 1884, fiul odnodvoretului Ioan Zaharia din satul Lărguța, județul Ismail, a absolvit Seminarul Teologic din Chișinău în 1905 (П.А. Лотоцкий, *Список и краткие биографии окончивших полный курс Кишиневский Духовный Семинарии за сто лет ее существования. 1813-1913*, Кишинев, 1913, p. 138).

⁴² I. Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 137.

primit. Să știm anume dacă cenzura rusească dă drumul cărților sau oprește unele dintre ele. Aici sunt dator să amintesc că la cenzura din Chișinău, pe unde au trecut toate pachetele mele, era moldoveanul Madan, despre care știam că studiasse pe la București, dar despre care auzisem prin Regat că devenise un renegat în slujba muscalilor. Eu nu l-am cunoscut niciodată, dar trebuie să mărturisesc aici că era un bun român: Nici o singură carte din cele trimise de mine n-a fost oprită, deși în unele Rusia era direct atacată pentru răpirea Basarabiei”⁴³. Înapoiindu-se acasă, la Huși, I. Zelea-Codreanu a început să acționeze în vederea realizării acestui plan, amintindu-și, peste ani, despre această activitate: „În primul rând, trebuiau bani. Și încă mulți. Am făcut apel la profesorii Găvănescul, A.C. Cuza, Corneliu Sumuleanu și la P.S. Nicodim, la Liga Culturală din Iași, la Comitetul Central al Ligii Culturale, condus de profesorul Nicolae Iorga, care pe vremea aceea era în punctul culminant al activității sale. Apoi am lansat liste de subscripție, am aranjat conferințe, serate, baluri. Și pentru toate acestea, ca și pentru descărcarea mea, am întemeiat anume pentru Basarabia o secție a Ligii Culturale la Huși. Toate acestea cu grabă mare! Întreaga mea activitate am îndreptat-o în direcția asta. Parcă îmi spunea ceva că nu avem mult timp până la anume întâmplări mari, care trebuiau să vie. În scurt timp au început să-mi sosească adrese de intelectuali moldoveni, de la *vărul* meu. Adrese din Basarabia și din diferite părți ale Rusiei. Imediat alcătuiam pachete de cărți învelite în pânză. Soția mea, ajutată de câteva prietene, împreună cu librarul Marin Dumitriu – prin care procuram o mare parte din cărți și cu a cărui adresă de expeditor trimiteam pachetele – munceau nopți întregi la facerea pachetelor. Adresele se scriau românește și rusește. În rusește le scria *verișoara* mea de la Baimaclia, care devenise doamna Teodoru și se așezase definitiv la Huși. Unele cărți, ca de pildă: Istoria Românilor, Operele lui Creangă, Operele lui Vasile Alecsandri, Anecdotele lui Teodor Speranță, Haiducul și Pandurul, de Bucura Dumbravă și altele le-am isprăvit în scurtă vreme. Prin cărți poștale osebite îi rugăm pe adresanți să-mi răspundă de primire. Aproape toți mi-au răspuns, toți îmi mulțumeau, unii întrebau de au de plătit ceva, iar mulți se mirau că de unde le știu adresa. Bineînțeles, acest *de unde* se păstra ca o mare taină. Cu un preot, Iulian Friptu, am avut chiar o corespondență mai îndelungată, deoarece din scrisorile Sfinției Sale se înălța ca o mireasmă binefăcătoare o caldă și o îndrăzneată iubire de neam”⁴⁴. Ulterior, când la Chișinău a început să apară gazeta *Cuvânt moldovenesc*, I. Zelea-Codreanu a trimis pachete cu cărți redacției acestei gazete, „ca să fie împărțite ca dar abonaților”⁴⁵.

⁴³ *Ibidem*, p. 142.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 142-143.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 143.

Ștefan Ciobanu, unul dintre destinatarii pachetelor cu cărți expediate de I. Zelea-Codreanu, își amintea, în 1921, că, activând ca profesor de limbă rusă la Liceul din Jitomir (oraș situat la vest de Kiev), după încheierea, în 1912, a Universității din Kiev, poșta rusă i-a adus două cărți românești: *Pribegi în țară răpită* de D.C. Moruzi și *Basarabia noastră* de Nicolae Iorga. „Cum au trecut aceste cărți Prutul, cum au fost expediate mie și altor prieteni (cum am aflat mai pe urmă) de către dl. I. Pelivan”, Șt. Ciobanu așa și n-a știut⁴⁶.

Pe când își făcea studiile la Seminarul Teologic din Chișinău, menționa Vasile Harea în 1918, unii colegi de ai săi, fii de preoți, spuneau că părinții lor primeau revista Albina⁴⁷.

Referințe bibliografice:

ARBURE, Zamfir. *Opere alese*. Chișinău: Școala Sovietică, 1957. 424 p.

Bogdan Petriceicu Hașdeu și problemele basarabenilor: [Correspondența cu Constantin Chiriac, avocat din Chișinău]. *Manuscriptum*. 1992, nr. 1-4, 32-38. ISSN 1010-5492.

Cărți școlare de autori basarabeni. *Școala Basarabiei*. 1919, nr. 3, 38-41.

CERETEU, Igor. *Cartea românească veche și modernă în fondurile din Chișinău*. Catalog. Iași: TipoMoldova, 2011. 407 p.

CONSTANTINESCU-IAȘI, Petre. *Circulația vechilor cărți bisericești românești în Basarabia sub ruși*. Chișinău: Cartea Românească, 1929. 60 p.

MICU, Dumitru. *Scurtă istorie a literaturii române*. București: Iriana, 1994. vol. I. 399 p.

MIHAIL, Paul. *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia*. Chișinău: Știința, 1993. 408 p.

POPESCU, Constantin. Greutățile școlii din Basarabia. *Școala Basarabiei*. 1918, nr. 1, 21-22.

STERE, Constantin. *Marele războiu și politica României*. București: Poporul, 1918. 464 p.

STERE, Constantin. *Singur împotriva tuturor*. Ed. Alina CIOBANU. Chișinău: Cartier, 1997. 320 p.

VATAMAN, Paul. *Figuri sorocene*. Chișinău: Știința, 1993. 182 p.

⁴⁶ Șt. Ciobanu, Nicolae Iorga și Basarabia, p. 71.

⁴⁷ V. Harea, Preoțimea moldovenească și cauza națională, p. 1.

MOLDOVAN CONTRIBUTION TO INIS

JANNA NIKOLAEVA

BȘC „Andrei Lupan”

Articolul prezintă analiza cantitativă a datelor înregistrate în Sistemul Internațional de Informații Nucleare (INIS) de către Centrul Național INIS din Moldova cu scopul evaluării contribuției moldave la fluxul publicațiilor în domeniul științei și tehnologiilor nucleare. Numărul total de intrări în Colecția INIS din partea Republicii Moldova este de 978, dintre care 887 unități sunt introduse de către Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” ca Centru Național INIS din anul 2009.

Cuvinte-cheie: *Sistemul Internațional de Informații Nucleare, cooperare internațională, Moldova, știința și tehnologia nucleară, baza de date, ieșirea publicațiilor*

This paper presents the quantitative analysis of the contributions made by the Moldovan scientists as reflected in International Nuclear Information System (INIS) Collection. The activity of the Central Scientific Library “Andrei Lupan” is shown as the Moldova INIS Center. Total number of records input to INIS database by Moldova was 978 items, 887 of which is an input of the Central Scientific Library „A. Lupan”.

Keywords: *International Nuclear Information System, international cooperation, Moldova, nuclear science and technology, database, publication output*

Founded in 1970 and included at present 127 countries and 24 international organizations as members, the International Nuclear Information System (INIS) has become a recognized leader in organization and distribution of information on the peaceful applications of nuclear science and technology. This includes topics in physics, chemistry, biology, engineering, environmental science, medicine. INIS Database is available online since 3 April 2009 and contains over 3.3 million bibliographic records from 1970 to the present, about 310.000 (10 %) of which are full-text documents. INIS Collection is updated weekly. On the 1st September 2011 INIS moved to Google-based search and retired old INIS online database. The old INIS Online Database was replaced by the new INIS Collection Search (ICS) web application [1].

The scope of study is to make the quantitative assessment of status of nuclear science and technology research in Moldova. The publication data on nuclear science and technology has been retrieved by using INIS Collection online <http://www.iaea.org/inis/> and annual INIS Secretariat Activity Reports.

INIS became an effective mechanism for Moldova integration into the international nuclear information community. The input of scientific publications issued in the Republic of Moldova has been fulfilled since 1997 by INIS Liaison Officers from Moldova. In 2008 the Central Scientific Library „A. Lupan” of the Academy of Sciences of Moldova became the INIS National Center of Moldova and in 2009 carried out its first input in INIS database. Input of Moldovan scientists’ publications edited in other countries is carried out by the INIS National Centers of corresponding countries. Moldovan nuclear scientists have published 1719 scientific works during 1990-2011: 978 (57%) publications in Moldovan channels of communication and preferred to issue 741 (43%) publications outside the Republic of Moldova (Tab. 1). It is shown in the table that more than half of the works of Moldovan scientists have been introduced by Moldova INIS Center. Many publications of Moldovan scientists were input by INIS National Centers of the Russian Federation, the United States, the Netherlands, Romania, the United Kingdom, Germany, Ukraine. Two reasons explain this consistency: fruitful international cooperation of Moldovan scientists in bilateral and multilateral projects with scientists from the Russian Federation, Germany, Romania, the USA, Ukraine and in common publications in famous scientific journals of publishing houses: Elsevier (the Netherlands), IOP Publishing (the United Kingdom), American Institute of Physics, Pleiades Publishing, APS (the United States), Springer (Germany). About 70 percent of publications were published in English, 15 percent – in Russian and 13 percent in Romanian language.

Table 1

Moldovan contribution to Nuclear Science and Technology
as per country of publication, 1990-2011

Rank	Country/Organization of Input	Year of publication	Total Input	Percentage
1	Moldova	1997-2011	978	56,89
2	Russian Federation	1990-2011	169	9,84
3	USA	1992-2011	121	7,10
4	Netherlands	1991-2011	93	5,41
5	Romania	1992-2007	88	5,12
6	United Kingdom	1993-2011	75	4,36
7	Germany	1992-2011	65	3,78
8	Ukraine	1991-2010	58	3,37
9	IAEA	1991-2010	23	1,34
10	France	1993-2004	9	0,52
11	Belarus	2004-2006	7	0,41
12	Hungary	1994-2007	6	0,35
12	Poland	1995-2010	6	0,35
13	Austria	2007-2009	5	0,30

14	Azerbaijan	2010	3	0,17
15	Brazil	2009	2	0,12
15	India	1990	2	0,12
15	Italy	1998, 2007	2	0,12
15	Mexico	2000, 2002	2	0,12
15	Bulgaria	2000	1	0,06
16	Czech Republic	1999	1	0,06
16	Japan	2005	1	0,06
16	Turkey	2006	1	0,06
Total			1719	100%

More than 50 percent of Moldovan scientists' publications are journal articles. The most preferred journals are Moldavian Journal of the Physical Sciences, Crystallography Reports, Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale, Journal of Physics: Condensed Matter, Physica B: Condensed Matter, Studia Universitatis. Științe Reale și ale Naturii, Fizika Tverdogo Tela, Koordinatsionnaya Khimiya, Thin Solid Films. Conference papers make up one third of publications; reports – 5 %, half of which are introduced by IAEA. Books and patents each makes up 3 % (Fig. 1). All the patents had been input before 2004 by Moldova INIS Center.

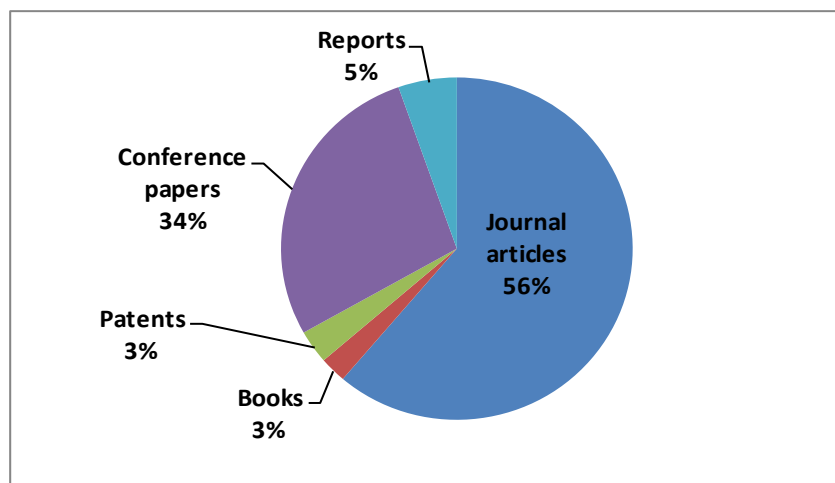

Fig. 1 Moldovan contribution to Nuclear Science and Technology by Type of Documents

The Republic of Moldova does not have atomic power engineering that is why the specific of the Moldovan scientists' publications, reflected in INIS Collection, is directly linked to the program topics and scientific research in fields of natural and medical sciences.

The strategic directions in the field of natural/medical sciences and innovations in Moldova for the period 2011-2014 are:

- ♦ capitalization of human, natural and information resources for a sustainable development;
- ♦ biomedicine, pharmaceuticals, health maintenance and strengthening;
- ♦ agricultural biotechnology, soil fertility and food security;
- ♦ nanotechnologies, industrial engineering, new products and materials;
- ♦ efficiency and assurance of the energetic complex security [2].

Publications of Moldovan scientists in physics and material science dominate in INIS Collection. Figure 2 shows that 75% of scientific works of Moldovan researchers included in INIS Collection refer to physics and material science, 11 % – to life science.

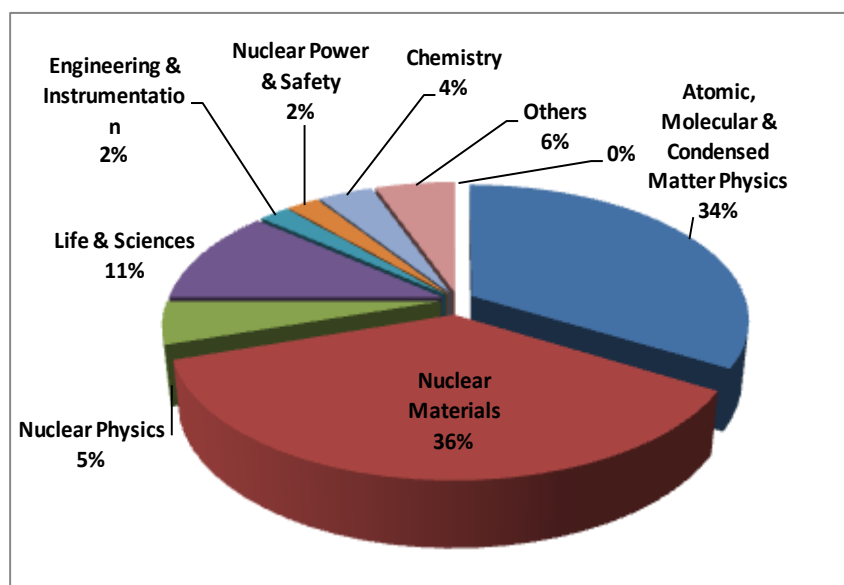

Fig. 2 Input of Moldovan Scientists' Publications by Subject Area

A great number of scientific programs and projects in these fields cause a multitude of publications. In 2010 INIS subject categories were supplemented with a new subject – S77 *Nanoscience and Nanotechnology* because of increasing number of scientific publications on nanoscience [3]. One hundred thirty works on nanoscience and nanotechnology were introduced by Moldova INIS Liaison Officer in 2010-2011. A lot of Moldovan research projects in condensed matter physics, crystallography, electrochemistry deal with physical and chemical properties of compounds of nuclear interest. INIS marks out 71 element of nuclear interest and all fission products [4].

As for Life Science the following subject priorities of INIS for the Moldovan scientists' publications were distinguished:

- ♦ environmental radioactivity monitoring;
- ♦ radiotherapy and radiological methods in diagnosis;
- ♦ radiation protection in nuclear medicine;
- ♦ medical and biological consequences of Chernobyl nuclear accident;
- ♦ nuclear techniques in plant growth and cultivation;
- ♦ effects of external and internal irradiation on biological objects.

Research productivity of Moldovan institutes in nuclear science and technology during 1990-2011 distributed as following: Institute of Applied Physics – 704 publications (45%), Moldova State University – 267 (17%), Institute of Electronic Engineering and Nanotechnologies „D. Gitsu” – 187 (12 %), Moldova Technical University – 143 (9,2%), Institute of Chemistry – 87 (5,6%), State Medical and Pharmaceutical University „Nicolae Testemitanu” – 44 (2,8%), Institute of Oncology – 22 (1,4%), Institute of Genetics – 18 (1,2%) and other institutes and organizations – 5,85% of publications.

Total number of records input to INIS database by the Republic of Moldova during 1997-2011 was 978 items (Tab 2). During the period 2009-2011 the Central Scientific Library „A. Lupan” have prepared and sent 887 bibliographic records of which 367 PDF files of non-conventional literature (NCL). For the period 1997-2004, the number of bibliographic records input was 91 items. During the period 2005-2008 the national input from the Republic of Moldova was not carried out. To fill this gap the Central Scientific Library „A. Lupan” provides retrospective data entry.

Table 2

Moldova INIS Center Production Statistics, 1997-2011

Year of input	Total	Monographs	Conference papers	Journal articles	Patents
1997-2004	91		21	8	62
2005-2008	No National Input				
2011	630	3	370	257	
2010	74	1	29	44	
2009	183		88	95	
Total	978	4	508	396	62

Input from Moldova comprises 52 % of conference papers and 41% of journal articles (Fig. 3). It should be noted that bibliographic records for patents over the past seven years were not included in INIS Collection. Patent input for the period 2005-2011 will be implemented in 2012.

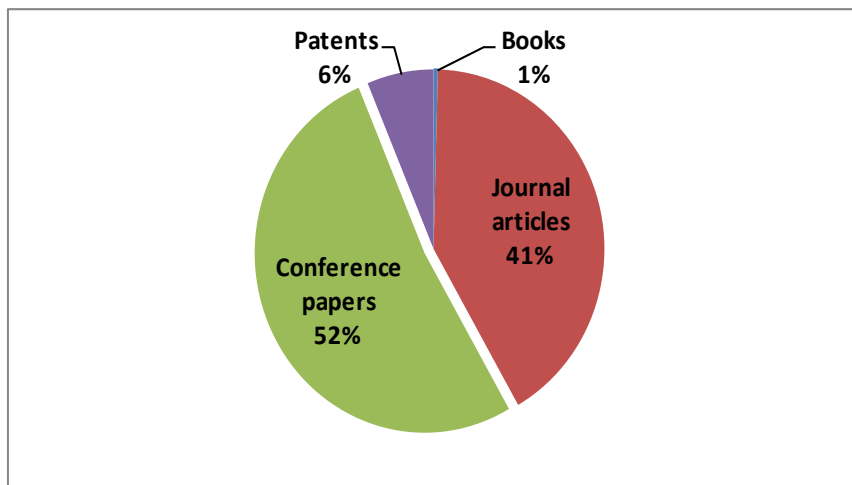

Fig. 3 Moldova INIS Center Input by Type of Documents, 1997-2011

More than 150 journals in the field of natural and medical sciences were reviewed by INIS Liaison Officers from Moldova for input of 396 bibliographic records of journal articles (Tab. 3). Unfortunately, not all the journals of nuclear interest were introduced. It is necessary to process such journals as *Ehlektronnaya Obrabotka Materialov*, *Chemistry Journal of Moldova*, *Fizică și Tehnică*: procese, modele, experimente etc.

Table 3

Moldova INIS Center Input of Journal Articles in 2009-2011

Journal title	Year of Input			
	2011	2010	2009	Total
Moldavian Journal of the Physical Sciences (2002-2010)	221		95	316
Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale (2006-2009)		32		32
Studia Universitas. Științe Reale și ale Naturii (2007-2009)	20			20
Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină (2007-2011)	12	3		15

Curierul Medical (2005-2009)		7		7
Mediul Ambiant (2009-2011)	2	2		4
Akadememos (2011)	2			2

The non-conventional literature (NCL) from Moldova is presented by 508 papers of the following conference: ICNBME-2011: International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering (50 articles); ICMCS-2011: 7. international conference on microelectronics and computer science (70 art.); International conference dedicated to the 50th anniversary from the foundation of the Institute of Chemistry, 2009 (51 art.); CMP 2009: conference of Moldavian physicists, (51 art.); the fourth (2008) and the fifth (2010) International conferences on materials science and condensed matter physics (236 art.); National conference on current problems of radiation hygiene, radiation protection and radiobiology, 2009 (29 art.); Republican conference of oncology on actualities in cancer diagnostics and treatment, 1997 (9 art.).

As shown in Table 4, the information retrieval of Moldovan scientists in INIS database has been considerably increased due to the activity of the Central Scientific Library „Andrei Lupan” as a National INIS Center [5-7]. Moldovan potential users of the INIS Collection include all research institutes, organizations and governmental offices that have activities related to the peaceful applications of nuclear science and technology: National Agency for Regulation of Nuclear and Radiological Activities, Ministry of Environment of the Republic of Moldova, State Environmental Inspectorate, institutes of the Natural and Life Sciences Department of the Academy of Sciences, National Center of Materials Study and Testing, laboratories conducting researches in nuclear medicine etc.

Table 4

INIS Collection Search Statistics for Moldova

Year	Visits	Pageviews
2009	143	1078
2010	184	1383
2011	195	1997

During 2009-2011 the activity of Moldova INIS Center on current and retrospective data input in INIS Collection has immensely grown up which influenced the quantitative growth of bibliographical records of Moldovan scientists' publications in nuclear science and technology and on user activity.

References:

1. *International Nuclear Information System* [online]. IAEA © 1998-2010 [viewed 24 June 2012]. Available from: <http://www.iaea.org/inis/>
2. Lista programelor/proiectelor din sfera științei și inovări finanțate de la bugetul de stat pe anul 2011. *Monitorul Oficial al Republici Moldova*. 2011, **18**(ed. spec.), 34-178.
3. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. *Subject categories and scope descriptions*. Vienna, 2010. (ETDE/INIS Joint Reference Ser. no. 2 (Rev. 1)).
4. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. *Subject categories and scope descriptions*. Vienna, 2002. (ETDE/INIS Joint Reference Ser. no. 2).
5. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. INIS SECRETARIAT. *Inis Progress and Activity Report 2009* [online]. Vienna, 2010 [viewed 24 June 2012]. Available from: <http://www.iaea.org/inis/INIS-about-us/activities/2009-Activity-Report.pdf>
6. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. INIS SECRETARIAT. *Inis Progress and Activity Report 2010* [online]. Vienna, 2011 [viewed 24 June 2012]. Available from: <http://www.iaea.org/inis/INIS-about-us/activities/2010-Activity-Report.pdf>
7. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. INIS SECRETARIAT. *Inis Progress and Activity Report 2011* [online]. Vienna, 2012 [viewed 24 June 2012]. Available from: <http://www.iaea.org/inis/INIS-about-us/activities/2011-Activity-Report.pdf>

ASPECTE DE ANALIZĂ BIBLIOMETRICĂ A REVISTEI „MEDIUL AMBIANT”

LIDIA ZASAVIȚCHI

BȘC „Andrei Lupan”

Scopul lucrării a fost obținerea datelor bibliometrice prin efectuarea unui studiu de explorare a articolelor publicate în 2002–2011. Pentru fiecare articol au fost menționate: tipul articolului, numărul de autori, instituții afiliate, genul, limba și anul de publicare a referințelor. Au fost scoși în evidență cei mai productivi autori și instituții, cele mai citate reviste străine. Indicatorii bibliometrici – perioada de citare „half-life” și indicele lui Price – au fost identificați pe baza referințelor citate în a. 2010. Corespondența între citările din text și referințele bibliografice a fost relevantă stilului de citare al Consiliului Editorilor în Științe (CSE).

Cuvinte cheie: *evaluarea revistei, indicatorii bibliometrici, științele mediului ambiant, indicele lui Price, stil de citare*

The purpose of the paper is to characterise the journal *Mediul Ambiant* by carrying out an exploratory study of the articles published during 2002–2011. For each article was mentioned: article type, number of authors and affiliate institutions, kind of references, language and year of publications. The most cited foreign journals and top authors and institutions were revealed. The citation half-life period and the Price's index were identified for references cited in 2010. Correspondence between the text citations and references is relevant of the Council of Science Editors (CSE) Style.

Keywords: *journal evaluation, bibliometric indicators, environmental sciences, Price's index, citation style*

Introducere

Cercetările regionale au o importanță deosebită pentru științele mediului ambiant, deoarece ariile naturale, diferite organisme încorporate în ecosistemele locale sunt adesea supuse explorării. Acest studiu a avut drept scop de a continua evaluarea bibliometrică a fluxului documentar de investigații ecologice în Moldova pe baza conținutului revistei *Mediul Ambiant* [1]. Articolele din revistele științifice sunt indicatorii sensibili ai noilor idei și pot indica o imagine completă a tendințelor și a accentelor în orice domeniu [2].

Mediul Ambiant: revistă științifică, de informație și cultură ecologică a fost fondată de Ministerul Mediului și Institutul Național de Ecologie în 2002. Din anul 2011, fondatorii revistei sunt: Ministerul Mediului, Institutul de Ecologie și Geografie al AȘM, Grădina Botanică (Institut) a AȘM, Institutul de Zoologie al AȘM, Institutul de Protecție a Plantelor și

.....

Agricultură Ecologică al AȘM. În fruntea colegiului științific al revistei se află academicianul Gheorghe Duca. Revista a fost acreditată de Consiliul Național pentru Atestare și Acreditare (CNAA) în categoria „C”, profilurile biologie, geografie, chimie. *Mediul Ambiant* se editează în format A4 color, respectând standardele de înaltă calitate în ceea ce privește designul și tipărirea [3]. Această revistă de importanță națională oferă cititorilor articole teoretice și aplicative cu privire la dezvoltarea durabilă și problemele cheie de mediu, informațiile științifice la nivel guvernamental și instituțional.

Analizând datele cantitative din perioada 2002–2011, ne informăm despre diversitatea internațională a autorilor, impactul temelor, citarea corectă a altor autori, respectarea standardelor de publicare.

Date și metode

În perioada de referință (2002–2011), au fost publicate 60 de fascicule cu periodicitatea 6 ori într-un an (în 2002 au fost publicate 5 numere, iar în 2005 – 6 numere și fascicula tematică specială „Apa – izvorul vieții”).

Cuprinsul revistei a fost alcătuit în perioada de referință din următoarele rubrici: *Cercetări științifice, Informații științifice, Schimbarea climei, Calendar de mediu, Evenimente, Noutăți editoriale, Omagieri, Viața ministerului etc.*

Efectuarea studiului retrospectiv a fost desfășurată prin aplicarea metodelor bibliometrice cantitative: au fost luate în considerare toate tipurile de articole și toate limbile; colectivul de autori, instituțiile afiliate și țările; distribuția și structura detaliată a referințelor bibliografice.

Publicațiile au fost clasificate și repartizate în rubrici tematice conform conținutului: probleme teoretice și socio-economice ale ecologiei și protecției mediului ambiant; dreptul ecologic; educația ecologică; poluarea mediului: metode de control; poluarea și protecția aerului; poluarea și protecția apelor; poluarea și protecția solurilor; schimbarea climei și hazardurile naturale; diversitatea, ecologia și protecția plantelor și a animalelor; ariile naturale protejate; influența antropogenă asupra sănătății omului; managementul deșeurilor.

Referințele bibliografice enumerate în fiecare articol au fost sistematizate conform genului de publicație (cărți, articole din reviste și culegeri, materialele prezentate la manifestările științifice naționale și internaționale, patente, legi, raporturi, autoreferate ale tezelor, resurse electronice), limbii și anului de publicare.

Structura și perioada referințelor reflectă diferențele dintre domeniile științifice. Pentru determinarea accentelor disciplinare ale revistei au fost calculate indicatorii bibliometrici: perioada de citare „half-life” și indicele lui Price. Sistemul de prezentare a citatelor în textul articolelor și în lista

referințelor complete a fost analizat și comparat cu cele mai cunoscute stiluri internaționale de citare.

Rezultate și discuții

În perioada 2002–2011, în 59 de fascicule au fost publicate 747 de articole. Cercetările și informațiile științifice (inclusiv rubrica specială *Schimbarea climei*) au constituit 84 % (628 art.). Cel mai mare număr de studii științifice a fost publicat în a. 2007 (76 art.). Materialele prezentate de către Ministerul Mediului despre realizările în domeniul protecției mediului, implementarea convențiilor internaționale au intrat în rubrica *Informații oficiale* (54 tit. – 7 %). *Noutăți editoriale*, *Aniversări/Omagieri* au fost prezentate în revista cu 39 de articole (5,5 %), informațiile despre diferite evenimente ecologice – 26 de articole (Tabelul 1).

Tabelul 1

Structura articolelor revistei *Mediul Ambiant* (2002–2011)

Anul	N/T	P/T	A/T	I/O	C/\$	I/\$	S/C	A/O	N/E	E/C
2002	5	208	66	7	26	31	-	-	2	-
2003	6	240	89	10	32	34	-	5	6	2
2004	6	240	87	11	27	41	-	1	5	2
2005	6	276	72	5	40	19	-	2	3	3
2006	6	288	80	1	42	28	5	-	2	2
2007	6	288	78	-	52	15	9	1	1	-
2008	6	288	78	8	49	10	9	-	2	-
2009	6	288	68	1	49	4	7	4	-	3
2010	6	288	62	1	42	9	7	2	-	1
2011	6	288	67	10	28	12	1	-	3	13
Total	59	2692	747	54	387	203	38	15	24	26
%			100	7	52	27	5	2	3,5	3,5

N/T – Numărul fasc. revistei/În total; P/T – Pagini/În total; A/T – Articole/În total; I/O – Informații oficiale; C/\$ – Cercetări științifice; I/\$ – Informații științifice; S/C – Schimbarea climei; A/O – Aniversări/Omagieri; N/E – Noutăți editoriale; E/C – Evenimente/Calendar ecologic

Cele 747 de articole au fost semnate de către 1341 de autori, dintre care 116 autori străini (8,6 %). În mediu, numărul de autori per articol – 1,8 (pentru cercetări științifice – 2,1). Majoritatea publicațiilor au fost scrise în limba română – 86 % (643 art.) și doar 8 % (61 art.) – în limba rusă, 6 % (42 art.) – în limba engleză, în limba italiană fiind publicat 1 articol. În ultimii 5 ani (2007–2011), s-a micșorat numărul articolelor cu autorii străini, în limba engleză au fost publicate numai 2 articole (Tabelul 2).

Tabelul 2

Repartizarea articolelor în funcție de numărul autorilor și limba textelor

Anul	Art/T	Aut/T	Aut/M	Aut/S	L/Rom	L/Engl	L/Rus
2002	66	70	1	10	52	14	-
2003	89	107	1,2	17	76	9	4
2004	87	136	1,5	26	82	4	1
2005	72	129	1,8	21	64	5	3
2006	80	181	2,3	18	65	8	7
2007	78	183	2,3	9	69	-	9
2008	78	148	1,9	7	64	-	14
2009	68	137	2	3	54	2	12
2010	62	130	2,1	1	54	-	8
2011	67	120	1,8	4	64	-	3
Total	747	1341	1,8	116	643	42	61
%	100	100		8,6	86	6	8

Art/T – Articole/În total; Aut/T – Autori/În total; Aut/M – Autori/Medie per articol; Aut/S – Autori străini; L/Rom – art. în limba română; L/Engl – art. în limba engleză; L/Rus – art. în limba rusă

Prestigiul științific al revistei depinde într-o proporție însemnată de autorii cu competența recunoscută în domeniul respectiv. În lista autorilor revistei *Mediul Ambient* au fost menționați: 12 academicieni și membri corespondenți, 178 de doctori și doctori habilitați din Republica Moldova; 27 de savanți cu grad științific din România, 30 – din alte țări străine. Ponderea femeilor cu grad științific a fost 82 de cercetătoare (33 %). Tabelele 3 și 4 prezintă Top 20 de cercetători (347 articole – 46, 5 %) și Top 10 instituții (542 articole – 72,6 %) care au publicat cele mai multe articole.

Tabelul 3

Topul (20) celor mai productivi autori ai revistei *Mediul Ambient*

Nr	Autori	Grad. șt.	Nr art.	%
1	Postolache Gheorghe	dr. hab.	45	6
2	Boian Ilie	dr.	41	5,5
3	Ursu Andrei	acad.	28	3,7
4	Cuza Petru	dr. hab.	27	3,6
5	Dediu Ion	mem. cor.	23	3,1
6	Duca Gheorghe	acad.	17	2,3
7-9	Cazac Valeriu	-	16	2,2
7-9	Lazu Ștefan	dr.	16	2,2
7-9	Mihailescu Constantin	dr. hab.	16	2,2
10	Sandu Maria	dr.	14	1,9
11	Scorpan Vasile	dr.	13	1,7
12-13	Begu Adam	dr. hab.	12	1,6

12-13	Tăriță Anatol	dr.	12	1,6
14	Gîlcă Gavril	-	11	1,5
15-16	Cozari Tudor	dr. hab.	10	1,3
15-16	Teleuță Alexandru	dr.	10	1,3
17-20	Chirtoacă Vasile	dr.	9	1,2
17-20	Covali Victoria	dr.	9	1,2
17-20	Marcov Igor	dr.	9	1,2
17-20	Munteanu Andrei	dr.	9	1,2
	Articole (în total) – 747		347	46,5 %

Datele relevă că în frunte sunt fondatorii revistei Ministerul Mediului și Institut de Ecologie și Geografie (acad. Andrei Ursu, mem. cor. Ion Dediu, dr. Maria Sandu, dr. Adam Begu, dr. Anatol Tăriță, dr. Igor Marcov). Cea mai mare parte a articolelor afiliate Grădinii Botanice (Institut) a fost oferită de către dr. hab. Gheorghe Postolache, dr. Ștefan Lazu, dr. Alexandru Teleuță, dr. Vasile Chirtoacă, dr. Victoria Covali.

Tabelul 4

Topul (10) celor mai productive instituții naționale

Nr	Instituții	Nr art.	%
1	Ministerul Mediului	124	16,6
2	Institutul de Ecologie și Geografie*	100	13,4
3	Grădina Botanică (Institut)	85	11,4
4	Serviciul Hidrometeorologic de Stat	64	8,6
5	Universitatea de Stat din Moldova	49	6,5
6	Institutul de Zoologie	36	4,8
7	Universitatea de Stat din Tiraspol	29	3,9
8	Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor	24	3,2
9	Rezervația științifică „Plaiul Fagului”	20	2,7
10	Institutul de Microbiologie	11	1,5
	Articole (în total) – 747	542	72,6

*Până la 2006 Institutul Național de Ecologie și Institutul de Geografie

Nivelul calitativ al publicațiilor depinde semnificativ de colaborarea națională și internațională a savanților. Din acest punct de vedere, 45 (11,5 %) din 387 de cercetări științifice publicate în revista *Mediul Ambiant* au fost scrise în colaborare interinstituțională națională, 15 articole (4 %) – în colaborare cu 19 cercetători (14 instituții științifice) din țările străine. În perioada de referință, 52 de autori (26 de instituții și universități) din România, Ucraina, Rusia, SUA, Italia, Canada, Norvegia, Germania, Franța, Armenia au publicat în această revistă 37 de articole (9,5 %). Institutul de Geografie al Academiei Române (dr. Sorin Geacu – 4 art.) și Facultatea de

Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași (dr. Ovidiu Toma – 5 art.) au contribuit cu câte 6 articole. Numărul total al cercetărilor științifice scrise în colaborare a constituit 202 titluri (52 %). Articolele semnate de un singur autor au reprezentat 48 % (185 art.), 86 de articole (22 %) au avut 2 autori, 53 (14 %) – 3 autori; 63 (16 %) – 4-8 autori (Fig. 1).

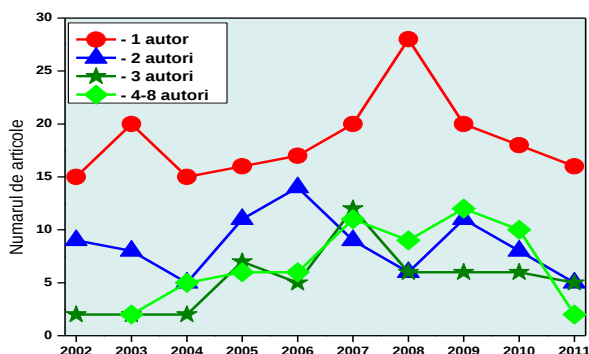

Fig. 1 Distribuția cercetărilor șt. în funcție de numărul de autori per articol

Studierea revistelor științifice din Moldova a demonstrat că în domeniul științelor naturii articolele scrise în colaborare cu 2-3 sau mai mulți autori reprezintă 55,5 % [4, p. 167]. Studiile anterioare a revistelor ecologice au constatat corelarea pozitivă dintre ratele de citare și numărul autorilor: articolele cu patru sau mai mulți autori au avut mai multe șanse să fie acceptate și citate. Valoarea fenomenului „calitate de coautor” se explică prin faptul că articolele cu mai mulți autori în mod legitim au un nivel superior de credibilitate, s-ar putea reflecta multidisciplinaritatea unor astfel de articole sau beneficiile de diviziune a muncii în colaborare, inclusiv potențialul de a îmbunătăți manuscrisul [5, p. 30-31; 6, p. 27-28].

În procesul sistematizării tematică a articolelor din revistă au fost excluse din clasificarea următoarele rubrici: *Informații oficiale*, *Aniversări/Omagieri*, *Noutăți editoriale* (93 art.). Cele mai frecvente subiecte au fost legate de biodiversitatea florei și faunei (219 art. – 33,5 %), problemele teoretice și socio-economice ale ecologiei și protecției mediului înconjurător (101 art. – 15,5 %), schimbarea climei și hazardurile naturale (72 art. – 11 %), ariile naturale protejate (64 art. – 10 %), poluarea și protecția solurilor (55 art. – 8,5 %), calitatea și gradul de poluare a apei – 45 art. (Fig. 2). Dintre alte probleme tematice cum ar fi: legislația și educația ecologică, influența antropogenă asupra sănătății omului, gestionarea deșeurilor, poluarea și protecția aerului – niciuna nu constituie mai mult de 1-2 % (7-15 art.).

Studierea conținutului ecologic al publicațiilor editate în Moldova în perioada 2005–2010 și al articolelor din *Mediul Ambiant* a dat posibilitatea

de a compara datele obținute, în care se reflectă particularitățile domeniului respectiv (Tabelul 5).

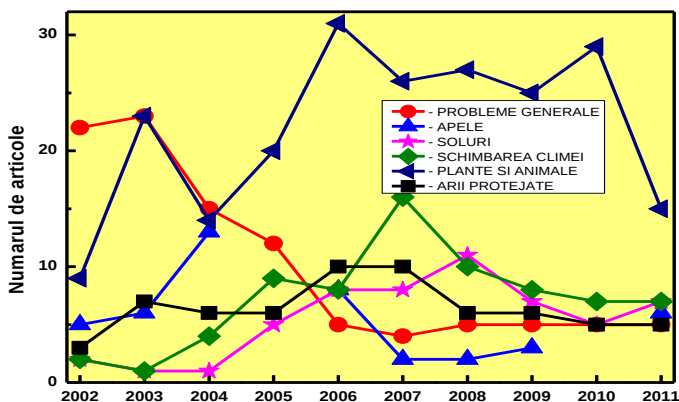

Fig. 2. Distribuția articolelor în funcție de temele ecologice

Tabelul 5

Structura tematică a documentelor editate în Moldova în perioada
2005–2010 / inclusiv în *Mediul Ambient*

Tematica documentelor În total/în <i>Mediul Ambient</i>	Anii						Total	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Publ.	%
Probleme teoretice și socio-economice ale ecologiei	54 /12	52 /5	48 /4	59 /5	54 /5	58 /5	325 /36	11 /9
Dreptul ecologic	16 /1	25 -	27 /1	26 -	23 -	28 /1	145 /3	5 /0,7
Educație ecologică	11 -	13 -	12 /2	14 -	16 -	19 -	85 /2	3 /0,5
Poluarea mediului: metode de control	31 /5	29 /2	33 /3	35 /4	36 /5	38 /3	202 /22	7 /5
Poluarea și protecția aerului	14 /2	16 /1	21 /2	17 /2	21 -	18 /1	107 /8	3,5 /2
Poluarea și protecția apelor	44 /f.spec	54 /8	46 /2	57 /2	62 /3	78 -	341 /15	12 /4
Poluarea și protecția solurilor	44 /5	49 /8	41 /8	40 /11	47 /7	54 /5	275 /44	9,5 /11
Schimbarea climei, hazarduri naturale	26 /9	24 /8	29 /16	19 /10	32 /8	29 /7	159 /58	5,5 /14
Diversitatea, ecologia și protecția plantelor și animal.	124 /20	161 /31	138 /26	159 /27	155 /25	139 /29	876 /158	30 /39
Arii naturale protejate	18 /6	23 /10	22 /10	25 /6	27 /6	34 /5	149 /43	5 /11
Influența antropogenă asupra sănătății omului	22 /1	20 /1	21 /2	23 /1	26 /1	32 /2	144 /8	5 /2
Managementul deșeurilor	14 /1	16 /3	19 -	21 -	18 /3	20 /1	108 /8	3,5 /2
Total	418 /62	482 /77	457 /76	495 /68	517 /63	547 /59	2916 /405	100 100

Datele cantitative referitoare la distribuția publicațiilor la nivel național și în revistă au confirmat dezechilibrul temelor prioritare. Articolele din *Mediul Ambient*, în care au fost discutate schimbările climatice (58 tit.) sau conservarea ariilor naturale (43 tit.) au constituit 36,5 % și respectiv 29 % din volumul total al publicațiilor cu acest conținut editate în republica. În același timp, problemele legislative și educaționale au fost prezentate numai în 5 articole din 36 de fascicule.

Evaluarea bibliometrică a referințelor bibliografice reprezintă un factor important pentru aprecierea conținutului științific al articolelor. În perioada de zece ani, în *Mediul Ambient* au fost enumerate 4 566 de referințe. Tabelul 6 relevă distribuția referințelor (în total și medie) pentru cercetări științifice și separat pentru informații științifice (inclusiv rubrica *Schimbarea climei*). Articolele științifice (387 tit.) conțin 86 % (3 935 ref.) din numărul total al referințelor. Media aritmetică a numărului de referințe per studiul științific a fost 10. În ultimii ani numărul mediu a crescut semnificativ de la 7 ref. (2002–2004) până la 13 ref. per articol (2010–2011). Referințele citate în informațiile științifice au constituit 267 de titluri (14 %), numărul mediu – 2,5.

Tabelul 6

Repartizarea referințelor bibliografice în articolele științifice

Anii	Cercet/T	Ref/T	Ref/M	Inform/T	Ref/T	Ref/M
2002	26	180	7	31	-	-
2003	32	236	7,5	36	3	-
2004	27	186	7	43	39	0,9
2005	40	396	10	22	15	0,7
2006	42	464	11	35	170	5
2007	52	479	9	24	145	6
2008	49	524	10,5	19	63	3,5
2009	49	561	11,5	14	100	7
2010	42	548	13	17	48	3
2011	28	361	13	26	48	2
Total	387	3935	10	267	631	2,5

Cercet/T – Cercetări științifice/În total; Ref/T – Referințe/În total; Ref/M – Referințe/Medie per articol; Inform/T – Informații științifice/În total; Ref/T – Referințe/În total; Ref/M – Referințe/Medie per articol

În conformitate cu genul de publicație, cărțile au fost cele mai citate (1940 tit. – 42,5 %), urmate de articolele din reviste (1186 tit. – 26 %) și articolele din culegeri (631 tit. – 14 %). Destul de înalt nivel de citare prezintă și alte surse: legi, rapoarte, brevete de invenții, standarde, autoreferate ale tezelor de doctor – 9,5 % (429 tit.). Materialele congreselor și conferințelor au constituit

6,5 % (304 tit.), resurse electronice – 1,5 % (76 tit.) din volumul total (Tabelul 7).

Tabelul 7

Referințele bibliografice în funcție de tipul publicației

Anul	R/T	C	A/R	A/C	M/C	A/D	R/E
2002	180	61	81	10	8	17	3
2003	239	113	59	17	23	22	5
2004	225	89	46	20	15	45	10
2005	411	162	110	51	30	54	4
2006	634	252	147	122	45	62	6
2007	624	287	134	96	31	67	9
2008	587	258	167	90	34	37	1
2009	661	289	205	83	38	43	3
2010	596	260	157	85	50	32	12
2011	409	169	80	57	30	50	23
Total	4566	1940	1186	631	304	429	76
%	100	42,5	26	14	6,5	9,5	1,5

R/T – Numărul total al referințelor; C – Cărți; A/R – Articole din reviste; A/C – Articole din culegeri; M/C – Materialele conferințelor; A/D – Alte documente (brevete, rapoarte, legi, autoreferate tezelor); R/E – Resurse electronice.

Dintre sursele citate în *Mediul Ambient* 37 % (1695 tit.) din volumul total (4 566) au fost publicate în limba română, 35 % (1612 tit.) – în limba rusă, 24 % (1084 tit.) – în limba engleză și 4 % (175 tit.) – în limba franceză, germană, italiană etc. (Fig. 3). Citarea lucrărilor în alte limbi de circulație internațională (2871 tit. – 63 %) subliniază faptul că problemele ecologice nu respectă granițele naționale și, prin urmare, trebuie să fie abordate într-un mod coordonat.

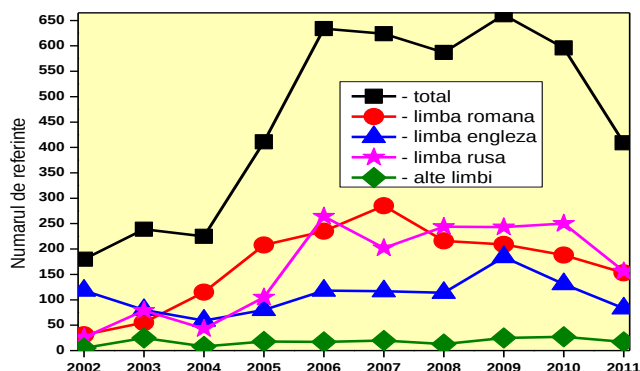

Fig. 3. Distribuția referințelor bibliografice în funcție de limba publicației

Ca urmare a sistematizării referințelor, au fost scoase în evidență 20 de reviste științifice străine, cel mai des citate (Tabelul 8). Cele mai multe

trimiteri au fost făcute la articolele din *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții* (până la a. 2005 *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Ser. Științe biologice și chimice*) – 84 tit.

Tabelul 8

Topul (20) celor mai citate reviste străine în *Mediul Ambiant*

Nr	Reviste	Nr art.
1	Ботанический журнал	15
2-3	Ocrotirea Naturii și a Mediului Înconjurător	14
2-3	Soil Biology & Biochemistry	14
4-5	Plant Physiology	12
4-5	Revista pădurilor	12
6	Animal Behaviour	11
7	Analele șt. Univ. „Al. I. Cuza”, Iași, Ser. Geografie	10
8-9	Science	9
8-9	Физиология растений	9
10-13	Journal of the American Society for Horticultural Science	8
10-13	Plant and Soil	8
10-13	Почвоведение	8
10-13	Экология	8
14	Гигиена и санитария	7
15-18	American Naturalist	6
15-18	Applied Microbiology and Biotechnology	6
15-18	HortScience	6
15-18	Лесоведение	6
19-20	Journal of Experimental Botany	5
19-20	Physiologia Plantarum	5
	Articole din reviste – 1186	179

A fost analizată, de asemenea, și autocitarea revistei. Rata de citare a articolelor proprii a fost 2,4 % – raportul dintre numărul referințelor din *Mediul Ambiant* (108 tit.) și numărul total al referințelor (4566 tit.). Nivelul de autocitare al revistelor ecologice clasate în ISI (Institute for Scientific Information, Thomson Reuters) constituie, în medie, 12-16 % și scade odată cu creșterea impactului revistei [7]. Din alt punct de vedere, autocitarea poate fi folosită ca un indicator care relevă cum autorii estimează revista ca o sursă de informare și cum articolele sunt orientate spre problematica generală a revistei [2].

Analiza cronologică a referințelor relevă existența indicelui lui Price (după numele lui Derek John de Solla Price care l-a introdus în 1970). Teoria lui Price este un instrument de diagnosticare pentru a descrie și a compara diferențele între științele „hard” și „soft”. Cele două științe centrale „hard”

sunt considerate a fi chimia și fizica. Științele „soft” sunt: economia, psihologia, sociologia etc., în general, toate științele socioumane. Biologia organismelor (ecologia, biologia evolutivă etc.) deseori este clasificată ca „quasi-soft” știință [8].

Derek Price a ținut cont de caracterul recent al citărilor și a constatat că valoarea indicelui a variat în funcție de disciplină sau de domeniu de știință. Indicele lui Price (IP) este procent din întregul set de referințe la literatura de specialitate publicată în ultimii cinci ani înainte de citare. Fizica și biochimia au indicii de la 60 până la 70 la sută, științele sociale în jur de 42 la sută, științele socioumane între 10 și 30 la sută [9].

$IP = (n1/n2) \cdot 100$ – unde **n1** este numărul referințelor la publicațiile editate în ultimii 5 ani; **n2** – numărul total al referințelor. IP revistei *Mediul Ambient* pentru anul 2010 = 21 % ($n1 = 127$ ref., $n2 = 596$ ref.).

Frecvent acest indicator se utilizează pentru determinarea profilului dominant în conținutul revistei multidisciplinare. În tabelul lui Price (154 de reviste din diferite domenii) la fel IP (21 %) are *American Journal of Botany* [9]. Studiile botanice au constituit 36 % din volumul total al cercetărilor științifice publicate în *Mediul Ambient* în perioada de referință. Caracterul descriptiv și statistic (morfologic, anatomic, istoric etc.) al studiilor despre biodiversitatea florei și faunei se reflectă în IP „modest”, procentul de citare a cărților fiind mai mare (42,5 %) în comparație cu articolele din reviste (26 %).

Alt indicator cunoscut este perioada de citare „half-life” (jumătate de viață) sau mediana distribuției cronologice a referințelor, care determină vârsta medie a publicațiilor citate [10, p. 136]. Mediana care împarte figura nr. 4 în două părți egale trece prin 1995 (anul în care au fost citate 50 % din numărul total al referințelor).

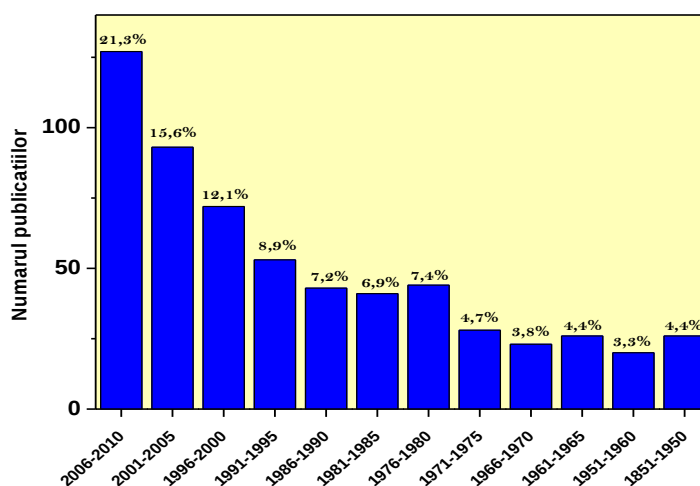

Fig. 4. Repartizarea cronologică a publ. citate în *Mediul Ambient* (a. 2010)

În 2010, lucrările citate în revista au avut perioada „half-life” 15 ani. Sursele publicate în ultimii 10 ani au constituit 36,9 % din volumul total al citărilor. Datele indicatorilor cronologici obținute pentru *Mediul Ambient* sunt comparabile cu indicele unor alte reviste în domeniul biologiei [2, p. 152-153].

În urma analizei cerințelor de prezentare a articolelor pentru publicare în *Mediul Ambient*, menționăm că, de fapt, colegiul de redacție cere respectarea normelor de citare a sistemului „autor–referință” recomandată de către Consiliul Editorilor în Științe (Council of Science Editors – CSE) cunoscut anterior ca Consiliul de Editori în Biologie (Council of Biology Editors – CBE). În 2006 a fost publicată a 7-a ediție *Scientific Style and Format: The CSE Manual for Authors, Editors and Publishers* care a fost actualizată și extinsă [11]. Stilul CSE determină trei sisteme de asigurare a corespondenței între citare și referința bibliografică: „autor–referință”, „autor–dată” și sistemul numeric secvențial. Sistemul „autor–referință” presupune lista referințelor bibliografice ordonată alfabetic după numele de familie al autorilor sau editorilor. Referințele sunt numerotate în această ordine și numerele se introduc în text sub formă de exponenți sau în paranteze patrate. În sistemul „autor–dată” numele autorului și anul publicării trebuie să fie prezentate în text între paranteze rotunde. Lista cu descrierile complete se află la sfârșitul lucrării în ordine alfabetică după numele autorului sau editorului. Sistemul numeric secvențial de citare presupune numerotarea referințelor în text prin cifre arabe sub formă de exponenți sau în paranteze patrate. În listă lucrările se prezintă în ordinea apariției în text [12].

Unele dintre particularitățile acestui stil sunt: indicarea paginilor în descrierea completă a cărților; nu se pune virgulă după numele autorului; titlul cărții, articolului, revistei se scrie în text simplu (fără ghilimele, litere italice); titlurile revistelor pot fi abreviate; în lista referințelor trebuie să se specifice 10 autori. Sistemul „autor–dată” este preferabil pentru stilul CSE. Avantajul utilizării acestui sistem este în identificarea lucrării unui autor prin metodă directă în text și absența necesității de renumerotarea referințelor în text și în lista, în cazul în care trimiterile au fost schimbate sau adăugate.

Studierea lucrărilor a arătat că 203 articole științifice (93,5 %) din 217 publicate în ultimii 5 ani în revista (2007–2011) au avut lista referințelor și citatele în text relevante stilului CSE: în 112 articole (51,5 %) a fost utilizat sistemul „autor–referință” (recomandat de către colegiul de redacție); în 60 de articole (27,5 %) – sistemul „autor–dată”; în 31 de articole (14,5 %) – sistemul numeric secvențial; în 14 articole (6,5 %) citatele și referințele nu corespund cerințelor niciunui sistem (Fig. 5).

Descrierea completă a referințelor în lista trebuie să includă toate datele necesare: numele și prenumele autorului (autorilor), pentru monografii: titlul

cărți, ediție, locul editării, editură, anul editării, numărul de pagini; pentru reviste: titlul articolului, titlul revistei, anul editării, numărul volumului, numărul de pagini. Analiza plenitudinii datelor în referințe a demonstrat că 153 de liste (70,5 %) au avut toate datele necesare pentru identificarea și căutarea bibliografică a surselor citate, în 64 (29,5 %) nu au fost menționate paginile în descrierea monografiilor și culegerilor.

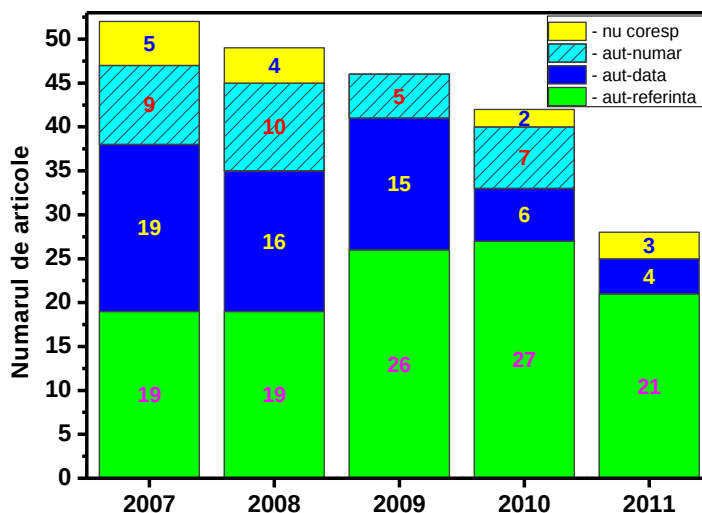

Fig. 5. Distribuția articolelor științifice conform utilizării sistemelor de citare ale Consiliului Editorilor în Științe (CSE)

Modul de prezentare a referințelor: ordinea elementelor descrierii și metodele de utilizare a semnelor de punctuație convenționale pentru separarea elementelor presupune respectarea cerințelor stilului CSE.

Formatul referinței la carte pentru sistemul „autor–referință” și sistemul numeric secvențial (în sistemul „autor–dată” anul publicării se specifică după autor/i):

- ❖ Autor AA, Autor BB, Autor CC, etc. Titlul cărții: Subtitlu. Ediție. Locul publicării: Editură; Anul publicării. Pagini. (Titlu: numărul seriei).

Formatul referinței la contribuție din carte:

- ❖ Autor AA, Autor BB, Autor CC, etc. Titlul articolului/capitolului. In: Editor AA, Editor BB, editor/s. Titlul cărții. Ediție. Locul publicării: Editură; Anul publicării. Pagini.

Conectorul „In:” trebuie să preceadă titlul de unitate gazdă: titlul cărții, culegerii, conferinței.

Formatul referinței la articol din revistă:

- ❖ Autorul AA, Autorul BB, Autorul CC, etc. Titlul articolului. Titlul revistei. Anul publicării; Volum(număr):Pagini.

În descrierea revistei nu se utilizează conectorul „In:” și desemnările volumului și paginației „vol.”, „p.”.

Versiunile electronice ale cărților sau articolelor se descriu la fel ca și sursele imprimare, cu mențiunea tipului de suport între paranteze pătrate. Data citării se specifică între paranteze patrate [an, lună, zi]. DOI, URL-ul sunt plasate la sfârșitul referinței.

Listele referințelor bibliografice prezentate în *Mediul Ambient*, din punct de vedere al utilizării semnelor de punctuație pentru separarea elementelor descrierii, sunt foarte amestecate. În general, numai descrierea cărților corespunde formatului necesar. Standardele și stilurile internaționale de citare utilizează numai semnele de punctuație stabilite (punct, virgulă, punct și virgulă, două puncte) și nu aplică simplă sau dublă bară oblică („/”, „//”).

În luna mai 2012, a fost aprobat prin hotărârea INSM nr. 871-ST standardul ISO 690:2010 *Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare*, care e destinat autorilor și editorilor. Compararea elementelor de bază ale referinței și ordinea în care acestea urmează a fi prezentate în formatele ISO 690:2010 și CSE relevă identitatea lor. Distincțiile mici sunt numai în mod de utilizare a evidențierilor editoriale și semnelor de punctuație. Standardul ISO 690:2010 presupune vizualizarea numelor de familie (autorilor, editorilor, alcătuitoarelor, traducătorilor etc., denumirilor organizațiilor în funcție de autor) cu litere majuscule; titlurilor de cărți și reviste cu litere italice; numărului volumului revistei cu cifre aldine.

Articolele științifice din *Mediul Ambient* sunt prezentate în baza de date AGRIS – International Information System for the Agricultural Sciences and Technology (Sistemul Internațional de Informare în domeniul Tehnologiilor și Științelor Agrare) care conține la momentul actual mai mult de 2,8 mln de înregistrări bibliografice – <http://agris.fao.org/>. La crearea bazei de date AGRIS participă centrele naționale din peste 100 de țări. Centrul Național AGRIS–MOLDOVA – Biblioteca Republicană Științifică Agricolă este responsabilă de colectarea documentelor, prelucrarea, introducerea lor în baza locală AGRIS și transmiterea înregistrărilor bibliografice în baza de date centrală [13].

Extinderea gradului de conștientizare a mediului în Europa a fost reflectată în creșterea fondurilor alocate de cercetări în acest domeniu. Din anul 2012, Republica Moldova va beneficia de avantajele unei țări asociate la al Șaptelea Program Cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică – PC7 (*Seventh Framework Programme – FP7*), care este instrumentul principal al Uniunii Europene pentru finanțarea cercetărilor în Europa – <http://www.fp7.asm.md/>. Prioritățile PC7 fac parte din câteva programe specifice, dintre care sunt și problemele mediului (inclusiv schimbări climatice) [14]. Acest fapt va permite savanților din Moldova să colaboreze

.....
cu partenerii lor din întreaga Europă, pentru a găsi soluții și a rezolva problemele stringente ale mediului.

Concluzii

Metodele bibliometrice de analiză a surselor primare de informații sunt printre cele mai promițătoare metode și pot spori în mod substanțial numărul oportunităților în cazul lucrărilor de cercetare. Sistematizarea, corelarea datelor cantitative permit evaluarea punctelor forte și aspectelor vulnerabile în dezvoltarea revistei.

Cercetările și informațiile științifice au constituit 84 % din 747 de articole publicate în ultimii zece ani în *Mediul Ambient*. Prestigiul științific al revistei este determinat de autorii renumiți: 12 academicieni și membri corespondenți, 235 de doctori și doctori habilitați din Moldova și din zece țări străine. Problemele frecvent discutate în revista au fost legate de biodiversitatea florei și faunei, conservarea ariilor naturale, schimbările climatice.

Volumul total al referințelor bibliografice enumerate în articole a constituit 4 566, numărul mediu de referințe per articol științific – 10. Indicatorii bibliometrici – perioada de citare „half-life” (15 ani) și indicele lui Price (21 %) – au fost identificați pe baza referințelor citate în a. 2010 și sunt comparabile cu reglementările și cotele de citare pentru revistele botanice și zoologice. Majoritatea articolelor științifice (93,5 %), publicate în ultimii cinci ani în revista, au avut listele de referințe bibliografice și citatele în text corespunzătoare sistemelor de citare ale Consiliul Editorilor în Științe (CSE).

Referințe bibliografice:

1. ZASAVIȚCHI, Lidia. Structura și dinamica fluxului publicațiilor în domeniul științelor ecologice și mediului ambient în Moldova (anii 2005–2010). *BiblioScientia*. 2011, nr. 6, 83-91. ISSN 1857-2278.
2. ХОРЕВИН, В.И. Биологические журналы НАН Украины как индикатор развития наук о жизни в Украине. *Наука та наукознавство* [online]. 2009, nr. 1, 142-157 [citat 12 iul. 2012]. ISSN 0374-3896. Disponibil: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NNZ/2009-1.pdf>
3. BARAC, Grigore. O revistă testată de timp. *Mediul Ambient*. 2012, nr. 2, 1. ISSN 1810-9551.
4. ȚURCAN, Nelly. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Ch.: CEP USM, 2012. 324 p.
5. LEIMU, R. and J. KORICHEVA. What determines the citation frequency of ecological papers? *Trends in Ecology and Evolution* [online]. 2005, **20**(1), 28-32

- [citat 12 iul. 2012]. ISSN 0169-5347. Disponibil: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tree.2004.10.010>.
6. BORSUK, R.M., A.E. BUDDEN, R. LEIMU, L.W. AARSSSEN, and C.J. LORTIE. The Influence of Author Gender, National Language and Number of Authors on Citation Rate in Ecology. *The Open Ecology Journal* [online]. 2009, 2, 25-28 [citat 12 iul. 2012]. ISSN 1874-2130. Disponibil: <http://www.benthamscience.com/open/toecolj/articles/V002/25TOECOLJ.pdf>
 7. KRAUSS, J. Journal self-citation rates in ecological sciences. *Scientometrics* [online]. 2007, 73(1), 79-89 [citat 12 iul. 2012]. eISSN 1588-2861. Disponibil: doi: 10.1007/s11192-007-1727-7.
 8. PIGLIUCCI, M. Strong Inference and The Distinction Between Soft and Hard Science. *Science 2.0* [online]. 27 Jan. 2009 [citat 12 iul. 2012]. Disponibil: http://www.science20.com/rationally_speaking/strong_inference_and_distinction_between_soft_and_hard_science
 9. ПРАЙС, Д.С. Квоты цитирования в точных и неточных науках, технике и не-науке. *Вопросы философии*. 1971, nr 3, 149-155 [citat 12 iul. 2012]. ISSN 0042-8744. Disponibil: <http://www.prometeus.nsc.ru/science/citation/price.ssi>
 10. ПИСЛЯКОВ, В.В. Методы оценки научного знания по показателям цитирования. *Социологический журнал* [online]. 2007, nr. 1, 128-140 [citat 12 iul. 2012]. ISSN 1684-1581. Disponibil: <http://library.hse.ru/science/papers/bibliometrics.pdf>
 11. COUNCIL OF SCIENCE EDITORS. *Scientific Style and Format* [online]. Wheat Ridge, CO, © 2012 [citat 12 iul. 2012]. Disponibil: <http://www.resourcenter.net/Scripts/4Disapi07.dll/4DCGI/store/item.html?Action=StoreItem&Item=13693&LoginPref=1>
 12. WASHINGTON STATE UNIVERSITY LIBRARIES. *CSE Citation Quick Guide* [online]. Pullman, WA, 6 febr. 2012 [citat 12 iul. 2012]. Disponibil: <http://www.wsulibs.wsu.edu/electric/quickguides/docs/CSEhome.html>
 13. MADAN, Ecaterina și Viorica LUPU. Reflectarea documentelor de profil agrar în baza de date AGRIS: aspecte tehnologice. In: *Managementul resurselor electronice în bibliotecile din Moldova: a IV-a conf. intern.*, 21-23 sept. 2006 [online]. Chișinău, 2006, pp. 60-62 [citat 12 iul. 2012]. Disponibil: http://lib.ase.md/site/docs/publicatii/dezvoltarea_durabila.pdf
 14. *EU Research for the Environment: 2007-2013* [online]. Luxembourg: © European Union, 2012. 57 p. [citat 12 iul. 2012]. Disponibil: doi: 10.2777/76814.

BIOBIBLIOGRAFIA – MIJLOC DE PROMOVARE ȘI PUNERE ÎN VALOARE A PERSONALITĂȚILOR DE ȘTIINȚĂ

TATIANA DOIBANI

BȘC „Andrei Lupan”

Articolul prezintă biobibliografiile consacrate personalităților marcante ale Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor realizate în BȘC „Andrei Lupan”.

Cuvinte cheie: *biobibliografie, promovarea științei, genetica, fiziologia plantelor*

The article presents the biobibliographies dedicated to prominent personalities of the Institute of Genetics and Plant Physiology, which has been elaborated at the Central Scientific Library „Andrei Lupan”.

Keywords: *biobibliography, promoting science, genetics, plant physiology*

*Omul adevărat, cu tot ce realizează
se realizează și pe el.*

Igor P. Jechiu

Cel mai mare impact asupra comunității în vederea cercetării imaginii unei instituții îl execută bibliotecarul și bibliograful. Nivelul de profesionalism, capacitatea de a comunica cu utilizatorii în procesul prestării serviciilor, reliefează imaginea celui care reprezintă biblioteca. Imaginea unei biblioteci se crează prin strategii bine gândite, competențe, muncă sistematică, răbdare și îndeplinirea obligațiilor cât mai conștiincios. Mentalitatea bibliotecarilor s-a schimbat mult odată cu valorificarea noilor tehnologii de informare și comunicare.

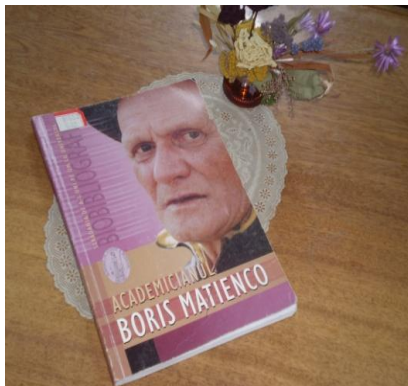
Personalul Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei este un personal instruit, calificat și deschis spre comunicare. Colaboratorii sunt implicați activ în alcătuirea lucrărilor bibliografice – una din principalele activități ale bibliotecii în condițiile moderne de reformare a științei. Alcătuirea bibliografiilor unei instituții are drept scop prezentarea activităților și promovarea valorilor documentare și a personalităților. Astfel de lucrări au o mare importanță pentru istoria științei.

Investigațiile științifice fundamentale ale Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor sunt prezentate în monografii, manuale, broșuri, materialele conferințelor și simpozioanelor, rapoarte științifice, articole din reviste și culegeri, brevete de invenții etc. Biobibliografia unei personalități generalizează viața și domeniul profesional sub diferite aspecte, precum: redactor, conducător, consultant, participant la expoziții internaționale etc. Ea cuprinde biografia, titlurile scrierilor lui și ceea ce ține de viața și activitatea sa. „Importanța elaborării biobibliografiilor ale căror protagoniști sunt

savanți, oameni de cultură și alte personalități de importanță națională și internațională rezidă și în cumulara a două funcții importante: memorială, aceste lucrări reprezentând o cronică a vieții științifice, culturale, politice, economice etc.; informativă, prin reflectarea diferitor școli științifice etc. [1].

Referindu-mă la acest compartiment, trebuie să menționez numele merituoșilor cercetători, doctori habilitați și academicieni din incinta Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor:

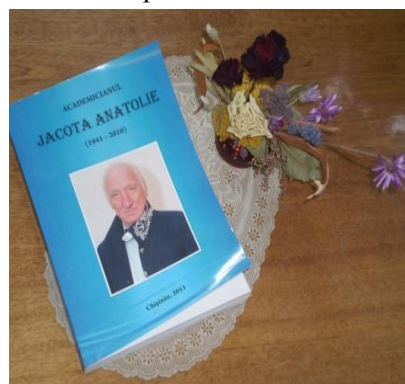
Academicianul Boris Matienko – o personalitate remarcabilă în domeniul

biologiei moderne, creatorul unei școli științifice distincte în biologia celulară, doctor habilitat, profesor universitar, laureat al premiului de Stat al Republicii Moldova, autor a peste 487 de lucrări științifice, inclusiv 22 de monografii și manuale universitare. Biobibliografia cuprinde un tabel cronologic cu datele cele mai importante din activitatea savantului, o sinteză asupra operei lui, o

serie de omagii și aprecieri, material fotografic, precum și o bibliografie completă a publicațiilor [2-3].

Academicianul Anatol Jacota – savant notoriu în domeniul geneticii și fiziologiei plantelor, doctor habilitat, profesor universitar, laureat al titlului onorific de „Om emerit”, fondatorul unei școli științifice originale în domeniul geneticii rezistenței plantelor. Autor a peste 400 de lucrări științifice, inclusiv 6 monografii în colaborare, un dicționar explicativ. Lucrarea cuprinde repere din biografia academicianului, activitatea științifică, o serie de omagii și aprecieri, lista publicațiilor științifice, sumarul brevetelor de invenții, lista distincțiilor obținute în cadrul saloanelor naționale și internaționale de invenție [4-5].

Biobibliografia Academicianul

Simion Toma – *cavaler al cunoașterii și dăruirii* reflectă un bilanț al activității științifice, didactice și manageriale ale academicianului – fondatorului școlii științifice în domeniul microelementelor ca vectori ai proceselor biologice din Republica Moldova. Rezultatele cercetărilor sunt reflectate în 932 de lucrări. În bibliografie sunt incluse spicuiuri și consemnări omagiale ale colegilor de studii și de serviciu, ale unor discipoli, precum și secvențe din viața personală a savantului și a familiei lui, ajuns la vârsta de

75 de ani și rotunjind o jumătate de secol de muncă creatoare. La fel în lucrare sunt incluse: bibliografia publicațiilor științifice, sumarul brevetelor de invenții, lista distincțiilor decernate la saloanele naționale și internaționale

de inventică, lista discipolilor savantului – deținători de grade și titluri științifice [6-7].

Lucrarea *Activitatea creatoare a cercetătorului științific principal, doctor în științe chimice Ștefan Șveț* prezintă portretul savantului cunoscut în domeniul științelor chimice. Pentru contribuția sa semnificativă la dezvoltarea științei naționale în domeniul chimiei bioorganice, chimiei compușilor naturali și fiziologic activi, i-a fost decernat Premiul de Stat al

Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii. La expozițiile internaționale de invenții a obținut diplome de onoare, certificate de gradul I și II, premiile întâi și mai mult de 90 medalii de aur, argint și bronz. Este autorul și coautorul a peste 226 de publicații științifice, 60 de brevete de invenții și 3 patente ale Federației Ruse [8].

Bibliografiile sunt ordonate după principiul cronologic, iar descrierile în cadrul fiecărui an sunt aranjate în ordine alfabetică. La sfârșitul bibliografiei sunt dați indicii de nume. Descrierile bibliografice sunt alcătuite cu respectarea standardelor în vigoare. Sunt incluse toate tipurile de publicații: monografii, manuale, culegeri, articole din reviste și culegeri, conferințe, congrese, brevete de invenții, brevete la soiuri de plante, participări la expoziții, comunicări la simpozioane etc. Aceste lucrări sunt accesibile atât tipărite, cât și în format electronic pe site-ul BȘC „Andrei Lupan” a AȘM – <http://bsclupan.asm.md>. Prin modul prezentării în Internet, prin toate serviciile care se fac la distanță, biblioteca a devenit mai vizibilă și demonstrează tot mai multă utilitate pentru societatea actuală și viitoare.

În prezent se lucrează la elaborarea altor bibliografii ce vor immortaliza activitatea științifică a cercetătorilor Academiei de Științe a Moldovei: *Biobibliografia doctorului habilitat în biologie, profesor cercetător, colaborator științific principal al Grădinii Botanice (Institut) a AȘM – Ștefan Topală*. În acest context ne vom strădui și în continuare să lărgim aria de cercetare, elaborând biobibliografii și ale altor savanților din domeniul respectiv.

Menționăm că lucrările bibliografice se regăsesc în colecțiile bibliotecilor din țară și străinătate, pe Internet, devenind un bun prilej de cunoaștere și de apropiere între popoare și biblioteci.

Referințe bibliografice:

1. COROTENCO, Elena. O sursă valoroasă de informare și documentare – biobibliografia. *BiblioScientia*. 2009, nr. 1/2, 49-55. ISSN 1857-2278.
2. *Stradania de a-l uni pe om cu universul. Academicianul Boris Matienko (1929-2004)*: biobibliografie. Ed. alcăt. de Dumitru BATÂR; alcăt. bibliogr. Lidia ZASAVIȚCHI și Tatiana DOIBANI; red. resp. Elena COROTENCO. Ch., 2005. 110 p.
3. *Academicianul Boris Matienko*: biobibliografie [online]. Alcăt. Lidia ZASAVIȚCHI și Tatiana DOIBANI; red. resp. Elena COROTENCO. Ch., 2005 [cit 15 iun. 2012]. Disponibil: <http://bsclupan.asm.md/>
4. *Academicianul Jacota Anatolie (1941-2010)*: biobibliografie. Red. Boris GAINA; alcăt. Eugenia COTENCO; alcăt. bibliogr. Tatiana DOIBANI. Ch., 2011. 172 p.
5. *Academicianul Anatol Jacota (1941 – 2010)*: bibliografie [online]. Alcăt. Tatiana DOIBANI. Ch., 2011 [cit 15 iun. 2012]. Disponibil: <http://bsclupan.asm.md/>
6. *Academicianul Simion Toma – cavaler al cunoașterii și dăruirii*. Coord. șt. Valeriu CANȚER; red. Tatiana ROTARU; alcăt. bibliogr. Tatiana DOIBANI; resp. de ed. Larisa ANDRONIC și Aurelia LUPAN. Ch., 2011. 424 p.
7. *Academicianul Simion Toma*: bibliografie [online]. Alcăt. Tatiana DOIBANI. Ch., 2011 [cit 15 iun. 2012]. Disponibil: <http://bsclupan.asm.md/>
8. *Activitatea creatoare a cercetătorului științific principal, doctor în științe chimice Stepan Șveț. (1945 – 2011)*: bibliografie [online]. Alcăt. Tatiana DOIBANI. Ch., 2010 [cit 15 iun. 2012]. Disponibil: <http://bsclupan.asm.md/>

TÂRGUL INTERNAȚIONAL DE CARTE ȘTIINȚIFICĂ ȘI DIDACTICĂ – PROMOTOR AL CĂRȚII ȘTIINȚIFICE

SVETLANA TÎLTU

BȘC „Andrei Lupan”

În articolul de față au fost analizate activitățile din cadrul Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică. Acest eveniment cultural, organizat de Biblioteca Științifică a Academiei de Științe, permite editorilor, distribuitorilor de carte promovarea și comercializarea producției lor, stabilirea formelor de cooperare reciproc avantajoase.

Cuvinte cheie: târgul de carte, biblioteca, activitate editorială, marketing

The First Scientific and Didactic Book Fair activities are shown in this paper. This cultural event, organized by the Scientific Library of the Academy of Sciences, enables publishers, booksellers, book distributors to promote and market their production, establish mutually beneficial forms of business and cultural cooperation.

Keywords: book fair, library, publishing, marketing

*O carte nu este nici lege, nici sentință; ea poate fi un triumf.
Unele cărți sunt făcute pentru a fi „gustate”, altele, pentru a fi „înghițite”
și un mic număr pentru a fi „mestecate și degerate.”*

Fr. Bacon

Semnale, date, rețele, viteză... noi obiceiuri, noi reflexe, tehnologii care, deși sunt invizibile în funcționarea lor, domină societatea contemporană, iar schimbările își croiesc propriul drum printr-un sistem aparent știut de toată lumea. Omul se mișcă mai mult și mai repede decât oricând, iar cartea – încercând să țină pasul cu mobilitatea – pare că se adaptează, luând noi forme, sau locuri, ea nu se mai află pe noptieră, ci în geantă. Cărțile par a fi atât de „bătrâne” și, în același timp, atât de „tinere”. În acest context, cartea științifică apare ca o sursă ce trebuie mestecată și degerată.

Biblioteca este locul neutru unde se întâlnesc toate componentele unei societăți bine dezvoltate. Astăzi biblioteca devine locul de „rendez-vous” între autor și cititor, prin intermediul unor modalități variate de promovare a resurselor infodocumentare. În același timp BȘC „Andrei Lupan” a AȘM înregistrează o dinamică pozitivă la abonarea revistelor științifice – numărul abonamentelor este în creștere de la 139 în 2006 până la 281 în anul 2010 [1].

Una dintre problemele cu care se confruntă astăzi societatea informațională este difuzarea cărții. Nu întâmplător spunem „probleme”. Până mai ieri la noi totul era nespus de simplu. Cartea tipărită era expediată la Asociația Republicană de comerț cu carte „Moldknigotorg”, iar de aici, prin intermediul Bazei republicane de comerț cu carte, era distribuită în

rețelele asociațiilor raionale. Rețeaua librăriilor a crescut de la 129 în anul 1966 – la 409 în anul 1973 dacă analizăm în detalii o librărie deservea în medie 9,3 mii persoane: la orașe – 24 mii, iar în localitățile sătești – 7,7 mii. De la asociațiile raionale cartea ajungea în librării – magazine specializate din orașe, care depășeau cifra totală de 30 și în „Luminițele” de la sate, care la 1985 ajunsese la cca 750 [2, p. 101]. Cărțile, având preț nominal modest, erau accesibile cititorilor de diverse categorii. Chiar dacă astăzi numărul de cărți, broșuri, ziare și reviste a crescut, promovarea acestora este blocată. Conform Anuarului Statistic al RM avem urătoarele date (vezi tabelul) [3, p. 213].

Tabelul. Editarea cărților și broșurilor, revistelor și ziarelor

	2003	2007	2010
Cărți și broșuri	2231	2760	2366
Reviste și publicații periodice	143	267	245
Ziare	203	219	207

Reieșind din datele acestui tabel, numărul de tipărituri a crescut, iar în anul 2007 se atestă cel mai mare număr de publicații.

Astăzi însă situația s-a schimbat, iar demersul de promovare a cărții constituie una dintre cele mai interesante provocări. Metodele de promovare a cărții depind de fiecare bibliotecă în parte, de bugetul pe care aceasta îl alocă, precum și de strategiile de promovare a fiecăreia. Vânzările pe piața de carte au crescut datorită schimbării mentalităților cu privire la promovare. Încep să apară campanii antrenate în marketingul de carte [4, p. 78]. Bibliotecile devin factor de influență în procesul promovării cărții, deschid larg ușile, fiind însetate de public, cititor, autori, pentru a demonstra că în cadrul unei biblioteci „...morții trăiesc, munții vorbesc”.

Televiziunea, pliantele, cataloagele, panourile amplasate în locuri publice, publicitatea în instituțiile de învățământ, banerele, flayerile, comunicatele cotidienele și revistelor, cronicile și recenziile, reportajele de la lansările de carte, inițierea unor concursuri având ca premii cărți, afișele, vânzările online, redactarea de newsletter (buletin informațional) – în tot acest arsenal de PR, ca o formă de promovare, apare *TÂRGUL DE CARTE* – unul din principalele mijloace de promovare. *Târgurile* reprezintă o piață, de regulă de dimensiuni mai mici, care se organizează la intervale de timp mai lungi decât piețele sau expozițiile tradiționale [5, p. 2023]. Literatura de specialitate specifică că ele sunt de două feluri:

✓ *Târgul de carte pentru public* – are ca scop prezentarea producției editoriale recente în fața publicului, vânzarea de carte și sondarea opiniei publice vis-a-vis de programul editorial. Spre exemplu, în România editurile participă la BOOKAREST (Târgul Internațional de Carte organizat de

ARTEXPO), GAUDEAMUS (Târgul de Carte cu profil educațional și pentru tineret, organizat de ROMEXPO), LIBREX (Târg de carte organizat de Primăria Iași);

✓ *Târgul de carte pentru specialiști* (Târgul Internațional de la Frankfurt, locul în care sunt negociate cele mai multe contracte de traduceri); Bologna BotFair (târg dedicat cărții pentru copii și tineret).

Referindu-ne la Republica Moldova, până mai ieri erau două: *Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret* organizat la MOLDEXPO și *Salonul Internațional de Carte* la Biblioteca Națională.

Preocuparea pentru intensificarea cercetării științifice în spațiul infodocumentar și construcția națională a societății informaționale reprezintă un scop major la nivel global [6]. Pentru menținerea și realizarea acestui deziderat, precum și a popularității serviciilor, convingerea beneficiarilor, informarea potențialilor utilizatori, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM întocmește, în vara anului 2011, un plan de activitate, în care se propune organizarea *Târgului Internațional de Carte științifică și didactică*. Astfel, luni, 10 octombrie a avut loc inaugurarea Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică, ediția I, consacrat aniversării a 575 de ani a orașului Chișinău și 65 de ani de activitate a Academiei de Științe a Moldovei, constituind un mediu propice pentru dezvoltarea și promovarea realizărilor comunității științifice.

Pentru realizarea obiectivelor propuse în cadrul Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică, Academia de Științe a Moldovei și administrația BȘC „Andrei Lupan” a AȘM și-au antrenat toate pârghiile pentru a obține succesul bine meritat.

Primii pași spre organizarea acestui eveniment a fost de a stabili tematica, partenerii, elaborarea programului de manifestări științifico-culturale. Așadar, în cadrul Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică organizatorii au optat pentru:

- ✓ Promovarea literaturii științifice;
- ✓ Stimularea și încurajarea cercetătorilor, scriitorilor, editorilor, traducătorilor;
- ✓ Lansările și vânzările de carte;
- ✓ Expunerea noilor cercetări;

✓ Aspectul științifico-teoretic reprezentat prin simpozioane și multe alte manifestări care vin să dezbată anumite probleme legate de carte și bibliotecă.

În cadrul Târgului au participat edituri din Moldova, biblioteci universitare și institutele AȘM, prezentând cele mai valoroase titluri din ultimii ani. Invitatul de onoare al târgului a fost Editura Academiei Române, ale cărei publicații de excepție au fost cele mai solicitate.

Pe parcursul desfășurării Târgului au avut loc un șir de manifestări științifico-culturale, precum lansări de carte ale institutelor AȘM, printre care menționăm: cartea apărută la Springer „Fundamentals of superconducting nanoelectronics” de A. Sidorenko, „Natural α -pinenes, carvones, 2-and 3-carenes as source of enantio-pure compounds” de F. Macaev, „Zăcămintele hidrominerale ale Republicii Moldova” de C. Moraru etc.

Un eveniment mult așteptat a fost lansarea cărților soților Andrei și Valentina Eșanu „Moștenirea culturală a Cantemireștilor” și „Politica și cultura în sud-estul Europei sec. XV-XX”, precum și a revistei de cultură din România „Curtea de la Argeș”.

Cu ocazia aniversării a 575 de ani a Chișinăului, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM a organizat simpozionul „Personalități care au ilustrat viața culturală a Chișinăului”, la care au luat cuvântul: acad. Andrei Eșanu, Valentina Eșanu, dr. în istorie Maria Danilov, dr. hab. în filologie Andrei Țurcanu ș.a. La finele simpozionului vizitatorii au avut prilejul de a se bucura de o expoziție cu genericul: „Chișinăul în pictură”, autori: membrii Asociației Internaționale a Pictorilor Profesioniști în cadrul UNESCO. Andrei Viziru a prezentat expoziția „Chișinăul în imagini”, evidențiind locurile pitorești, tradițiile și datinile capitalei noastre.

O modalitate specifică de promovare a cărții în acest context a fost *prezentarea la stand*. Aceasta s-a dovedit a fi un punct forte al manifestărilor, datorită faptului că prezentările erau de scurtă durată, având caracter coerent. Astfel, ziua de marți, 11 octombrie, a fost dedicată editurilor naționale și Bibliotecilor Instituțiilor de învățământ superior printre care:

- Editura *Știința*; Educational Centre Oxford University Press; Editura *Tehnica-Info*; Editura *Civitas*; Editura *Litera*; Editura *Pontos*;
- Biblioteca Republicană Tehnologico-Științifică; Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”; Biblioteca Universității de Stat de Educație Fizică și Sport; Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova; Biblioteca Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți;

Biblioteca Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președinția RM; Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”; Biblioteca Universității Slavone.

La 12 octombrie s-au organizat cele mai importante evenimente:

a) Lansarea revistei de cultură „*Curtea de la Argeș*”. Analizând aparițiile editoriale, găsim un șir de titluri la acest subiect: „*Curtea de la Argeș*” în vizită la Chișinău; „*Curtea de la Argeș*” – ambasador cultural în Republica

Moldova; Lansarea revistei „*Curtea de la Argeș*”; în cotidianul „*Timpul*” articolul *Revista „Curtea de la Argeș” revine la Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică*, unde autorul acestuia, Nicolae Roibu, menționează: „Surpriza care explică lansarea revistei la Chișinău este că

fiecare din cele 10 numere deja apărute conține articole semnate de autori din RM. De la bun început s-a stabilit o legătură strânsă Chișinău – „*Curtea de Argeș*”; Tatiana Rotaru scrie în „*Literatura și Arta*”: „În colegiul redacțional figurează, desigur, importanți oameni de cultură, scriitori, cercetători – membri ai Clubului iubitorilor de cultură din *Curtea de Argeș*, dar se editează și cu sprijinul unor matematicieni care au ceva greu de spus și în alte domenii” [7-11].

b) Colocviul Internațional cu tematica: *Biblioteca științifică în societatea informațională – realizări și perspective* care a avut drept scop optimizarea și promovarea științei biblioteconomice, comunicările fiind prezentate de specialiști în domeniu din diverse biblioteci științifice:

- *Noi roluri pentru mediul în schimbare: Consecințele Accesului Deschis pentru biblioteci* (dr., conf. univ. Nelly Țurcan)
- *Cultura informației în procesul de formare a specialistului: forme, metode, priorități de implicare a bibliotecii științifice* (Natalia Ghimpu, șef serviciu, DIB ULIM)
- *Proiectul „Bibliografia retrospectivă a cărții românești – versiune on-line”* (Maria Buturugă, șef serviciu Bibliografie Națională, Biblioteca Academiei Române; Cornelia Lepădatu, inspector principal, Academia Română)
- *Готский перевод Библии и его судьба на Варварском Западе* (Dr. Ivan Korylov, Институт Всеобщей истории, РАН).

Instituțiile producătoare de resurse informaționale au nevoie ca produsul său să fie solicitat, autorul dorește ca mesajul său să ajungă la cititor, iar cititorul are nevoie, la rândul lui, de acest produs. Pentru a crea un lanț al acestor cerințe, editurile în colaborare cu autorii și bibliotecile au recurs la

.....
acest canal de difuzare, pentru că „bibliotecile din Moldova pe viitor vor avea nevoie să aprecieze capacitatea lor de a menține serviciile ce le pun pe piață, deoarece oferirea și extinderea lor este esențială pentru succes” [12, p. 23].

La finele tuturor activităților a avut loc acordarea de premii, diplome și mențiuni.

Analizând sursele mass media din perioada respectivă, observăm că acest eveniment a fost mediatizat atât în Moldova, cât și în România. Cele mai frecvente titluri la acest subiect au fost: „Cărțile Jurnalului la Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică”; „Târgul internațional de carte științifică”; „Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică, Ediția I”; „Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică – 2011”; „Editura Lumen la prima ediție a Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică din Chișinău”; „Varietate de titluri științifice la prima ediție a Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică”; „La Academia de Științe se desfășoară Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică” [13-17].

Marketingul industriei cărții al bibliotecilor prevede o amplă strategie de promovare a cărții, dar și a autorului, a editurii și a locului unde se desfășoară activitatea de promovare a cărții. Responsabilitățile principale ale membrilor-cheie într-un canal de distribuție sunt de a planifica, a organiza, a controla și de a dirija canalul în vederea maximizării cooperării. Asigurarea printr-un management și marketing eficient devine, în aceste condiții, esențială [18, p. 12]. Astfel, BȘC „Andrei Lupan” a AȘM a adus pe piață o nouă modalitate de abordare a cărții, manifestându-se pe viitor ca un provocator pentru instituțiile producătoare de carte științifică.

Reieșind din cele expuse mai sus, putem estima și identifica rolul acestui eveniment de tagmă internațională. Inaugurarea *Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică* aduce posibilitatea instituțiilor editoare de a-și promova resursele infodocumentare cu profil științific. Este unicul Târg din țară cu caracter științific care are un spectru internațional, având ca partener Academia Română. Grație activităților ce au avut loc în perioada 10-13 octombrie, întreaga comunitate științifică a avut posibilitatea sa-și expună „valoarea spirituală” a entității. Societatea, publicul, vizitatorii au avut parte de exemplare unice, lansate sau prezentate în cadrul acestui eveniment. Ca oportunitate unică au fost tipăriturile Editurii Academiei Române care s-au bucurat de un succes impunător, editura fiind câștigătoarea câtorva concursuri.

Resursele infodocumentare cu tentă științifică sunt puțin promovate și totuși nu cartea e de vină, nici autorul, nici editura, ci omul. Societatea trebuie să educe deprinderi de lectură; să fie motivată și orientată spre lectură

prin reconversia gustului indivizilor pentru lecturi de calitate, valoare și de autenticitate, pentru lecturi sistematice.

În scopul redresării acestei probleme **recomandăm:**

- ✓ promovarea cercetărilor științifice prin expoziții tradiționale și on-line în cadrul viitoarelor ediții ale târgului;
- ✓ promovarea serviciilor cultural-științifice pe pagina web;
- ✓ promovarea prin intermediul platformelor de comunicare și socializare: Blog, Facebook, Twitter, YouTube, Flickr;
- ✓ afișarea informației pe web-site-uri, bloguri ale bibliotecilor și bibliotecarilor;
- ✓ aplicarea mixului promoțional, cu o sferă mai largă decât publicitatea;
- ✓ extinderea sferei de cercetări în cadrul simpozioanelor;
- ✓ difuzarea informației prin intermediul mass media și a rețelelor de socializare;
- ✓ elaborarea unei ediții de ziar (revistă) după organizarea târgului;
- ✓ implementarea planurilor noi de difuzare a cărții, cum ar fi vânzările on-line sau chiar târgul on-line;
- ✓ implementarea proiectelor noi pentru tinerii cercetători.

Așadar, purtătoare și creatoare de valori spirituale, cartea este oglinda civilizației unui popor. Dar ce destin îi rezervă viitorul? În ce format va continua să existe? Va acapara cartea electronică piața sau cele două tipuri de lectură vor coexista mult timp de acum înainte? De astfel, atunci când conținutul înseamnă valoare, ambalajul trece neobservat. Suntem de părerea că, de fapt, cărțile vor supraviețui, indiferent de formatul lor, pentru că, așa cum frumos spunea Nicolae Manolescu, „Răbdarea cărților e infinit mai mare decât a oamenilor!”.

Referințe bibliografice:

1. ȚURCAN, Nelly. Criza serialelor și accesul la resursele informaționale științifice din bibliotecile Republicii Moldova. *BiblioPolis*. 2011, **40**(3), 8-21. ISSN 1811-900X.
2. LESCU, M. *Activitatea editorială în Republica Moldova*. Ch.: CEP USM, 2008.
3. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Anuarul statistic al Republicii Moldova – 2011* [online]. Ch.: Statistică, 2011. 564 p. [citât 24 iun. 2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2193>
4. ȚUȚA, F.C. *Management financiar în industria cărții*. Iași: Polirom, 2000.
5. *Dicționar explicativ ilustrat al Limbii Române (DEXI)*. Eugenia DIMA, coord. Ch.: Arc; Gunivas, © 2007. 2280 p.

6. STOICA, I. Exigențe contemporane în cercetarea infodocumentară. *Biblioteca*. 2008, nr. 3, 77-79. ISSN 1220-3386.
7. "Curtea de la Argeș" în vizită la Chișinău. *Curtea de la Argeș* [online]. 2011, nr. 11 [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: http://www.curteadelaarges.ro/arhiva/II_11_12/II_11_12.pdf
8. BOBI, Doru. "Curtea de la Argeș" – ambasador cultural în Republica Moldova. *Argeș Expres* [online]. 2011, 18 oct. [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: http://www.argesexpres.ro/article_detail.php?idarticle=31770
9. ROTARU, Tatiana. Lansarea revistei "Curtea de la Argeș". *Făclia*. 2011, 5 noiem., 14.
10. ROIBU, Nicolae. Revista "Curtea de la Argeș" revine la Târgul internațional de carte științifică și didactică. *Timpul*. 2011, 11 oct., 7.
11. ROTARU, Tatiana. Lacrima Anei mai doare. *Literatura și Artă*. 2011, 3 noiem., 8.
12. CHERADI, Natalia și Nelly ȚURCAN. *Marketing și bibliotecă universitară. Biblioteca universității și studenții: interacțiunea și perfecționarea serviciilor*. Ch.: CE USM, 2003. 144 p.
13. Cărțile Jurnalului la Târgul Internațional de Carte Științifică și Didactică. *Jurnal de Chișinău* [online]. 2011, 11 oct. [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: <http://ziar.jurnal.md/2011/10/11/cartile-jurnalului-la-targul-international-de-carte-stiintifica-si-didactica/>
14. Târg Internațional de Carte Științifică. *Moldova suverană*. 2011, 11 oct.
15. Editura Lumen la prima ediție a Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică din Chișinău. *Media LUMEN* [online]. 2011, 11 oct. [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: <http://edituralumen.ro/2011/10/editura-lumen-la-prima-editie-a-targului-international-de-carte-stiintifica-si-didactica-din-chisinau/>
16. TOFAN, Eugenia. *Variatate de titluri științifice la prima ediție a Târgului Internațional de Carte Științifică și Didactică* [online]. 2011, 11 oct. [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: http://acad.moldnet.md/?go=noutati_detalii&n=4392&new_language=2
17. La Academia de Științe se desfășoară Tîrgul Internațional de Carte Științifică și Didactică. *Agenția de știri «Noutăți – Moldova»* [online]. 2011, 12 oct. [citat 24 iun. 2012]. Disponibil: <http://www.newsmoldova.md/society/20111012/190364949.html>
18. BUZIKEVICI, K. *Marketingul parteneriatului în procesul de distribuție*: autoref. tz. doct.: Spec. 08.00.06. Ch., 2001. 29 p.

**PUBLICITATE ȘI MARKETING – ASPECTE ALE
PROMOVĂRII RESURSELOR INFODOCUMENTARE
ÎN BȘC „ANDREI LUPAN” A AȘM**

PELAGHEIA POPESCU

BȘC „Andrei Lupan”

Lucrarea reprezintă modalitățile de promovare a serviciilor și produselor în cadrul Bibliotecii academice: serviciile virtuale ale bibliotecii, materiale promoționale, expoziții de carte, vizite colective, evenimente științifico-culturale, mass-media etc.

Cuvinte cheie: *serviciile virtuale ale bibliotecii, materiale promoționale, expoziții de carte, mass-media*

This paper discusses different forms of Academic Library products and services promotion: virtual library services, promotion materials, book exhibitions, excursions, scientific and cultural events, mass-media etc.

Keywords: *virtual library services, promotion materials, book exhibitions, mass-media*

Particularitățile societății contemporane ne îndreptătesc să ne simțim în fața unei ere în care informația ocupă un loc primordial, eră pe care o putem numi „era informației”. În „era informației”, biblioteca nu poate rămâne ceea ce a fost, doar ca simplu depozit de cărți închise în forme rigide, ci trebuie să se adapteze, să se dezvolte și să constituie elementul de bază în societatea informațională. Numai în condițiile schimbării produselor și serviciilor de bibliotecă acestea pot să rămână valabile și în perioada următoare [1, p. 148]. Astfel, bibliotecile încep să simtă nevoia de a-și justifica existența și de a se dezvolta, iar pentru acest lucru trebuie să apeleze la „marketing”. Așadar, în ultimul timp tot mai multe biblioteci promovează strategii eficiente de marketing. Indiferent de strategia aleasă, scopul final rămâne a fi **satisfacerea nevoilor publicului cu maximum de eficiență, precum și promovarea resurselor infodocumentare.**

Activitatea promoțională oferă un ansamblu coerent de activități care au ca obiective:

- ▶ cunoașterea de către utilizatori a serviciilor și produselor de bibliotecă;
- ▶ stimularea utilizatorilor și atragerea acestora în consumul de servicii și produse;
- ▶ transformarea utilizatorilor potențiali în utilizatori reali, prin prezentarea avantajelor pe care le oferă consumul de servicii și produse ale bibliotecii academice;

- ▶ păstrarea contactului cu utilizatorii în vederea informării acestora despre serviciile și produsele oferite și pentru cunoașterea motivațiilor și a comportamentului utilizatorilor în raport cu aceste servicii și produse.

Marketingul, de origine anglo-saxonă (marketa piață), ca disciplină își face apariția la începutul secolului XX în Statele Unite ale Americii, unde capătă o evoluție rapidă, determinată de schimbările economico-sociale.

În pofida faptului că există diverse și numeroase variante de definire a marketingului, acesta poate fi definit ca o nouă știință a vânzării cu accent pe arta de a convinge clienții să cumpere.

Publicitatea însă își are începutul încă din a doua jumătate a secolului al XV-lea, odată cu apariția primei forme de comunicare în masă (ziarele) și a primelor forme de publicitate (afișele și ilustratele). Publicitatea poate fi definită ca un ansamblu de tehnici de comunicare în masă care au ca scop de a informa și în același timp de a influența publicul despre calitățile anumitor servicii.

În urma intersectării activității de marketing cu cea de bibliotecă a apărut așa numitul „marketing de bibliotecă” ce stă la baza schimbărilor și modernizarea serviciilor de bibliotecă. La întrebarea: **„Care este rolul marketingului și publicității într-o bibliotecă?”** am încercat să găsim câteva răspunsuri:

- ✓ există o „corelație” vrând-nevrând, deoarece chiar analizând conceptele și definițiile, constatăm că marketingul și publicitatea sunt legate direct de utilizatorii bibliotecii și ameliorarea accesului la informații;
- ✓ „oferă idei și strategii noi”;
- ✓ atât marketingul, cât și publicitatea sunt „destinate perfecționării activității de bibliotecă”;
- ✓ o „necesitate”.

În continuare vom prezenta pe scurt modalitățile de promovare a serviciilor și produselor în cadrul Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a AȘM.

Scopul principal al activității de marketing nu-1 constituie aplicarea diverselor servicii, ci asigurarea accesibilității pentru beneficiari. Pentru realizarea acestui scop, este aplicat procesul de promovare a serviciilor de bibliotecă. *Promovarea* reprezintă o formă de informare, de convingere a beneficiarilor și de înștiințare despre serviciile și produsele bibliotecii [1, p 31]. Formele și metodele efective de promovare a imaginii bibliotecii trebuie planificate punând la baza o analiză minuțioasă a imaginii realiste. Schimbările în tehnologia informațională astăzi sunt inevitabile, astfel, promovarea și marketingul prestațiilor bibliotecilor trebuie permanent să fie revizuite și redefinite. Prezintă câteva instrumente/metode de optimizare a

imaginii bibliotecii academice, care sunt implementate inclusiv în cadrul BȘC „Andrei Lupan” a AȘM.

Website-ul bibliotecii (<http://bsclupan.asm.md/>) deține prioritate în erarhia metodelor de promovare. Pagina web a bibliotecii oferă posibilitatea utilizatorilor de a se informa, aflând astfel toate datele despre bibliotecă, informația fiind stocată în diverse compartimente, fapt care contribuie la eficacitatea și rapiditatea căutării. Accesând compartimentul [Resurse](#)

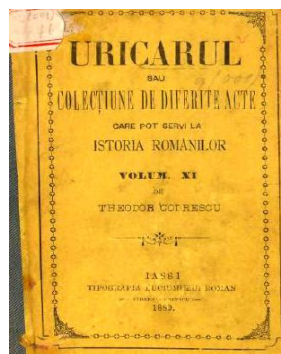
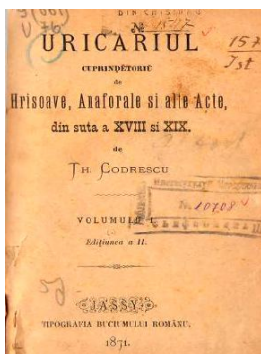

[informaționale](#), obținem informații despre colecțiile bibliotecii și anume: [Fondul de carte rară și veche](#); [Fondul de referință](#); [Fondul tezelor de doctorat](#); [Fondul de microfilme](#); [Fondurile personale](#); [Fonduri arhivistice](#); [Fondul de seriale](#).

O altă direcție în cadrul acestui compartiment o constituie [E – catalog «OPAC»](#), unde utilizatorii pot găsi cu ușurință documentele dorite din colecțiile bibliotecii. Rubrica [Baze de date](#) găzduiește 14 baze precum: Baza de date a revistelor științifice naționale; SpringerLink; OARE; Indaco Lege 4.6 Professional; ЭБЛ РГБ etc., unele din ele fiind cu acces deschis de la distanță. De o importanță majoră sunt, de asemenea, și direcțiile [Reviste electronice](#); [Bibliotecile lumii](#); [Cele mai mari centre și organizații informaționale](#); [Centrul de Informare și Documentare UNESCO](#); [Achiziții noi](#), unde sunt găzduite toate documentele noi primite în colecțiile bibliotecii din anul 2010, repartizate pe ani și luni. În compartimentul [Pagina ecologică](#)

utilizatorii pot găsi informația despre evenimente și noutăți ecologice, legislația Moldovei ce se referă la mediul ambiant.

Nu mai puțin importantă este rubrica [E - Bibliotecă](#), care găzduiește variantele digitalizate ale publicațiilor din fondul bibliotecii. Menționăm că biblioteca este la începuturi în ceea ce privește formarea colecțiilor digitalizate, dar acestea se completează în permanență. În format full-text lucrările pot fi consultate numai în [sala de calculatoare](#).

Un segment aparte al paginii web constituie compartimentul [Servicii](#), care are ca subcategorii următoarele rubrici: [Deservirea informațional-bibliografică](#) (Organizarea și Comunicarea Colecțiilor, Îndeplinirea referințelor, Regăsirea informației, Acces la Internet, Cerințe documentare, Serviciile informațional-documentare la cerere); [Deservirea utilizatorilor prin împrumutul documentelor](#); [Împrumutul interbibliotecar](#); [Furnizarea electronică a documentelor](#); [Serviciul Informațional Virtual](#) (Acest bloc informațional va conține o scurtă descriere a serviciului cu feedback-ul și un link la [lista cu întrebări frecvente](#).); [Sala de lectură virtuală](#); [Sala Internet](#); [Servicii socio-culturale](#); [Arenda sălilor](#); [Servicii suplimentare](#).

Mai mult ca atât pagina web a bibliotecii oferă utilizatorilor posibilitatea de a urmări de la distanță informații despre expoziții, prezentări, conferințe și simpozioane ce au avut loc sau vor avea în incinta BȘC „Andrei Lupan”, accesând rubricile: [Infocentru](#), [Evenimente](#). De o importanță majoră pentru utilizatori, dar în mod special pentru cercetătorii științifici, reprezintă rubricile [Bibliografii](#) și [Buletine tematice](#), unde sunt expuse importante bibliografii și buletine tematice cu full-text.

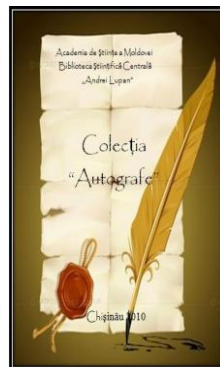
Considerăm interesantă și utilă și rubrica [Personalități marcante](#), care oferă informații despre viața și activitatea oamenilor de știință, care au avut și au ceva de spus.

Pagina web a bibliotecii reprezintă cheia succesului în erarhia metodelor de promovare, deoarece este cea mai eficientă metoda de a face publicitate

bibliotecii, oferind accesul de la distanță, astfel încât utilizatorul, în orice moment, găsește soluții și răspunsuri la întrebările care se frământă.

Expozițiile reprezintă o altă metodă de promovare a resurselor informaționale. În cadrul bibliotecii se organizează în dependență de necesități și priorități ale anului, expoziții de carte (tematice, aniversare, achiziții noi etc.), unde sunt expuse rarități sau achiziții curente, noutăți, lucrări personale, documente cu o anumită tematică, fiind aranjate în vitrine sau pe panouri, reflectând astfel mai bine valoarea lor.

Materiale promoționale – au și ele un impact important destinat informării publicului larg în legătură cu profilul, colecțiile, ofertele de servicii, publicații, adrese, facilități, condiții de înscriere în cadrul bibliotecii.

Materialele promoționale intră în categoria tipăriturilor de mici dimensiuni, reprezentând o formă de publicitate a bibliotecii.

Vizite colective. În cadrul BȘC „Andrei Lupan” a AȘM sunt organizate vizite colective cu diverse categorii de utilizatori (studenți, liceeni etc.) din cadrul instituțiilor de învățământ, precum Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, Universitatea de Stat din Tiraspol, Liceul Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, Colegiu de Construcții din Chișinău etc. Vizitatorii, pe de o parte, au deosebita ocazie de a se informa direct despre serviciile prestate în cadrul bibliotecii, iar, pe de altă parte, aceste vizite contribuie la sporirea utilizatorilor activi.

Manifestări științifico-culturale. În incinta bibliotecii se desfășoară diverse manifestări științifico-culturale. De-a lungul anilor au avut loc nenumărate simpozioane, conferințe, seminare, lansări și prezentări de carte, mese rotunde, târg de carte, la care, desigur, invitații, pe lângă participarea activă în cadrul evenimentelor, au posibilitatea de a se familiariza și de a se documenta cu serviciile prestate de către bibliotecă. Mai mult ca atât, bibliotecarii le pun la dispoziție participanților diverse expoziții în dependență de tematica fiecărui eveniment în parte. Din categoria manifestărilor științifico-culturale, care se organizează și se desfășoară în incinta bibliotecii fac parte și: vernisaje de pictură (ex. A. Bonta „Moldova – patrie de dor”; N. Ciornaia (Poian) „Asimetriade”; D. Coniuc „...Veșnicia s-a

născut la sat”, etc.), vernisaje de lucrări floristice (ex. L. Margina „Culori așternute în vise și gânduri...”), expoziții de stampe (ex. fondator V. Herța), expoziții de grafică (ex. „Arhitectul M. Șeremet între peisaj și ființa umană”) etc.

Conferința "Limba maternă"

Lansarea cărții "Basarabia română" semnată de Ștefan Sofronovici

Simpoz. "Părinte al ecologiei naționale" (în onoare Ion Dediu la 77 de ani)

Masa rotundă "Solurile Moldovei"

Relații de parteneriat – aceste relații ale bibliotecii pot reprezenta în cele mai multe cazuri cheia succesului, dacă sunt bine gestionate. Activitatea relațiilor de parteneriat constă în stabilirea de contacte directe, complexe și sistematice cu diverse categorii de public, instituții, universități, biblioteci etc., în scopul comunicării sau actualizării imaginii favorabile a ofertei de serviciu. Prin informații exacte, concrete, corecte se prezintă caracteristicile ofertei de servicii și produse, realizări deosebite, achiziții valoroase. Partenerii înțeleg ca oferta este din partea unor experți în domeniu, fapt care le trezește interesul. În acest sens, BȘC „Andrei Lupan” a AȘM, la capitolul schimb de publicații, stabilește relații de parteneriat cu circa 255 parteneri din 50 de țări. La capitolul împrumut interbibliotecar, biblioteca noastră colaborează cu 12 instituții naționale.

Mass-media tot este un jucător în lumea publicității, format din canalele de comunicare care duc mesajul de la anunțator la audiență, iar în cazul Internetului, poartă și răspunsul de la audiență înapoi la anunțator. Partenerii fideli ai bibliotecii, la acest capitol, rămân posturile Radio și TV naționale, precum și presa locală (ex. : TV Moldova. – emisiunea „Mesager”, ed. rusă / română: ora 19.00 / 21.00, sâmbătă, 23 aprilie 2011: [expoziția de pictură, autor I. Svernei]; Radio Moldova. – emisiunea „Actualități”: ora 7.00

sâmbătă, 19 martie 2011: [masa rotundă „Solurile Moldovei” cu participarea acad. A. Ursu]; Radio Moldova. – emisiunea „Magazin Socio–Cultural”: ora 14.00, marți, 22 februarie 2011: [conferința științifică „Vasile Lașcu în cultura basarabeană”: 150 de ani de la naștere]; Radio Moldova – emisiunea „Magazin Socio–Cultural”: ora 10.00, joi, 7 iulie 2011: [expoziție de stampe, autor V. Herța]; Vocea Basarabiei, 21 iulie 2011: [simpozion „Gheorghe Bobâna explorator neobosit al patrimoniului neamului românesc]; la capitolul presa: Brăiescu, Ana. „Vasile Lașcu în cultura basarabeană”; Куприянова Дарья. „Поговорим с цветами” etc.

Așadar, scoatem în evidență și câteva rezultate obținute grație implementării metodelor de promovare:

- Construirea unei imagini pozitive a instituției la nivelul comunității servite;
- Formarea și susținerea încrederii clienților în calitatea și diversitatea colecțiilor;
- Menținerea la un nivel înalt a ținutei manifestărilor culturale și creșterea profesionalismului personalului bibliotecii.

Experții sunt de părere că cea mai reușită metodă de promovare este cea care cucerește în același timp logica și sensibilitatea. Dacă se reușește îmbinarea concomitentă a imaginii și a minții în activitatea de promovare, atunci succesul este asigurat.

În concluzie, menționăm că marketingul reprezintă un pilon în sprijinirea bibliotecii academice de a se adapta rapid schimbărilor. Procesul de marketing ajută bibliotecii academice să răspundă nevoilor consumatorilor și totodată să profite de noile tehnologii. Prin urmare, ținând cont de scopul bibliotecii care este de a asigura publicul cu informații, marketingul este orientat în direcția satisfacerii misiunii de învățământ prin asistența informațională a programelor de studii și cercetare.

Referințe bibliografice:

1. HAREA, Gabriela. Marketingul în biblioteca școlară. *Biblioteca*. 2008, nr. 5, 148-149. ISSN 1220-3386.
2. CHERADI, Natalia și Nelly ȚURCAN. *Marketing și biblioteca universitară. Biblioteca universității și studenții: interacțiunea și perfecționarea serviciilor*. Ch.: CE USM, 2003. 144 p.

EVALUAREA INSTRUIRII CONTINUE A SPECIALIȘTILOR DIN INSTITUȚIILE INFODOCUMENTARE

ANA TOCAN

BȘC „Andrei Lupan”

Articolul prezintă analiza rezultatelor a unui chestionar din zece întrebări despre rolul activităților de formare și instruire continuă a specialiștilor în instituțiile infodocumentare. Studiul a implicat 20 de bibliotecari de la Departamentul Informațional Biblioteconomic (ULIM) și 20 de reprezentanți de la Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Cuvinte cheie: *instituții infodocumentare, instruire continuă, sondaj*

The paper presents the results of a ten question survey on the role of professional formation and continuing education for specialists of info-documentary institutions. The survey involved 20 librarians of the Library Information Department (ULIM) and 20 representatives from the Scientific Medical Library of the State Medical and Pharmaceutical University „Nicolae Testemitanu”.

Keywords: *info-documentary institutions, continuing education, survey*

Prestarea unor servicii de calitate în bibliotecă depinde de pregătirea profesională a specialiștilor. „Valoarea produselor și serviciilor furnizate de biblioteci și de celelalte organizații documentare s-a bazat dintotdeauna nu doar pe resursele tangibile, ci, de asemenea, pe cele intangibile, pe bunurile de cunoaștere. Printr-o varietate de mecanisme de învățare organizațională, structurile infodocumentare pot crea, colecta, utiliza cunoașterea necesară în procesele respective. Învățarea este o condiție esențială și ea trebuie stimulată și îmbunătățită în mod continuu” [1, p. 72-73].

Inițiatorul și promotorul ideii, crezului instruirii continue a bibliotecarilor în Republica Moldova este Asociația Bibliotecarilor. Ludmila Corghenci susține că e necesar de a se depune eforturi deosebite pentru constituirea chiar a unui sistem de instruire continuă, acesta incluzând: instruirea la locul de muncă (în prezent în Republica Moldova există biblioteci ce au elaborat și implementează politici, concepte de instruire a personalului: Biblioteca municipală „B. P. Hasdeu”, Biblioteca Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți, DIB ULIM etc.); stagii de documentare și informare; participări la diverse reuniuni profesionale din țară și străinătate; implicații în proiecte și programe de specialitate, comunicarea profesională etc. [2, p. 14].

Pentru evaluarea activității de formare și instruire continuă a specialiștilor în instituțiile infodocumentare a fost realizat un studiu de caz pe baza Departamentului Informațional Biblioteconomic al Universității Libere Internationale din Moldova (DIB ULIM) și Bibliotecii Științifice Medicale a

Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (BȘM USMF).

Formarea profesională continuă a personalului este o parte integrantă a „Politicilor de Resurse Umane DIB”. Școala de Formare Continuă a Bibliotecarilor BibIns a fost înființată în anul 1997, fiind o formă eficientă de modernizare și actualizare a cunoștințelor bibliotecarilor. Școala BibIns funcționează în două formate: „mapă-circuit” (tradițională și electronică) și „activitate complexă” (reuniuni de instruire: ateliere, prezentări, mese rotunde etc.). Programul de funcționare a Școlii BibIns include: *Cultura managerială a personalului DIB*, *Cultura profesională a Bibliotecarului*, *Abilități profesionale și tehnice*. Un alt program de instruire a tinerilor specialiști în biblioteca ULIM este intitulat „Erisma”, având în componența sa modulul „*Arta discursului Public*”, coordonat de Ludmila Corghenci. În 2009 a fost format în cadrul Școlii BibIns programul „*Master-Class*” care are drept scop implementarea DIB bunele experiențe ale specialiștilor în domeniul biblioteconomiei și informării [3].

În Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, pentru susținerea și creșterea profesionalismului cadrelor de muncă, sunt organizate anual diferite cursuri de perfecționare a specialiștilor, cum ar fi: „Amplificarea imaginii bibliotecarului prin valorificarea competențelor profesionale”, „Work Național HINARI” – curs pentru formatorilor HINARI, destinat bibliotecarilor din rețeaua bibliotecii medicale, „Gestionarea crizei de imagine a bibliotecarului” etc.

Pentru a afla părerea specialiștilor din Departamentul Informațional Biblioteconomic (ULIM) și Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, vis-à-vis de instruirea continuă ce are loc în bibliotecile date, a fost repartizat angajaților un *Chestionar*, alcătuit din 10 întrebări. În această cercetare au fost implicați câte 20 specialiști din bibliotecile sus-numite.

Chestionarul elaborat debutează cu întrebarea: „*Credeți că e necesară asigurarea activității de perfecționare profesională a personalului bibliotecii dumneavoastră?*”. De aici am observat că majoritatea au bifat DA – 83 % (DIB ULIM) și 95 % (BȘM USMF), comentând că instruirea nu este doar o tehnică, o știință, ci și o mișcare socială, care îi ajută pe oameni să-și formeze ideea despre locul lor în societate, făcându-i să devină mai chibzuți, mai echilibrați și nu în ultimul rând mai eficienți.

Urmărind cea de-a doua întrebare a chestionarului: „*Ce părere aveți despre introducerea unor cursuri de perfecționare a specialiștilor din instituția d-voastră?*” Câte 75% din persoanele chestionate (DIB ULIM, BȘM USMF) consideră că introducerea unor cursuri de instruire este necesară, în același timp 23 % (DIB ULIM) și 15% (BȘM USMF) consideră că e o idee

bună, însă 10% (BȘM USMF) și 2 % (DIB ULIM) sunt indiferenți față de ceea ce are loc în incinta bibliotecii, fără să-și argumenteze alegerea (Fig. 1).

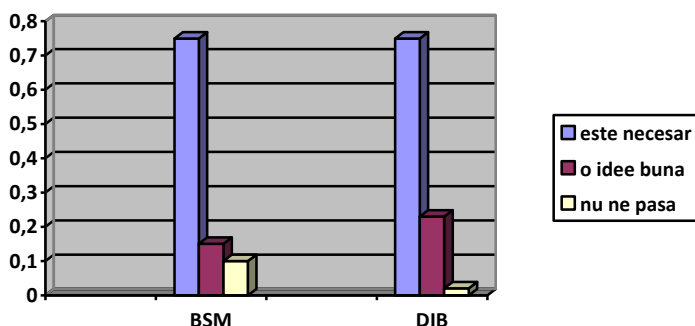

Fig. 1. Opiniile bibliotecarilor despre introducerea unor cursuri de perfecționare a specialiștilor

Fiind întrebați dacă ei au fost receptivi la cursurile organizate, 75 % (BȘM USMF) și 77 % (DIB ULIM) au răspuns „Da”; câte 20 % au răspuns că se putea și mai mult; 5 % (BȘM USMF) și 3 % (DIB ULIM) au declarat că „Nu prea” (Tabelul 1). Lipsa de timp și normele mari provoacă probleme, când este vorba de programe de instruire.

Tabelul 1. Fiind organizate cursuri de instruire în biblioteca d-voastră, v-ați implicat activ?

Răspunsuri:	BȘM USMF	DIB ULIM
Da	75 %	77 %
Nu prea	5 %	3 %
Se putea și mai mult	20 %	20 %

Întrebarea cu numărul 4 (*În urma instruirii specialiștilor, s-a observat o schimbare în incinta bibliotecii?*) ține de rezultatele muncii după instruirea specialiștilor, la care majoritatea au bifat „Da” (90 % BȘM USMF și 67 % DIB ULIM), „Nu știu” (30 % DIB ULIM); nu s-a observat nicio schimbare, nu au fost comentate răspunsurile – 10 % (BȘM USMF) și 3 % (DIB ULIM).

„Sunteți satisfăcuți de activitățile de instruire în biblioteca d-voastră?”, întrebarea numărul 5, a pus pe gânduri personalul bibliotecilor, dar până la urmă au bifat sincer, că nu prea sunt satisfăcuți – 35 % (DIB ULIM). La BȘM USMF 50 % din cei care au răspuns la chestionar sunt de părerea că activitățile de instruire ce au loc în incinta bibliotecii sunt de mare folos, însă 50% susțin că nu sunt prea încântați de programele organizate de instruire, ei doresc mai multă practică și nu doar teorie.

Întrebarea cu nr. 6 își propune să afle dacă instruirea a adus îmbunătățiri bibliotecii, specialiștii menționând că sunt îmbunătățiri spre bine. După cum se poate observa (Tabelul 2), tinerii specialiști consideră că instruirea a schimbat conceptele învechite de muncă a bibliotecarilor, noile încercări au succese – 75 % (DIB ULIM) și 85 % (BȘM USMF), cei 15% consideră că orele de instruire teoretice sunt o irosire de timp, bibliotecarii singuri caută să se informeze, fără a aștepta ca cineva să le țină lecții.

Tabelul 2. *Instruirea a adus îmbunătățiri bibliotecii?*

Răspunsuri:	BȘM USMF	DIB ULIM
Da	85 %	75 %
Nu prea	15 %	15 %
Deloc	0 %	10 %

Analiza răspunsurilor la întrebarea nr. 7: „*După părerea d-voastră cursurile de instruire organizate în fiecare an sunt bine venite?*” arată că majoritatea au fost de acord. De aici reiese că totuși instruirea este dorită de către specialiști, că oricât ai lucra într-o instituție, oricum nu le știi pe toate și mereu simți nevoia de a-ți reînnoi cunoștințele, doar că să fie bazate și pe practică.

La întrebarea cu numărul 8: „*Cum motivează biblioteca dumneavoastră personalul instruit?*”, bibliotecarii spun că cel mai des li se oferă diplome și laude, premii bănești, ceea ce este un plus pentru bibliotecă, deoarece salariile sunt foarte mici (dar nu totul depinde doar de bani până la urmă).

După cum reiese din analiza răspunsurilor primite la întrebarea numărul 9 („*Cum credeți cât ar fi normal ca să dureze cursurile de instruire continuă a specialiștilor în instituțiile infodocumentare?*”), 40 % (BȘM USMF) și 10 % (DIB ULIM) consideră că 2 luni sunt suficiente pentru a te instrui la locul de muncă, doar 30-35 % consideră că pe tot parcursul anului ar fi de dorit să se efectueze asemenea programe, ateliere de instruire; 30% (BȘM USMF) și 55 % (DIB ULIM) nu sunt de acord cu durata propusă, unii chiar au comentat că nu contează timpul de instruire, ci modul în care se desfășoară cursurile (Fig. 2, 3).

Întrebarea cu numărul 10 („*Dumneavoastră ca specialist, cu ce noi propuneri ați veni întru perfecționarea activității de instruire continuă?*”) a fost cea mai așteptată și dorită de bibliotecari la care s-a venit cu propuneri pentru optimizarea activității de perfecționare a personalului și anume:

- participarea la forme de învățământ la distanță;
- stagii de formare în străinătate;
- alocarea unui buget special pentru instruire;
- implicarea tinerilor mai activ în programele de instruire;

- inaugurarea Centrului de Instruire Intern.

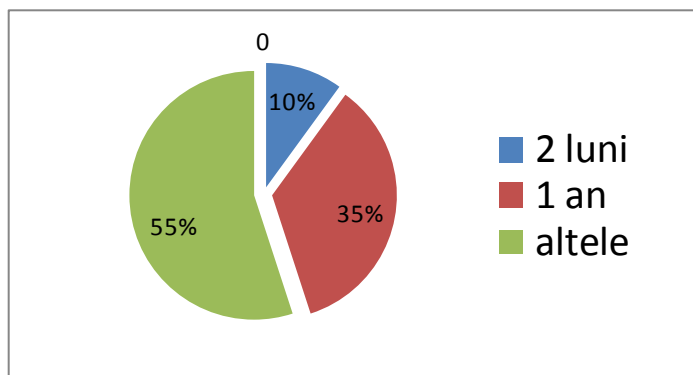

Fig. 2. Atitudinea specialiștilor DIB ULIM despre durata cursurilor de instruire continuă

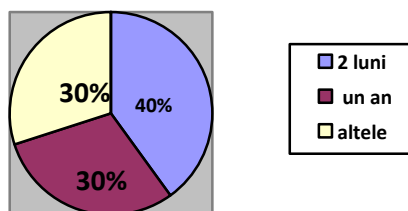

Fig. 3. Atitudinea specialiștilor BȘM USMF despre durata cursurilor de instruire continuă

Analizând chestionarul, am observat ca specialiștii din biblioteca Departamentului Informațional Biblioteconomic (DIB ULIM) sunt receptivi la toate activitățile ce se desfășoară în incinta acestui labirint al cunoștințelor. Implicarea personalului în activitățile de instruire sunt acceptate cu entuziasm, aici există spiritul de echipă, deși, dacă nu sunt de acord cu procesele ce au loc aici, ei fac tot posibilul de a aduce totul la normal, depunând mari eforturi, că doar prin muncă omul ajunge la stele.

În Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu” lucrurile diferă puțin. Aici specialiștii țin pasul cu schimbările ce au loc în lumea cunoștințelor, doar că nu se implică foarte mult în activitățile organizate în incinta bibliotecii. Ei preferă să acumuleze cunoștințe de sine stătător.

Vorbind despre motivarea personalului, putem să ne mândrim, deoarece instruirea continuă a specialiștilor nu este privită doar ca o sursă de venit. Neajunsul cel mai mare este că specialiștii nu se implică suficient în activitățile care au loc, sunt mai pasivi.

Cu toate acestea, este important faptul că instruirea se realizează permanent, pentru a ține pasul cu schimbările din societate. Evoluția domeniului dictează tot mai insistent dezvoltarea competențelor vechi, dar și dobândirea unor competențe noi fără de care bibliotecarul nu mai poate face față utilizatorului modern, profilul căruia se schimbă rapid [4]. Numeroase studii efectuate în țări europene au constatat totuși, pe lângă existența unor niveluri foarte diferite de educație și de competență, în cazul bibliotecarilor, și faptul că în unele țări dezvoltarea noilor servicii de informare a luat amploare și că personalul dobândește noi competențe în domeniul informatic [5]. Fiind presat de timp, fiecare va cere să fie deservit cât mai rapid și calitativ, de aceea vechile tehnici vor dispărea treptat, nu vor mai avea nicio valoare. Ca să fie introduse noi metode de deservire, este necesar ca instituția să-și instruiască cât mai bine personalul, oferindu-i posibilitatea de a gusta din noile tendințe moderne, deoarece personalul este principala resursă de care depinde reușita unei biblioteci.

Referințe bibliografice:

1. PORUMBEANU, Octavia-Luciana. Model strategic pentru implementarea managementului cunoașterii în structurile infodocumentare. *Studii de Biblioteconomie și Știința Informării* [online]. 2009, nr. 13, 71-88 [citât 12 iun. 2012]. ISSN 1453-5386. Disponibil: <http://www.lisr.ro/13-porumbeanu.pdf>
2. CORGHENCI, Ludmila. Instruirea continuă a bibliotecarilor – prioritate pentru Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova. *Buletinul ABRM*. 2005, nr. 2, 14-19. ISSN 1857-4459.
3. Școala de Formare Continuă a Bibliotecarilor (BIBINS). In: *Blog de formare profesională continuă DIB ULIM* [online]. [citât 12 iun. 2012]. Disponibil: http://e-professio.ulim.md/?page_id=2
4. OSOIANU, Vera. Competențele biblioteconomice sub impactul provocărilor Societății Cunoașterii. *Magazin bibliologic*. 2011, nr. 3-4, 37-44. ISSN 1857-1476.
5. PORUMBEANU, Octavia-Luciana. *Utilizatorii și intermediarii de informații și documente în epoca contemporană* [online]. București: Ed. Univ. din București, 2003. 144 p. [citât 12 iun. 2012]. Disponibil: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/utilizatorii/frameset.htm>

O BIBLIOTECARĂ DE EXCEPȚIE ȘI O DOAMNĂ ONORABILĂ: ELENA POJOGA LA 70 DE ANI

membru coresp., dr. hab., prof. univ. ANATOL CIOBANU

Universitatea de Stat din Moldova

Pe omagiată o cunosc din anii de studenție la Facultatea de Istorie și Filologie a USM (Departamentul Limbă și Literatură Română). Tânăra m-a impresionat prin hărnicia sa, perseverența, dorința de a cunoaște cât mai profund știința filologică, disciplina, spiritul organizatoric, seriozitatea și punctualitatea. Eu, fiind prodecan, apelam deseori la concursul Elenei în procesul de organizare a unor acțiuni extraauditoriale.

....„Dar vremea trecea cu amăgele” (vorba lui Creangă) și săgeata lui Cupidon a străpuns și inima zvâcnindă a Lenuței pentru colegul de facultate pe nume Vasile Pojoga, un student deosebit de talentat, robaci, simpatic, „rușinos ca o fată mare și bun la suflet ca pâinea cea caldă” (I. Creangă). Scânteia dragostei dintre cei doi s-a transformat într-o pălălaie, căci *magna res est amor* sau, după Blaise Pascal „Dragostea este o rațiune a sufletului, pe care *Rațiunea* nu o poate pricepe”.

...După absolvirea studiilor universitare, lui Vasile i s-a propus să rămână la Catedră, iar meditativa Elena a îmbrățișat profesia de bibliotecar, deoarece pasiunea pentru lectură o urmărea încă de pe băncile școlii, iar cartea, după D. Cantemir, este „lumina ochilor noștri”.

...În viața familială doamna Elena s-a dovedit a fi o soție-model: *gospodină neîntrecută, mamă iubitoare (dar și severă) a celor 2 fiice gingașe și frumoase ca două flori de primăvară, funcționară extrem de responsabilă și cu regim strict „de la oră până la oră” și, în sfârșit, un prieten fidel și un ajutor permanent al scumpului său soț, care urca încet, dar sigur treptele ierarhiei universitare*. În asemenea situații tot greul familiei (casa, masa, piața etc.) cădea pe umerii șubrezi ai doamnei Elena, care îi mai puneă în acțiune pe cele două fete și pe soț.

Victor Hugo spunea că bărbatul se aseamănă cu un pistol, însă femeia este aceea care apasă pe trăgaci și-l pune în mișcare pe bărbat. Pare să fi avut dreptate marele scriitor francez! Oricum, „jupâneasa ține casa, iar bărbatul ține drumul”..., în cazul nostru – „cel al științei”. Două doctorate în științe filologice; luate consecutiv cu mențiunea *magna cum laude* și la care am avut onoarea să fiu conducător și consultant științific, cunoscând activitatea de cercetare a lui Vasile Pojoga *ab ovo usque ad mala* – aceasta e puțin oare pentru o familie bugetară, pentru o soție angajată totalmente în treburile familiei și în cerințele serviciului?!

Bravo, Doamna Elena, bravissimo!

Ca fiică a pământului nostru strămoșesc, a românilor basarabeni, ca patriot declarat al neamului, doamna Elena și-a instruit fiicele în limba română (le-a făcut nu numai să vorbească, ci și să gândească românește), le-a cultivat dragostea față de adevărul științific privind limba, istoria, cultura, religia ortodoxă, folclorul, obiceiurile seculare de pe meleagurile noastre. Omagiatei i se potrivește perfect calificativul lui B. P. Hașdeu: „Femeia româncă este îngerul păzitor al Românilor”. Și, într-adevăr, în ultimii 200 de ani (cu mici întreruperi) de ocupație țaristă și sovietică, femei ca doamna Elena au știut să mențină perpetuum aprinsă în Basarabia mica flacără a românismului din inepuizabila candelă a neamului nostru.

„Vremea trece ca apele, ca frunzele, ca păsările călătoare...” (George Meniuc). Iat-o și pe doamna Elena ajunsă septuagenară. E mult?! Să nu exagerăm! Există 2 vârste: una calendaristică și una funcțională. Contează a doua. Anume ea convinge pe cei din jur că omagiata e în plină forță de muncă creatoare, lucidă ca întotdeauna, cu inițiative, dornică de a se împărtăși cu experiența acumulată pe parcursul deceniilor, sociabilă și respectuoasă pentru cei din anturajul său.

Îți doresc, *ab immo pectore*, dragă doamnă Elena Pojoga, fosta mea studentă (actualmente colegă și prietenă fidelă), sănătate durabilă, bucurii din parte fiicelor și nepoțelilor, succese în muncă și realizarea dorințelor supreme!

Vivas! Crescas! Floreas!

Semper sitis in flore!

Avanti!

**DOAMNA ELENA POJOGA – BIBLIOTECARĂ,
BIBLIOGRAFĂ, FILOLOG DE CERTĂ VALOARE**

dr. hab., prof. univ. TUDOR LUPAȘCU

Institutul de Chimie al AȘM

Sunt convins că, dacă Doamna Elena Pojoga ar întoarce roata vieții profesionale, din nou ar fi bătătorit aceeași cale pe care a parcurs-o timp de mai mult de 50 de ani de activitate în domeniul științei, care se ocupă de deservirea, sistematizarea cărților, precum și de administrarea și funcționarea unei biblioteci.

Este de datoria fiecărui cetățean care locuiește pe acest Pământ să-și onoreze activitățile profesionale la cel mai înalt nivel. Am convingerea că Doamna Elena Pojoga și-a onorat integral această datorie morală, spirituală, profesionistă față de societate, față de cititori. Omul învață toată viața. Învață să cunoască mai multe lucruri, mai multe subtilități profesionale în domeniul său de activitate.

Doamna Elena Pojoga a îmbrățișat profesia de bibliotecar încă din fragedă copilărie. Având doar 17 ani, a administrat și a asigurat buna funcționare a bibliotecii din satul Moscovei, r-nul Cahul, timp de 3 ani. Paralel cu executarea funcției de șef de bibliotecă, își realiza studiile la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sîrbu” (or. Soroca). A urmat apoi studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, îmbrățișând astfel și profesia de filolog, și de profesor de limbă și literatură română.

După absolvirea Universității de Stat din Moldova, a lucrat în perioada 1967-1969 în calitate de bibliograf la Biblioteca Republicană pentru Copii „Ion Creangă”.

Din anul 1969 până în prezent, activează în cadrul Bibliotecii Științifice a Academiei de Științe a Moldovei în calitate de Șef de Secție. În această perioadă, Doamna Elena Pojoga s-a manifestat ca o adevărată tutelă a bibliotecii. A manifestat o bună activitate de creație în domeniul desăvârșirii deservirii cititorului în diferite condiții.

Astfel, în calitatea sa de Șef servicii „Împrumutul interbibliotecar” și „Împrumutul Internațional”, din propria inițiativă, au fost elaborate și instalate panouri informative la catedrele de împrumut ale literaturii, care ofereau savanților modele de îndeplinire a cererilor și explicații vizând utilizarea acestui instrument bibliotecar. Propunerile de raționalizare a sistemului de aprovizionare cu materiale științifice ale savanților Academiei

de Științe a Moldovei au fost publicate în materialele Conferințelor Științifice de profil, cât și în reviste, în ziare republicane.

Începând cu anul 1974, dna Elena Pojoga a fost promovată în funcție de Șef de secție „Deservirea cititorilor și păstrarea fondurilor (științe naturale și exacte)”. Această nouă funcție o obligă să deservească trei catedre, să organizeze și să conserveze fondurile de literatură cu trei sectoare aflate în trei blocuri diferite ale AȘM: Chimie, Biologie, Fizică și Matematică.

Pe tot parcursul activității sale, Doamna Elena Pojoga s-a manifestat ca un adevărat patriot al profesiei sale, a depus și depune mare suflet în lucrul pe care îl exercită, indiferent de condițiile financiare, meteo, morale. Cele relatate mai sus le confirm personal, dat fiind faptul ca o cunosc pe Doamna Pojoga de mai mult de 40 de ani, activând în același bloc de Chimie, în care personal am parcurs calea alături cu Domnia Sa de la laborant până la Director al Institutului de Chimie al AȘM.

Doamna Elena Pojoga este o adevărată bibliotecară, bibliografă, filolog, patriot, luptătoare pentru adevăr științific de certă valoare.

ELENA POJOGA – O PAGINĂ DIN ISTORIA BȘC „ANDREI LUPAN” A AȘM

ION ȘPAC

BȘC „Andrei Lupan”

Anii 60 ai secolului XX constituie o perioadă de adevărate modificări ai Bibliotecii Academice. Inițiativa aparține Președintelui AȘM din acea perioadă Grosul Iachim S. care, după mai multe consultații, l-a înscăunat în postul de director al Bibliotecii Științifice Centrale pe N. C. Sanalati, formulându-i și sarcina de bază: construcția, organizarea și garantarea activității unei biblioteci moderne. Noul director imediat a pornit de la întocmirea (elaborarea) proiectului de construcție și, concomitent, la selectarea cadrelor. Criteriile de realizare, conform înțelegerii cu Președintele AȘM, prevedea sa fie angajați la serviciu specialiști din cadrul institutului de cercetări și, nu în ultimul rând, bibliotecari-bibliografi de calitate.

Printre primii angajați, în vederea realizării sarcinilor semnalate anterior, au fost E. A. Faverman – un bun specialist, cu avansată practică în domeniul bibliografiei și E. Pojoga – o tânără bibliotecară, care, spre uimirea unor colegi, foarte operativ și iscusit se implică în activitatea BȘC.

O problemă de prestigiu pentru BȘC din acea perioadă era stabilizarea și coordonarea procesului informativ în filialele BȘC din blocurile de biologie,

chimie, fizico-matematic și tehnologie din strada Academică de azi. În fond, era vorba de organizarea a câtorva biblioteci de profil susținătoare. Pe prim plan, în acele ore, era Institutul de Chimie. Nu e de mirare că rezolvarea acestor probleme reveni anume acestor două personalități E. Pojoga și E. Faverman: prima – responsabilă de organizarea fondurilor și garantarea deservirii cititorilor din toate cele trei blocuri, al doilea – responsabil de serviciul bibliografic.

De la începuturile fixate, anii 1966-1967, sau scurs zeci și zeci de ani (45). Colectivul BȘC a cunoscut un șir întreg de directori ai bibliotecii, manageri ai diverselor structuri bibliotecare, Președinți ai AȘM etc., iar colectivul filialei din Institutul de Chimie a muncit toți acești ani, având-o în frunte pe Elena Pojoga! Faptul ca atare ne provoacă curiozitatea, cum s-a putut întâmpla o asemenea toleranță într-un colectiv atât de sensibil cum era cel al BȘC? Răspunsul la o astfel de întrebare poate fi găsit doar în familiarizarea cu firea umană și posibilitățile creative ale protagonistei E. Pojoga. Or, după cum ați observat, ea este înzestrată cu o memorie de invidiat, cu o atitudine sănătoasă față de adevăr (dreptate), cu darul dumnezeiesc de a vorbi, de a spune tuturor tot adevărul. Anume aceste calități le-a demonstrat colega noastră în întreaga sa activitate în colectivul BȘC, contactând cu subalternii, cu colegii din BȘC, cu cititorii, cu toți beneficiarii, dar și cu managerii, atât din cadrul BȘC, cât și din afara ei. Și totuși calea cea mai sigură spre adevăr și dreptate, spre realizarea proiectelor de serviciu ale protagonistei o constituiau și o mai constituie și azi luările de cuvânt la tot felul de adunări și manifestări.

La încheiere se cuvine să constatăm ca anume astfel a arătat și mai arată chipul Lenuței Pojoga în viziunea bibliografului Ion Șpac. Și, întrucât ne aflăm la un moment de sărbătoare, la o dată jubiliară, îi urăm sărbătoritei mulți ani înainte, sănătate, că-i mai scumpă decât toate, cer senin și buni vecini, bună dispoziție și noi realizări!

ELENA POJOGA – O BUNĂ PROFESIONISTĂ ÎN DOMENIUL BIBLIOTECONOMIEI ȘI BIBLIOGRAFIEI

RAISA VASILACHE

BȘC „Andrei Lupan”

Dna Elena Pojoga și-a legat destinul cu cartea pentru întreaga sa viață. Toată activitatea de muncă a ținut de domeniul culturii, de lucrul în bibliotecă. Stagiul general de muncă constituie 53 de ani, dintre care 43 – sunt de activitate în cadrul Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a AȘM. Ne-am propus să descriem succint experiența profesională a distinsei noastre colege.

Își începe activitatea profesională în anul 1959, îndată după absolvirea școlii medii, fiind angajată în funcția de șef al bibliotecii satești din satul natal Moscovei, raionul Cahul. Concomitent, își face studiile (cu frecvență redusă) la secția Biblioteconomie a Școlii Republicane de Luminare Culturală „Elena Sârbu” din orașul Soroca, pe care le finisează cu brio în 1962.

Își continuă studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie (1962-1967), după absolvirea căreia este angajată în funcția de bibliograf la Biblioteca Republicană pentru Copii „Ion Creangă” (în prezent, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”). În cadrul acestei activități profesionale publică, în ziarul „Cultura”, articolul „Lăcaș al înțelepciunii”, în care relatează despre activitatea bibliotecii menționate [1].

În același an (1969) este angajată, prin transfer, la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei, unde activează până în prezent. În perioada 1969-1974, dna Elena Pojoga este responsabilă de serviciile „Abonamentul interbibliotecar și internațional”. Atribuțiile serviciilor respective constau în executarea cerințelor utilizatorilor altor biblioteci din colecțiile Bibliotecii academice și vice versa, atât în plan republican, cât și internațional. Analizând activitatea serviciilor respective, publică câteva articole: „Abonamentul interbibliotecar [în biblioteca AȘM]”, „Книга с далекой полки” și „Из опыта работы по внедрению Положения о единой

общегосударственной системы МБА в СССР в ЦНБ АН Молдавской ССР” [2-5].

La 1 iulie 1974 este promovată în funcția de șef al serviciului „Deservirea cititorilor și păstrarea fondurilor (științe naturale și exacte), în prezent „Organizarea și Comunicarea Colecțiilor”. Activează în funcția respectivă 35 de ani, până în luna iulie 2009, când este transferată în funcția de bibliotecar principal, responsabil de sectorul de literatură „Chimie. Geologie. Geofizică. Geografie”, în care lucrează până în prezent. Pe parcursul activității participă nemijlocit la îndeplinirea tuturor proceselor de lucru, fiind un exemplu de urmat pentru toți colaboratorii, în special, pentru noii angajați, analizează activitatea serviciilor de bibliotecă, propune idei de îmbunătățire a acestora. Menționăm că una dintre temele de cercetare profesională a E. Pojoga este „Analiza refuzurilor în cadrul BȘC a AȘM”, rezultatele căreia au fost solicitate pentru publicare de specialiști din domeniu din alte biblioteci și au fost publicate în revista *Info Agrarius* [6]. Anterior a mai publicat un articol despre lucrul cu refuzurile în Biblioteca academică [7]. A scris și recenzii la publicațiile de specialitate [8].

Cunoaște bine colecțiile bibliotecii și tematica cercetărilor efectuate în instituțiile din domeniile menționate, astfel fiind de un real ajutor colaboratorilor științifici în satisfacerea necesităților lor informaționale, rapid și la nivel, bucurându-se de stimă binemeritată din partea lor.

Activitatea profesională, bazată pe o temeinică pregătire universitară și o bogată experiență, contribuie într-o măsură apreciabilă la dezvoltarea serviciului în care s-a format ca un excelent profesionist și organizator, autoare a multor publicații, în care-și împărtășește cu dărnicie experiența. Publică, reieșind din cele relatate mai sus, materiale de cultură generală și de biblioteconomie.

Aptitudinile față de munca de cercetare i-au permis să se încadreze și în activitatea bibliografică, devenind alcătuitoarea unor indexuri bibliografice științifice înalt apreciate de savanți. Spre exemplu, „Academicianul Pavel Vlad – savant ilustru și promotor tenace al științei” și „Известия Академии наук Молдавской ССР, 1958-1985”, ce continuă ediția similară din 1958 [9-10]. Aceste două indexuri, prin profesionalismul de care s-a dat dovadă la întocmire, pot servi drept model pentru viitorii alcătuitori.

Dna E. Pojoga deține gradul I de calificare a cadrelor bibliotecare din Republica Moldova. Menționăm că pe parcursul activității manifestă responsabilitate, cunoștințe profunde, devotament față de profesie și a tins permanent spre dezvoltarea profesională continuă.

A făcut stagieri și a participat la conferințe, simpozioane și seminare în cadrul centrelor biblioteconomice din orașele București, Iași, Moscova, Sankt-Petersburg, Novosibirsk, Tallin, Dușanbe etc. A participat la diverse

întruniri ale bibliotecarilor din Republica Moldova și la conferințele și simpozioanele organizate de BȘC.

Permanent a fost încadrată în activitatea obștească a bibliotecii. A fost președintele Comitetului Sindical al BȘC (1973), președinte al Controlului Norodnic al BȘC (1980-1989), secretar al organizației primare de partid al BȘC (1982), membru al Consiliului Bibliotecar al BȘC (1975-1996), membru permanent al Comisiei pentru verificarea calității activității serviciilor bibliotecii (1975-1997) etc.

Pentru succese în muncă și profesionalism a fost menționată cu: Distincția Guvernului Republicii Moldova – medalia „Mihai Eminescu” (1999), Distincția Guvernului Republicii Moldova – insigne „Lucrător Fruntaș al Culturii din RSSM” (1981), medalia „Veteran al Muncii al Republicii Moldova” (1989), Diploma de Onoare a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei (2012), Diploma de Onoare a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (2002), Diploma de Recunoștință a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (1997), Diploma Bibliotecii Științifice Centrale a Academiei de Științe a Moldovei (2002, 2003, 2010), Tabla de Onoare a Academiei de Științe a Moldovei (1997).

Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM a organizat, la 24 aprilie 2012, simpozionul cu genericul „Custode al cărții. În onorem Elena Pojoga la 70 de ani”, în al cărui cadru toți vorbitorii au apreciat înalt activitatea și profesionalismul protagonistei. Menționăm îndeosebi aprecierile relatate în cuvântul de felicitare al acad., prim-vicepreședinte al AȘM Teodor Furdui, precum și cele din comunicările „Cartea, omul și biblioteca” a acad. Haralambie Corbu și „Literatura din domeniul chimiei ocrotită și promovată de Elena Pojoga” a dr. hab., directorul Institutului de Chimie al AȘM Tudor Lupașcu.

Noi, colegii de breaslă, cu prilejul aniversării, îi adresăm dnei Elena Pojoga urări de bine și sănătate, ani mulți și fericiți, noi realizări frumoase în munca sa nobilă, să continue să ne bucure cu prezența, dar și cu sfatul, ajutorul de mare profesionist pe toți acei care vor apela la măiestria și cugetul Dumneaei. La mulți ani! La mai mult și la mai mare!

Referințe bibliografice:

1. POJOGA, Elena. Lăcaș al înțelepciunii: [Biblioteca Republicană pentru Copii „Ion Creangă”]. *Cultura*. 1969, 26 iul.
2. POJOGA, Elena. Abonamentul interbibliotecar: [în Biblioteca Științifică Centrală a AȘM]. *Cultura*. 1974, 5 ian., 10.

3. POJOGA, Elena. Abonamentul interbibliotecar: [în Biblioteca Științifică Centrală a AȘM]. *Tribuna*. 1974, nr. 5, 21-22.
4. ПОЖОГА, Елена. Книга с далекой полки: [о работе межбиблиотечного абонементa библиотеки АНМ]. *Вечерний Кишинев*. 1973, 12 нояб.
5. ПОЖОГА, Елена. Из опыта работы по внерению Положения о единой общегосударственной системы МБА в СССР. В: *Межбиблиотечный абонемент: дальнейшее совершенствование работы библиотек АН СССР и Академий наук союзных республик*: материалы совещ. Москва, 1974, pp. 76-79.
6. POJOGA, Elena. Analiza refuzurilor în cadru BȘC a AȘM. *Info Agrarius*. 2006, nr. 2, 15-18. ISSN 1857-1670.
7. ПОЖОГА, Елена. Работа с отказами в Центральной научной библиотеке АН Молдавской ССР. В: *Оптимизация традиционных форм обслуживания читателей*: сб. науч. тр. Москва, 1980, вып. 3, pp. 75-83.
8. POJOGA, Elena. Un studiu necesar. *Cultura*. 1976, 2 oct., 15. [Rec.: *Библиотековедение и библиографоведение*: сб. науч. тр. Кишинев, 1976].
9. *Academicianul Pavel Vlad – savant ilustru și promotor tenace al științei*: [biobibliografie]. Alcăt. Raisa VASILACHE și Elena POJOGA; red. șt. Aculina ARÎCU; red. șt. și bibliogr. Claudia SLUTU-GRAMA. Ch., 2009. 344 p.
10. *Известия Академии Наук Молдавской ССР. (1958-1985)*: библиогр. указ. ст. Сост. В.И. МИРГОРОДСКАЯ и Е.И. ПОЖОГА; отв. ред. Б.Т. МАТИЕНКО, П.И. ХАДЖИ и А.И. БАБИЙ; библиогр. ред. Л.А. ГУЦУЛ. Кишинев: Штиинца, 1988. 470 p.

ELENA POJOGA – MENTOR AL BIBLIOTECII

LILIANA MELNIC

BȘC „Andrei Lupan”

Ajungând la o vârstă respectabilă, dorești să meditezi asupra celor făcute și nefăcute, a ceea ce ți-a reușit și ai realizat în viață. În privința doamnei Elena Pojoga, consider că nu există lucruri neterminate sau nerealizate. Ea este persoana care, cu cea mai mare exactitate și foarte minuțios, își plănuiește totul. Are scopuri bine determinate și finalmente împlinite. Foarte organizat și cu cea mai mare acuratețe, sunt puse toate pe policioară. Probabil că prin aceasta se explică și voința de a fi bibliotecar. O cunosc pe dna Elena Pojoga din toamna anului 1990, când am fost primită la serviciu în secția „Relații cu publicul, conservare și păstrare a fondului, științe naturale și exacte”, șefa căreia era pe atunci dna Pojoga. Pe parcursul celor 21 de ani de activitate și de colaborare profesională, am avut timpul să-i observ profesionalismul, personalitatea și ca responsabilitatea.

Este o doamnă devotată serviciului, cu toate că la începutul carierei a ezitat între filologie și biblioteconomie. Biblioteca a devenit pentru doamna E. Pojoga a doua casă, fapt demonstrat pe parcursul celor 43 de ani de activitate în bibliotecă.

A fost un șef de serviciu foarte exigent, dar și corect din punct de vedere profesional. Mereu a pledat pentru disciplină, cunoștințe vaste în biblioteconomie și, cel mai important, pentru calitatea muncii efectuate. Cineva din colectiv a asemuit-o cu un general în fustă. Probabil că așa și trebuie să fii, ca să poți conduce, să deții controlul asupra și, totodată, să porți responsabilitate pentru un fond informativ documentar voluminos.

Doamna E. Pojoga a știut cum să gestioneze corect această bogăție intelectuală. În scopul păstrării, conservării fondului documentar, a dus în permanență o muncă riguroasă: organizarea permutării fondului în scopul ușurării muncii, verificarea fondului pentru a exclude lacunele și pierderile, alcătuirea fișierului de serviciu pentru evidența corectă și deplină.

A colaborat permanent cu colegii din alte servicii ale bibliotecii în soluționarea problemelor de serviciu ale sectorului, a comunicat cu șefii de laborator, cu conducerea institutelor AȘM, ai căror colaboratori îi deservim; a colaborat și s-a implicat în lichidarea restanțierilor și în organizarea diverselor activități.

Așadar, Elena Pojoga este un specialist calificat, este devotată, corectă, are abilități de invenție și spirit de echipă, manifestă calitate de lider.

Să trăiți, D-na Elena! La mulți ani fericiți!

OMUL SFINȚEȘTE LOCUL: RODICA COSTAȘ LA 65 DE ANI

LUCIA ARNAUT

BȘC „Andrei Lupan”

Istoria relației noastre cu doamna Rodica COSTAȘ începea acum exact 30 de ani, în 1982, când proaspătă absolventă de facultate am venit la Biblioteca Academiei în speranța să găsec un loc de muncă. De fapt nu ajunsesem acolo din pură întâmplare, ci îndrumată de fratele meu, care îl avea coleg la Universitatea Tehnică pe fratele dnei COSTAȘ. Se cunoșteau nu doar în calitate de colegi, ci, mai degrabă de băștinași, căci veneam cu toții de pe malul Prutului, din Nordul Moldovei. Mi-a rămas în memorie imaginea doamnei COSTAȘ când am văzut-o prima dată: o veritabilă și distinsă doamnă. Și n-a fost doar o primă impresie: ținutele elegante, pantofii cu toc, coafura aranjată, manichiura impecabilă au caracterizat-o întotdeauna. Mai târziu aveam să descopăr o persoană desăvârșită nu doar ca imagine, ci mai presus de toate extrem de ordonată în toate activitățile pe care le desfășura. Aceasta, dar și multe alte calități ale dumneaei, cum ar fi dragostea față de muncă, respectul față de valorile familiei, perseverența și tenacitatea, corectitudinea le-a moștenit de la părinți: Lidia și Mihail CARCEA.

Am avut fericirea să-i cunosc mama, fost pedagog, o femeie blândă, caldă, harnică și cuminte; mamă, bunică și străbunică iubitoare, care a crescut cu aceeași dragoste și dăruire doi copii, trei nepoți și trei strănepoți. Tatăl, Mihail CARCEA e cunoscut drept celebru pedagog în învățământul național, talentat și respectat de colegi de breaslă și de discipoli. A ocupat mai multe funcții – învățător, director la școala primară și apoi medie din Burlănești, Edineț; inspector la Secția Învățământ Public din Edineț; profesor de limba română la Școala Pedagogică din Lipcani. Activitatea fidelă și fructuoasă de peste 40 de ani în domeniul pedagogiei i-a fost răsplătită acordându-i-se titlurile de Eminent al Învățământului Public și Învățător Emerit al Republicii. Fire harnică și muncitoare, fiind la pensie deja, a scris monografia

satului de baștină Lopatnic, apoi a satului Burlănești și a întocmit arborele genealogic a 174 familii din satul natal [1].

Asemenea părintelui său, dna Rodica COSTAȘ a consacrat mai bine de 40 de ani unui singur domeniu și unei singure instituții: Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe. Și-a început cariera în 1970, imediat după absolvirea Facultății de limbi străine, secția Filologie engleză a Universității de Stat din Moldova. A parcurs toate etapele inerente unei dezvoltări profesionale: de la bibliotecar – la Șef serviciu și bibliotecar principal. Dincolo de munca profesională nemijlocită, a activat în Consiliul metodologic bibliotecar republican, în Consiliul informativ-bibliotecar al AȘM, în Biroul Asociației Bibliotecarilor din Moldova; a fost președinte al Comitetului Sindical al bibliotecii. S-a învrednicit de-a lungul anilor de Diplome de Onoare ale Ministerului Culturii, Comitetului Sindical, Prezidiului AȘM, Bibliotecii Academice. În 2011 munca doamnei Costaș a fost răsplătită cu o Diplomă de Mențiune din partea Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în cadrul Concursului Național „Cel mai bun bibliotecar al anului 2010”.

Și-a desfășurat întreaga activitate în același serviciu de dezvoltare a colecțiilor cu accentul pe schimbul internațional de publicații. În 1970, când și-a început cariera la Biblioteca Academiei, se făceau abia primii pași în dezvoltarea schimbului de publicații cu instituții din alte țări, astfel încât dumneaei, sub îndrumarea omului de cultură, istoricului literar și bibliografului Alexandru KIDEL, a pus bazele Schimbului internațional de publicații în cadrul Bibliotecii Științifice Centrale a AȘM [2]. Mi-aș permite aici chiar o paralelă îndrăzneță între activitatea de înființare și management a unor direcții științifice și cea de stabilire a unor politici eficiente și durabile de desfășurare a schimbului de publicații. Și asta, întrucât schimb nu înseamnă doar o simplă modalitate de dezvoltare a colecțiilor în limbi străine a unei biblioteci. El reprezintă, în primul rând, un mod de cooperare științifică și culturală internațională, o posibilitate de popularizare a rezultatelor științifice ale cercetătorilor autohtoni peste hotarele țării, și, de ce nu? – o sursă de achiziții economică și sigură. Biblioteca Științifică Centrală a AȘM a traversat diverse perioade de-a lungul celor 50 de ani de existență: perioade mai înfloritoare (anii 70-90), când cota parte a schimbului internațional constituia 40% din achizițiile totale de publicații în limbi străine, dar și momente mai dificile, condiționate de criza financiară pe care o traversa în acea perioadă întreaga țară (sfârșitul anilor 90) care a condiționat, la rândul ei, neîndeplinirea obligațiilor față de instituțiile din alte țări [3]. Dar și în această perioadă deloc simplă, s-au menținut legături bune cu partenerii grație calităților profesionale, diplomatice, dar și posedării excelente a limbii engleze de către doamna Rodica COSTAȘ.

Pe de altă parte, dumneaei face parte din acea categorie de persoane gata oricând să învețe, să se pună la curent cu tot ce este nou în domeniul strict de specialitate, cât și în alte domenii conexe. Astfel, dna Rodica COSTAȘ a reușit să asimileze printre primii în bibliotecă abc-ul calculatorului, Internet-ului, devenind în scurt timp un E-bibliotecar veritabil. Tehnologiile moderne permit astăzi realizarea unui șir întreg de activități mult mai rapid și mai eficient: întreținerea corespondenței cu partenerii de schimb, transmiterea și primirea listelor cu oferte, selecționarea imediată a publicațiilor, reclamarea celor neprimite, răspunderea la reclamații, posibilitatea implicării în diverse programe de eficientizare. Unul dintre acestea (DMEP: Duplicate Materials Exchange Program) este lansat de Biblioteca Congresului, oferind o serie întreagă de oportunități inclusiv pentru biblioteca noastră [4].

Munca bibliotecarului poate fi asemuită cu cea a regizorului sau a scenaristului, care gândesc totul în cele mai mici detalii ca în final să ofere produsul finit telespectatorului. Cititorul bibliotecii academice răsfoiește reviste sau cărți de valoare apărute la edituri prestigioase din întreaga lume, fără să știe că până a ajunge pe rafturile bibliotecii a fost nevoie de multă muncă, patos profesional și dăruire din partea bibliotecarului. În cazul nostru este vorba de doamna Rodica COSTAȘ, care nu ar fi reușit să mențină schimbul cu partenerii la nivelul convenit, dacă nu ar fi lucrat zi de zi asupra detaliilor: analiza sistematică a echivalenței; întocmirea și transmiterea regulată a listelor cu oferte; selectarea operativă a titlurilor din listele primite de la parteneri; expedierea regulată a comenzilor; întreținerea continuă a corespondenței; implicarea totală în găsirea unui titlu de carte solicitat până la contactarea directă a persoanelor particulare și instituțiilor; sensibilizarea cercetătorilor din cadrul Academiei de Științe privind atragerea și încurajarea donațiilor atât pentru completarea colecțiilor, cât și pentru expedierea în adresa partenerilor de schimb; identificarea și stabilirea de contacte pe toate meridianele lumii cu Academii de Științe, institute de cercetare, biblioteci, centre de schimb, societăți culturale și științifice în vederea lărgirii relațiilor de colaborare și schimb internațional. Astfel în ultimii doi ani, biblioteca academică beneficiază de 8 parteneri noi din Polonia și 13 din România [5].

Nu voi continua șirul elogierii calităților profesionale ale doamnei Rodica COSTAȘ. Ele sunt evidente pentru cei care vor să vadă și știu să aprecieze la justa valoare contribuția durabilă a dnei COSTAȘ la dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii Academice în general și a schimbului internațional de publicații în particular. Dincolo de virtuțile profesionale, țin să subliniez o altă dimensiune a caracterului dumneaei – devotamentul îmbinat cu grijă și respect față de rude, familie, și, nu în ultimul rând, față de soț – domnul Ilie COSTAȘ, profesor universitar, doctor habilitat și Șef Catedră Cibernetică și Informatică Economică în carul ASEM. După mine, ei formează un cuplu aproape de

ideal, reușind să transmită aceleași valori fiului Vlad COSTAȘ care, după studii postuniversitare peste ocean, s-a stabilit în SUA, fiind deja de ani buni cetățean cu drepturi depline și care, la rândul-i, crește o frumusețe de fată: mândria bunelor!

Ne unesc trei decenii de amintiri comune, de eșecuri și reușite; împărțim aceleași valori, modele și speranțe; este omul care pune pasiune în tot ceea ce face și care-și pune amprenta în spațiul unde se află. Este omul care sfințește locul.

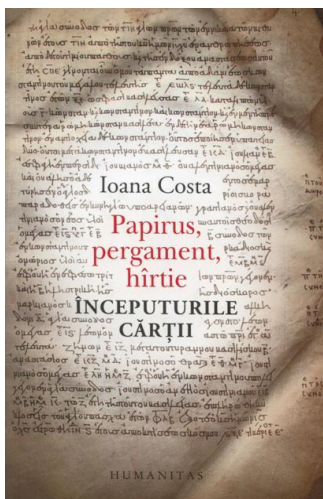
Referințe bibliografice:

1. CAZACU, Nicolae. O viață închinată școlii. *Făclia*. 2004, nr. 44, 6.
2. КОСТАШ, Р.М. Международный книгообмен Центральной Научной Библиотеки Молдавской ССР как источник комплектования иностранной литературы. В: *Проблемы формирования и использования фондов литературы*. Москва, 1980, pp. 115-119.
3. COSTAȘ, Rodica și Lucia ARNAUT. Schimbul internațional de publicații – sursă de completare a colecțiilor: din experiența Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei. *Buletinul ABRM*. 2009, nr. 1, 63-66. ISSN 1857-4459.
4. COSTAȘ, Rodica și Lucia ARNAUT. De la Biblioteca Congresului din Washington – la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei. *BiblioScientia*. 2009, nr. 1-2, 93-96. ISSN 1857-2278.
5. COSTAȘ, Rodica. Schimbul de publicații cu Polonia. *BiblioScientia*. 2011, nr. 5, 95-97. ISSN 1857-2278.

IOANA COSTA, „PAPIRUS, PERGAMENT, HÎRTIE. ÎNCEPUTURILE CĂRȚII”

dr. OCTAVIAN GORDON

Universitatea din București

Costa, Ioana. *Papyrus, parchment, hîrtie. Începuturile cărții* / Ioana Costa. – București: Humanitas, 2011. – 167 p., il. – Bibliogr.: p. 155-156. – ISBN 978-973-50-2945-6.

Plănuisem să scriu recenzia de față pentru volumul festiv prilejuit de cea de-a 70-a aniversare a Profesorului Vasile Țăra, cunoscut în mediul academic și printre prieteni pentru nețărmurita sa dragoste și grijă pentru carte și cărți. Această aniversare coincidea atunci cu o excelentă apariție editorială: o carte despre începuturile cărții, o carte despre istoria cărții,

o autocarte, *si licet*: Ioana Costa, *Papyrus, parchment, hîrtie. Începuturile cărții*, București, Humanitas, 2011. Socotisem deci a nu fi mai prejos de cuviință să mă înfățișez la festinul aniversării Profesorului cu prezentarea acestei cărți, în loc de orice alt colind. Din păcate, o serie de preocupări mărunte mi-au năpădit atunci zilele, care s-au transformat între timp în săptămîni și apoi în luni, ajungînd pînă la buza hăului uitării, mai cu seamă că volumul aniversar apăruse deja (Gheorghe Chivu, Alexandru Gafton, Adina Chirilă [coord.], *Filologie și bibliologie. Studii [în onoarea profesorului Vasile Țăra]*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011). N-am lăsat să se aștearnă însă prea mult colb peste cartea a cărei apariție mi-a făcut atîta plăcere și despre care voi scrie în cele ce urmează, astfel că mi-am reluat condeiul, cu gînd anume că revista *BiblioScientia*, prin specificul ei, are să fie o gazdă editorială nu mai prejos decît destinatarul inițial al acestei prezentări.

Volumul Profesoarei universitare Ioana Costa, filolog din vechea gardă a clasiștilor formați sub îndrumarea unor Profesori precum Dan Slușanschi, Francisca Băltăceanu, Iancu Fischer, Mihai Nichita sau Gabriela Creția – la care se adaugă, memorial, propriul ei tată, regretatul și renumitul Profesor Traian Costa –, atrage, întîi de toate, prin aspectul elegant și distins, trădînd gustul pentru frumos, chiar dacă la o scară redusă, al bibliofililor de altădată: o copertă fină, inscripționată sobru, avînd pe fundal un fragment de codice grecesc din secolul al IX-lea, de culoarea pielii tăbăcite, așa cum are să afle

cititorul curios, chiar din paginile cărții (vezi capitolul *Materiale pe care se scrie*, paragrafele despre *pergament*, p. 26-28). Nu știu cum se face, dar degetele îmi alunecă spre finele cărții – ori de pe urma îmbinării aparte a filelor tipografice, ori dintr-o involuntară căutare a cuprinsului la sfârșitul volumului, ori dintr-o altă, nebănuită, pricină –, unde se găsesc nu mai puțin de 15 ilustrații, colorate și lucioase, ca într-un album de artă, reprezentări fotografice (unele sînt reconstituiri pe computer) ale obiectelor a căror poveste o vom afla depănată de-a fir a păr în carte.

Tabla de materii, așezată, *pro-fetic*, la început, îl introduce pe cititor într-o atmosferă de rigoare ce trădează un anumit caracter științific al volumului: trei părți principale, toate în jurul ideii de *text* (A. *Constituirea textelor*; B. *Transmiterea textelor*; C. *Păstrarea textelor*), împărțite, la rîndul lor în subcapitole intitulate fie pe înțelesul tuturor, ghicind astfel conținutul (precum *Instrumente de scris*, *Copistul*, *Abaterile de la model*, *Universitățile din Evul Mediu* sau chiar *Editio princeps*¹), fie într-un jargon al filologilor (clasicisti), cu care cititorul are să se obișnuiască doar dacă va avea curiozitatea să ajungă la capitolul cu pricina: *Paleografia internă*, *Tradiția indirectă*, *Recensio*, *Emendatio* etc. Poate că ar mai fi o categorie de titluri: cele despre care cititorul ar avea impresia că știe ce înseamnă, dar pe care le va înțelege mai bine – sau poate chiar îi vor schimba perspectiva – abia după ce va citi descrierile respective, precum *Filologia* sau *Ediții*.

Astfel, despre filologie (p. 9-20) cititorul mediu – acela care nu confundă filologia cu filozofia – va afla nu că este știința care se ocupă cu studiul limbii², ci că acoperă o paletă mult mai largă și, totodată, mai precisă de înțelesuri, de la cel etimologic, perceptibil în filozofia lui Platon („dragostea de vorbă, de conversație, de argumentare” – p. 10), pînă la cel promovat de învățații Bibliotecii din Alexandria, de erudiție (umanistă, *avant la lettre*). Autoarea cărții trece în revistă, în mod competent și convingător, toate sensurile relevante cu care termenii *φιλόλογος* și *φιλολογία* au fost folosiți, de la primele apariții în Antichitatea grecească, pînă în zorii modernității, insistînd însă asupra valențelor alexandrine ale celor doi termeni (p. 13-19).

Aflăm apoi, într-o savuroasă îmbinare de legende de proveniență antică și componente ale descoperirilor științifice recente, o sumedenie de informații practice, reunite sub titlul *Paleografia externă* (p. 21-35). În acest capitol sînt prezentate materialele pe care se scrie în Antichitate și în Evul Mediu – papirusul, pergamentul și hîrtia –, cu modul lor de prelucrare și epocile în care erau folosite cu precădere. Succesiunea acestor informații practice

¹ Spun „chiar”, fiindcă – vai! – puțini dintre bacalaureații de astăzi ajung să priceapă ce-i aceea o ediție *princeps*.

² Așa circulă un zvon, în temeiul unei confuzii generalizate: filologie = lingvistică.

gravitează în jurul explicațiilor posibile pentru transmiterile eronate ale textelor. Abandonarea papirusului în favoarea pergamentului – superior, de altfel, din multiple puncte de vedere – a dus și la o serie de erori în procesul uriaș constituit de copierea masivă a vechilor texte ale papirusurilor pe noul material inventat, potrivit legendei, la Pergam. Totuși, de multe ori, papirusurile descoperite recent au confirmat multe din emendările eleniștilor moderni. În același capitol autoarea vorbește și despre *Instrumentele de scris* utilizate (p. 31-33), precum și despre palimpseste (p. 34-35): pergamente (mai rar papirusuri) pe care se scria a doua oară (foarte rar a treia oară), după ce textul inițial era șters prin răzuire. Pentru istoria textelor, aceste palimpseste sînt de o importanță aparte, întrucît, cu ajutorul unor substanțe chimice, se poate reconstitui și citi textul scris inițial.

Desigur, unui capitol intitulat *Paleografia externă* ne așteptăm să urmeze unul despre *Paleografia internă*, prezentată între paginile 36-43. Avertizăm pe cititorul specialist că volumul Ioanei Costa, respectiv capitolele separate, nu se substituie unui tratat de paleografie, unuia de codicologie sau unuia de ecdotică. Prin urmare, îl rugăm să nu se aștepte la o tratare exhaustivă sau prea minuțioasă nici în cazul prezentării elementelor de paleografie internă. Este vorba deci de un rezumat, menit să-l introducă pe cititor în istoria cărții și a transmiterii textelor care astăzi constituie cărți. În capitolul despre *Paleografia internă*, sînt înșirate și descrise șase tipuri de scriere în alfabet latin (capitala – cu două subtipuri: cvadrată și rustică –, unciala, scrierea insulară, minuscule carolingiană, scrierea gotică și, în sfîrșit, scrierea umanistică), ca fiind tipurile principale de scriere latină, alături de alte cîteva tipuri secundare, care sînt menționate în treacăt. Aici probabil că cititorul nespecialist ar fi simțit nevoia unor mostre fotografice așezate în rînd cu celelalte ilustrații de la finalul cărții sau, încă și mai practic, chiar în dreptul descrierilor cu pricina. Pentru paleografia greacă, sînt aduse în discuție cinci tipuri de scriere: unciala, cursiva minusculă, minuscule literară, minuscule mixtă și noua scriere cursivă. La pagina 41, Ioana Costa afirmă că, spre deosebire de codicele latinești, care sînt în jur de douăzeci de mii, „cele grecești sînt considerabil mai puține”. Presupun că autoarea se referă doar la cantitatea de codice grecești prezente și catalogate în marile biblioteci occidentale, fiindcă în spațiul fost bizantin – mai ales în spațiile monahale din Grecia, Cipru, Egipt – trebuie să se afle mult mai multe. Numai la Mănăstirea Vatopedi din Sfîntul Munte au fost identificate peste două mii de manuscrise, pentru care deja Profesorul Erich Lamberz de la Bayerische Akademie der Wissenschaften a reușit să publice, în 2006, prima parte a catalogului, într-o serie *ad hoc*, intitulată *Κατάλογοι Ἑλληνικῶν Χειρογράφων Ἁγίου Ὄρους*, sub egida Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Σπουδῶν: *Katalog der*

griechischen Handschriften des Athosklosters Vatopedi, Band 1 (Codices 1-102), Θεσσαλονίκη. Ar fi deci de presupus – fie și doar statistic – că în partea orientală a vechii Europe se păstrează mai mult de douăzeci de mii de codice grecești.

Partea a doua a cărții (*Transmiterea textelor*) începe cu capitolul despre cele două surse ale cunoștințelor noastre despre Antichitate: literatura (în sensul ei larg) și artele plastice (p. 47-55). În acest capitol, Ioana Costa continuă cu prezentarea sistematică și contrastivă a categoriilor multiple: inscripții și texte literare; tradiția directă și tradiția indirectă; transmiterea textelor grecești și transmiterea textelor latinești; transmiterea prozei și transmiterea liricii grecești (care „astăzi oferă imaginea unei ruine” p. 51), insistând mereu asupra caracterului de *selecție* a operelor literare transmise de-a lungul veacurilor pînă la noi, asupra puținătății textelor care ne-au parvenit și asupra unei realități pe care putem spune că o rezumă fraza următoare: „Ceea ce avem sub ochi nu este textul așa cum a ieșit din mîna autorului, ci un text pe care filologii îl reconstituie pe baza manuscriselor medievale” (p. 49). Paginile dedicate descrierii sumare a supraviețuirii monumentelor de artă plastică ale Antichității (p. 52-55) vin ca un fel de respiro în ansamblul cărții, autoarea făcînd o paralelă între transmiterea textelor prin manuscrise și transmiterea obiectelor de artă. Capitolul intitulat *Copistul* (p. 56-57) pare a fi prima parte a unui diptic care se continuă cu cel despre *Abaterile de la model* (p. 64-69) și, în afară de prezentarea unui excelent portret robot al copistului medieval și al situațiilor în care acesta poate greși, ne vorbește, în stil mai degrabă nuvelistic, despre munca filologilor alexandrini, cu cele (considerate astăzi) bune și mai puțin bune ale lor. Merită să menționez aici faptul că unul dintre criteriile după care filologii alexandrini emendau textele (homerice, bunăoară), era „limbajul sau comportamentul nepotrivit (ἀπρέπεια)” (p. 59), astfel încît anumite pasaje homerice erau pur și simplu cenzurate. Toate aceste descrieri ale tipurilor de „erori” pe care le poate produce transmiterea textelor, precum și încredințarea că ceea ce avem astăzi sub ochi nu este textul original, ci o încercare filologică de a produce „un text cît mai apropiat cu putință original” (p. 64) induc dacă nu o neîncredere, cel puțin o rezervă la adresa textului în sine și provoacă cititorul să se gîndească la o abordare mai puțin sola-scripturistică a textelor pe care Antichitatea ni le-a transmis. Urmează o serie de mărturii despre *Tradiția indirectă* (p. 70-79), un complex de fragmente de text pe care le constituie citatele, antologiile, traducerile (în alte limbi vechi), imitațiile, parodiile, lexicoanele, excerptele, parafraza și – ca o categorie aparte – datele stihometrice, toate acestea contribuind mai mult sau mai puțin la ceea ce avea să devină în modernitate reconstituirea unei opere literare într-o formă cît mai aproape de original.

Partea a doua se încheie cu trei capitole care descriu, practic, procesul editării critice a unui text: 1. *Recensio* (p. 80-88) – adunarea și gruparea tuturor manuscriselor existente ale unui text pe familii de manuscrise, ceea ce presupune, desigur, și gruparea erorilor întâlnite în codice diferite; 2. *Examinatio* (p. 89-97) – identificarea lecțiunilor optime, în funcție de mai multe tipuri de erori; și 3. *Emendatio* (p. 97-102) – corectarea textului, i.e. aducerea textului într-o formă pe care editorul o consideră cea mai apropiată de original. Descrierile celor trei etape sînt însoțite de multiple exemple de erori care pot apărea în lecțiuni diverse și pe care editorul de text este dator să le observe.

Partea finală, intitulată *Păstrarea textelor*, debutează cu capitolul despre *Bibliotecile antice* (105-109), din care aflăm că scrierea relativ tîrzie în spațiul grecesc a făcut ca abia din secolul al V-lea î.Hr. să putem vorbi despre existența unor biblioteci private și despre comerțul de carte. Se presupune că „bibliotecile” Academiei și a Liceului au constituit un model pentru viitoarea celebră Bibliotecă din Alexandria (p. 108), cel mai mare „depozit de carte” al Antichității. Urmează o foarte utilă descriere a *Nomenclaturii codicelor* (p. 110-114), cu numeroase exemple din toate cele cinci categorii enumerate, după care aflăm despre *Universitățile din Evul Mediu* (p. 115-133), nașterea și parcursul lor istoric în Europa Occidentală, precum și despre cele mai importante *Biblioteci* (p. 134-137) moderne în care se păstrează manuscrise celebre. Capitolul intitulat *Ediții* (p. 138-143) descrie, în fapt, modalitatea de alcătuire a unei *stemme* (autoarea folosește, nu fără o bună îndreptățire, sintagma „un *stemma*”), ca prim rezultat al trudei editoriale. Două pagini sînt dedicate capitolului despre *Editio princeps* (p. 144-145), în timp ce ultimul capitol al cărții (p. 146-154) ne vorbește despre *Edițiile clasice* (i.e. ediție dintr-un autor clasic): structura unei astfel de ediții, pagina de titlu, conținutul obișnuit al prefețelor, lista siglelor și a semnelor folosite, diverse elemente ale unui aparat critic etc.

Două liste bibliografice (una cu autori clasici și alta cu autori moderni) sînt plasate înaintea celor doi bineveniți indici: *Index nominum* și *Index rerum*, urmați de acel *fasciculum* de ilustrații despre care am amintit deja.

Spuneam mai sus că volumul Ioanei Costa nu se substituie unui tratat de specialitate din domeniul ecdoticii sau a domeniilor conexe. Cu toate acestea, volumul conține mai multe pasaje care indică un anumit nivel de pregătire a publicului destinat. Expresiile sau frazele în limba latină, fără traducere, fac parte din această categorie de pasaje (vezi p. 24, 28, 34, 56, 58 etc.; la p. 84-85, bunăoară, se află un text în limba latină, concentrînd principiile de critică textuală formulate de Karl Lachmann, de aproape o pagină întreagă, pe care îl vor înțelege în detaliu doar cei cu o bună pregătire de limbă latină). De asemenea, nu sînt mulți cititori care să știe cine sînt „cei zece autori ai

canonului grecesc” (p. 50), iar unii vor întui, din context, că „CIA IV 46b” (p. 70) se referă la un corpus de inscripții antice. De bună seamă, cititorul mediu oarecare, fără absolut nici o pregătire în privința limbii latine sau a filologiei, în general, va parcurge cu plăcere fiecare capitol al volumului despre *Începuturile cărții*, sărind, pur și simplu, peste anumite exemplificări sau pasaje precum cele amintite.

Deși înveșmântat într-o mantie a erudiției și a sobrietății, nu lipsesc, pe alocuri, notele de umor și destindere. La p. 11, nota 2, aflăm, bunăoară, despre motivul pentru care Eratostene, autosupranumit *Philologos*, fusese poreclit *Beta* de către colegii lui de breaslă: deși se îndeletnicea cu multe domenii științifice, bibliotecarul alexandrin nu excela în nici unul din ele ca *Alpha*. La p. 34, în contextul descrierii metodei de reutilizare a materialului pe care se scria (palimpsestul), autoarea scrie: „Cicero îl suspectează pe un corespondent de-al său că îi scrie pe *chartula* pe care el i-a trimis-o; îi laudă economia, dar este înfiorat că i se pierd scrisorile”. Puțin mai departe, vorbind despre criteriile de selecție a operelor literare în decursul copierii manuscriselor, autoarea notează cu o amuzantă amărăciune: prețuirea de care s-a bucurat în Antichitate tragedia lui Ovidiu, *Medeea*, n-a cîntărit prea mult în procesul de selecție; „tragedia s-a pierdut. S-a păstrat în schimb cartea de bucate a lui Apicius, utilă în multe gospodării, nu neapărat în biblioteci” (p. 51). În sfârșit, fără a avea certitudinea că autoarea cărții a avut vreo intenție umoristică, mi s-a părut amuzant să aflu (de la p. 54) că o sculptură a lui Fidias în bronz, și anume *Atena Lemnia*, nu numai că nu ni s-a păstrat decît fragmentar, printr-o copie în marmură datînd de la finele Antichității, dar cele două părți care o compun se păstrează în două cetăți diferite ale Europei: capul la Bologna, iar corpul la Dresda. [Involuntar, mi se duce gîndul la prima frază din *Ismail și Turnavitu* a lui Urmuz: „Ismail este compus din ochi, favoriți și rochie și se găsește astăzi cu foarte mare greutate.”]

Revenind la aspectele sobre al unui volum marcat de erudiție, în care autoarea își trădează la tot pasul meseria de filolog, nu pot să nu remarc și să nu laud încăpățînarea pozitivă a editurii Humanitas – reprezentate, la nivelul Redacției, de Georgeta-Anca Ionescu – de a promova, și în acest volum, grafia sănătoasă a lui *sînt* și a lui *î* din „i”.

Mai degrabă discret decît vădit, cartea despre *Începuturile cărții*, scrisă de Ioana Costa, dincolo de utilitatea informațiilor conținute și de plăcerea lecturii propriu-zise, este și un elogiu la adresa alcătuirii unei ediții critice, cea care constituie o piatră de încercare, indicînd, totodată, măsura erudiției filologiei clasice. Sau – aș îndrăzni să spun – a filologiei și punct.

NATO SCIENCE SERIES COLLECTION IN THE CENTRAL SCIENTIFIC LIBRARY „A. LUPAN” OF ASM

VALENTINA TCACENCO, LUDMILA GHELETA

BȘC „Andrei Lupan”

There are different kinds of collections in our library, the famous ones and not very. One of the famous collections of the books for the scientists and researches is the NATO Science Series.

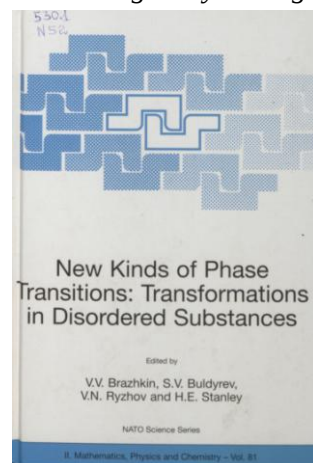
The NATO Science Series presents the results of scientific meetings sponsored by the NATO Science Committee, which aims at the dissemination of advanced scientific and technological knowledge, with a view to strengthening links between scientific communities. The types of scientific meeting generally supported are „Advanced Study Institutes” and „Advanced Research Workshops”.

The series is published by an international board of publishers in conjunction with the NATO Scientific Affairs Division. Publications are grouped by subject area:

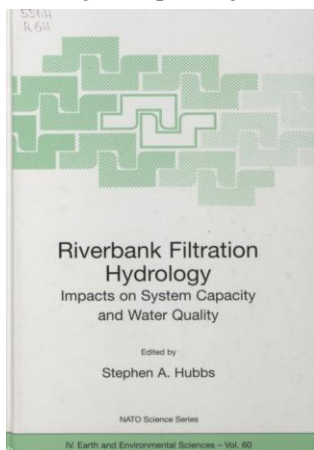
- ✓ Mathematics, Physics and Chemistry;
- ✓ Computer and Systems Science;
- ✓ Earth and Environmental Science;
- ✓ Life and Behavioural Sciences;
- ✓ Science and Technology Policy.

There are 147 titles of the NATO Science Series in the Central Scientific Library „Andrei Lupan” of the Academy of Sciences of Moldova. The priority has the *Mathematics, Physics and Chemistry* subseries. There are 76 titles of this subseries in our library: *Symmetry and Heterogeneity in High Temperature Superconductors; Superdense QCD Matter and Compact Stars; Frontiers in Planar Lightwave Circuit Technology; Advanced Radiation Sources and Applications; Defects in High-k Gate Dielectric Stacks; Nano-Electronic Semiconductor Devices; New Kinds of Phase Transitions: Transformations in Disordered Substances; Electron Crystallography: Novel Approaches for Structure Determination of Nanosized Materials; Non-Linear Dynamics and Fundamental Interactions* etc. [1-8].

Computer software is a pervasive factor in advancing the progress and increasing the efficiency of industry, science,

commerce and communication. In *Computer and Systems Sciences* subseries we have: *Computational Commutative and Non-Commutative Algebraic Geometry*; *Engineering Structures under Extreme Conditions: Multi-Physics and Multi-Scale Computer Models in Non-Linear Analysis and Optimal Design*; *Concurrent Information Processing and Computing*; *Differential Geometry and Topology*, *Discrete and Computational Geometry*; *Network Empowerment*; *Security and Privacy in Advanced Networking Technologies* *Security and privacy in advanced networking technologies* etc. [9-14].

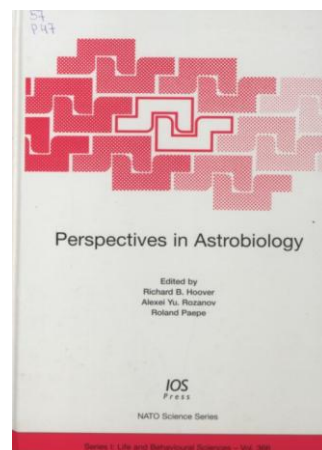

The *Earth and Environmental Science* subseries covered areas related to climate change, disaster prevention and forecast, transboundary water resources and transfrontier air pollution: *Advances in Air Pollution Modeling for Environmental Security*; *Transboundary Water Resources: Strategies for Regional Security and Ecological Stability*; *Advances in the Geological Storage of Carbon Dioxide: International Approaches to Reduce Anthropogenic Greenhouse Gas Emissions*; *The Comparative Roles of Suspension-Feeders in*

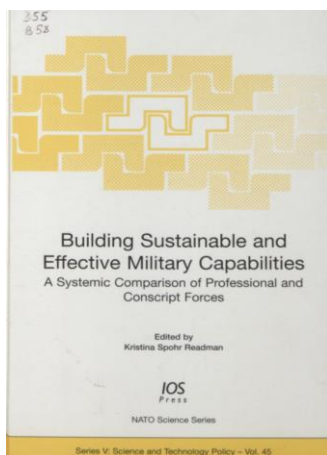
Ecosystems; *Riverbank Filtration Hydrology: Impacts on System Capacity and Water Quality*; *Graundwater and Ecosystems*; *Modern Tools and Methods of Water Treatment for Improving Living Standards*; *The Current Role of Geological Mapping in Geosciences*; *Transboundary Floods: Reducing Risks Through Flood Management*; *Assessment and Remediation of Contaminated Sediments*; *Bioremediation of Soils Contaminated with Aromatic Compounds* etc. [15-25].

Life and Behavioural Sciences subseries includes biology, agriculture and food sciences, medical and behavioural sciences: *Strengthening Influenza Pandemic Preparedness through Civil-Military Cooperation*; *Risk Infections and Possibilities for Biomedical Terrorism*; *Perspectives in Astrobiology*; *A New Model for Analyzing Antimicrobial Peptides with Biomedical Applications*; *Endoplasmic Reticulum: A Metabolic Compartment*; *Structure, Dynamics*

and Function of Biological Macromolecules and Assemblies; *Radiation Inactivation of Bioterrorism Agents*; *Free Radicals and Diseases: Gene Expression, Cellular Metabolism and Pathophysiology* etc. [26-33].

In *Science and Technology Policy* subseries covers new research technologies, scientific research training and technology transfer, management of science: *Prospects of Integration and Development of R&D*

and the Innovation Potential of Black Sea Economic Co-operation Countries; Science Education; Supporting the Development of R&D and the Innovation Potential of Post-Socialist Countries; Building Sustainable and Effective Military Capabilities: a Systemic Comparison of Professional and Conscript Forces; R&D Priorities in Innovation Policy and Financing in Former Socialist Countries; Science Education: Best Practices of Research Training for Students under 21; Ecological Agriculture and Rural Development in Central

and Eastern European Countries etc. [34-40].

It should be noted *NATO Science for Peace and Security Series* originally published with the title *NATO Security through Science Series*. Subserie A *Chemistry and Biology* deals with scientific solutions to food security, medical countermeasures, infectious diseases or vaccines, as well as pharmacology and toxicology, biotechnology and genetics. Volumes in the *Physics and Biophysics* subserie B are covered topics such as detectors, biosensors and biotechnology processing. Subserie C *Environmental Security* deals with scientific and technological aspects of innovative and promising projects related to environmental chemistry, decision support systems/risk assessment, regional environmental problems. *Human and Societal Dynamics* subserie E deals with new challenges for global security, human resource management, education, training, mobility and exchanges of personnel etc. [41-44].

The variety of different subjects allows our scientists to use the information for their research.

We have to mention that the major part of the collection was filled up by the ex-president Mr. A. Andries, who had many books of his own from this collection and gifted them to the library.

Referințe bibliografice:

1. BIANCONI, Antonio, ed. *Symmetry and Heterogeneity in High Temperature Superconductors*. Dordrecht: Springer, 2006. 214 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 214).
2. BLASCHKE, David and David SEDRAKIAN, eds. *Superdense QCD Matter and Compact Stars*. Dordrecht: Springer, 2006. 429 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 197).
3. JANZ, Siegfried, Jiri CTYROKY, and Stoyan TANEV, eds. *Frontiers in Planar Lightwave Circuit Technology*. Dordrecht: Springer, 2006. 287 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 216).
4. WIEDERMANN, Helmut. *Advanced Radiation Sources and Applications*. Dordrecht: Springer, 2006. 438 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 199).
5. GUSEV, Evgeni, ed. *Defects in High-k Gate Dielectric Stacks: Nano-Electronic Semiconductor Devices*. Dordrecht: Springer, 2006. 492 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 220).
6. BRAZHKIN, V.V., S.V. BULDYREV, V.N. RYZHOV, and H.E. STANLEY, eds. *New Kinds of Phase Transitions: Transformations in Disordered Substances*. Dordrecht: Springer, 2002. 649 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 81).
7. WEIRICH, Thomas E., János L. LÁBÁR, and Xiaodong ZOU, eds. *Electron Crystallography: Novel Approaches for Structure Determination of Nanosized Materials*. Dordrecht: Springer, 2006. 536 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 211).
8. KHANNA, Faqir and Davron MATRASULOV, eds. *Non-Linear Dynamics and Fundamental Interactions*. Dordrecht: Springer, 2006. 349 p. (NATO Science Series II: Mathematics, Physics and Chemistry; vol. 213).
9. COJOCARU, Svetlana, Gerhard PFISTER, and Victor UFNAROVSKI, eds. *Computational Commutative and Non-Commutative Algebraic Geometry*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 325 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 196).
10. IBRAHIMBEGOV, Adnan and Boštjan BRANK, eds. *Engineering Structures under Extreme Conditions: Multi-Physics and Multi-Scale Computer Models in Non-Linear Analysis and Optimal Design*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 407 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 194).
11. NICOLAU, Alex and Dan GRIGORAS, eds. *Concurrent Information Processing and Computing*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 319 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 195).
12. BOUCETTA, Mohamed and Jean-Marie MORVAN, eds. *Differential Geometry and Topology, Discrete and Computational Geometry*. Amsterdam: IOS Press,

2005. 373 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 197).
13. POPOV, Oliver B. *Network Empowerment*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 136 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 192).
14. JERMAN-BLAŽIČ, Borka, Wolfgang SCHNEIDER, and Tomaž KLOBUČAR, eds. *Security and Privacy in Advanced Networking Technologies*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 247 p. (NATO Science Series III: Computer and Systems Sciences; vol. 193).
15. FARAGO, Istvan, Krassimir GEORGIEV, and Ágnes HAVASI, eds. *Advances in Air Pollution Modeling for Environmental Security*. Dordrecht: Springer, 2005. 406 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 54).
16. VOGTMANN, Hartmut and Nikolai DOBRETISOV, eds. *Transboundary Water Resources: Strategies for Regional Security and Ecological Stability*. Dordrecht: Springer, 2005. 198 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 46).
17. LOMBARDI, S., L.K. ALTUNINA, and S.E. BEAUBIEN, eds. *Advances in the Geological Storage of Carbon Dioxide: International Approaches to Reduce Anthropogenic Greenhouse Gas Emissions*. Dordrecht: Springer, 2006. 362 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 65).
18. DAME, Richard F. and Sergej OLENIN, eds. *The Comparative Roles of Suspension-Feeders in Ecosystems*. Dordrecht: Springer, 2005. 360 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 47).
19. HUBBS, Stephen A., ed. *Riverbank Filtration Hydrology: Impacts on System Capacity and Water Quality*. Dordrecht: Springer, 2006. 344 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 60).
20. BABA, Alper, Ken W.F. HOWARD, and Orhan GUNDUZ, eds. *Groundwater and Ecosystems*. Dordrecht: Springer, 2006. 310 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 70).
21. OMELCHENKO, Alexander, Alexander PIVOVAROV, and W. Jim SWINDALL, eds. *Modern Tools and Methods of Water Treatment for Improving Living Standards*. Dordrecht: Springer, 2005. 334 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 48).
22. OSTAFICZUK, Stanislaw R., ed. *The Current Role of Geological Mapping in Geosciences*. Dordrecht: Springer, 2005. 288 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 56).
23. MARSALEK, Jiri, Gheorghe STANCALIE, and Gabor BALINT, eds. *Transboundary Floods: Reducting Risks Through Flood Management*. Dordrecht: Springer, 2006. 336 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 72).

-
24. REIBLE, Danny and Tomas LANCZOS, eds. *Assessment and Remediation of Contaminated Sediments*. Dordrecht: Springer, 2006. 246 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 73).
 25. HEIPIEPER, Hermann J., ed. *Bioremediation of Soils Contaminated with Aromatic Compounds*. Dordrecht: Springer, 2007. 130 p. (NATO Science Series IV: Earth and Environmental Sciences; vol. 76).
 26. NEVILLE, J. and O.I. KISILEV, eds. *Strengthening Influenza Pandemic Preparedness through Civil-Military Cooperation*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 159 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 360).
 27. ELZER, Philip H. and Krassimir T. METODIEV, eds. *Risk Infections and Possibilities for Biomedical Terrorism*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 139 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 361).
 28. HOOVER, R.B., A.Yu. ROZANOV, and R. PAEPE, eds. *Perspectives in Astrobiology*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 217 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 366).
 29. COOPER, E.L., A. BESCHIN, and M. BILEJ, eds. *A New Model for Analyzing Antimicrobial Peptides with Biomedical Applications*. Amsterdam: IOS Press, 2002. 193 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 343).
 30. BENEDETTI, A., G. BÁNHEGYI, and A. BURCHELL, eds. *Endoplasmic Reticulum: A Metabolic Compartment*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 151 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 363).
 31. PUGLISI, Joseph D., ed. *Structure, Dynamics and Function of Biological Macromolecules and Assemblies*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 189 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 364).
 32. CAZSO, L.G. and C.C. PONTA, eds. *Radiation Inactivation of Bioterrorism Agents*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 203 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 365).
 33. GRUNE, Tilmam, ed. *Free Radicals and Diseases: Gene Expression, Cellular Metabolism and Pathophysiology*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 193 p. (NATO Science Series I: Life and Behavioural Sciences; vol. 367).
 34. FILHO, Walter Leal, ed. *Prospects of Integration and Development of R&D and the Innovation Potential of Black Sea Economic Co-operation Countries*. Amsterdam: IOS Press, 2002. 198 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 37).
 35. CSERMELY, Peter and Leon LEDERMAN, eds. *Science Education*. Amsterdam: IOS Press, 2003. 307 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 38).
 36. FILHO, Walter Leal, ed. *Supporting the Development of R&D and the Innovation Potential of Post-Socialist Countries*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 175 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 42).

-
37. READMAN, Kristina Spohr, ed. *Building Sustainable and Effective Military Capabilities: a Systemic Comparison of Professional and Conscript Forces*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 171 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 45).
38. FILHO, Walter Leal and Plamen Svetoslavov GRAMATIKOV, eds. *R&D Priorities in Innovation Policy and Financing in Former Socialist Countries*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 209 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 46).
39. CSERMELY, P., L. LEDERMAN, and T. KORCSMÁROS, eds. *Science Education: Best Practices of Research Training for Students under 21*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 235 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 47).
40. FILHO, Walter Leal, ed. *Ecological Agriculture and Rural Development in Central and Eastern European Countries*. Amsterdam: IOS Press, 2004. 217 p. (NATO Science Series V: Science and Technology Policy; vol. 44).
41. MORRISON, D., F. MILANOVICH, D. IVNITSKI, and Th.R. AUSTIN, eds. *Defense against Bioterror: Detection Technologies, Implementation Strategies and Commercial Opportunities*. Dordrecht: Springer, 2005. 337 p. (NATO Security through Science Series B: Physics and Biophysics).
42. BAHADIR, Ali Müfit and Gheorghe DUCA, eds. *The Role of Ecological Chemistry in Pollution Research and Sustainable Development*. Dordrecht: Springer, 2009. 308 p. (NATO Science for Peace and Security Series C: Environmental Security).
43. EDMUNDS, Timothy and Marjan MALEŠIČ, eds. *Defence Transformation in Europe: Evolving Military Roles*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 113 p. (NATO Security through Science Series E: Human and Societal Dynamics; vol. 2).
44. FRIEDMAN, M.J. and A. MIKUS-KOS, eds. *Promoting the Psychosocial Well Being of Children Following War and Terrorism*. Amsterdam: IOS Press, 2005. 191 p. (NATO Security through Science Series E: Human and Societal Dynamics; vol. 4).

REFLECȚIILE BIBLIOTECARULUI ÎN AJUNUL SĂRBĂTORII PROFESIONALE

TAMARA MARIAN

BȘC „Andrei Lupan”

Noul context economic și social legat de aspirațiile Republicii Moldova cu privire la integrarea europeană presupune obținerea unor performanțe în toate domeniile, inclusiv și în activitatea bibliotecilor. Dat fiind faptul că biblioteca reprezintă un pilon al societății, fiind una dintre instituțiile de bază ale dezvoltării acesteia, ameliorarea calității aici este o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea resurselor umane și a compativității economice, deoarece un om informat și instruit în domeniu va crea un produs performant, competitiv pe piață. Țin să menționez, că biblioteca crează în jurul său o comunitate, care include în primul rând beneficiarii săi direcți: studenți, profesori, savanți, angajați din diferite domenii, dar și instituții publice și nonguvernamentale. Cu alte cuvinte, biblioteca devine un centru vital al societății, fiind punct de intersecție a unor coordonate destinate să transforme societatea într-un spațiu deschis spre cooperare și consultare a tuturor beneficiarilor. Pornind de la ideea că biblioteca este o instituție activă și eficientă, direcția de dezvoltare a ei și a serviciilor pe care le prestează e normal să fie stabilite prin consultarea tuturor partenerilor predispuși spre cooperare prin organizarea diferitor traininguri, mese rotunde, conferințe, sondaje de opinii, dar și prin consultarea bazei materiale. În acest sens eu și colegii mei de lucru ne putem numi, pe drept cuvânt, furnizori de servicii profesionale grație eforturilor depuse de conducerea bibliotecii, care ne-a pus la dispoziție un sediu frumos și modern, un fond de carte bogat și actualizat în concordanță cu interesele cititorilor. Astfel, calculatorul s-a transformat dintr-un dispozitiv mare și scump, amplasat în centru într-un computer funcțional pe birourile fiecărui colaborator al bibliotecii noastre.

Acum, la început de mileniu, biblioteca noastră traversează un proces de adaptare la cerințele actuale ale societății, proces marcat de fenomenul globalizării și de dezvoltare fără precedent a tehnologiilor informaționale. În condițiile creșterii cerințelor sociale și individuale față de informare este logică implementarea unui tip de activitate care să conducă la creșterea ofertei de servicii, a eficienței acestora. În acest context, ne dăm bine seama, că calitatea servirii beneficiarilor este, fără îndoială, una dintre cerințele cele mai importante în raport cu orice activitate întreprinsă și constituie pentru biblioteca noastră cheia succesului. Această abordare stipulează ideea, că întreaga activitate a bibliotecii trebuie orientată spre client, fiecare din noi

trebuie să înțeleagă necesitățile de moment și de perspectivă și să tindă spre depășirea așteptărilor acestuia. Implicarea fiecăruia dintre noi în această activitate presupune:

- înțelegerea tuturor nevoilor și așteptărilor beneficiarilor;
- asigurarea unui echilibru între modul de abordare a nevoilor clienților și ale societății în general;
- evaluarea satisfacției clienților pentru îmbunătățirea continuă a serviciilor oferite;
- armonizarea relațiilor cu clienții.

Pentru obținerea unor rezultate cât mai bune în acest domeniu, este nevoie de implicarea întregului colectiv al bibliotecii, fapt ce ar permite utilizarea abilităților și cunoștințelor fiecăruia dintre noi în beneficiul bibliotecii. După părerea mea, această implicare presupune :

- asumarea responsabilității fiecăruia pentru soluționarea problemelor apărute;
- punerea în valoare a competențelor, cunoștințelor și experienței fiecăruia;
- transmiterea cunoștințelor și a experienței între membrii echipei de lucru;
- concentrarea asupra satisfacerii nevoilor clienților;
- dezvoltarea unui spirit creativ în definirea obiectivelor de activitate;
- obținerea de satisfacții personale ca urmare a muncii desfășurate;
- dezvoltarea sentimentului de mândrie pentru biblioteca în care activăm.

Vreau să cred și afirm cu toată certitudinea, că implicarea despre care am vorbit anterior, va crea un climat de consens și armonie în colectiv și noi vom veni cu inițiative personale și colective desfășurând în continuare activitatea cu plăcere.

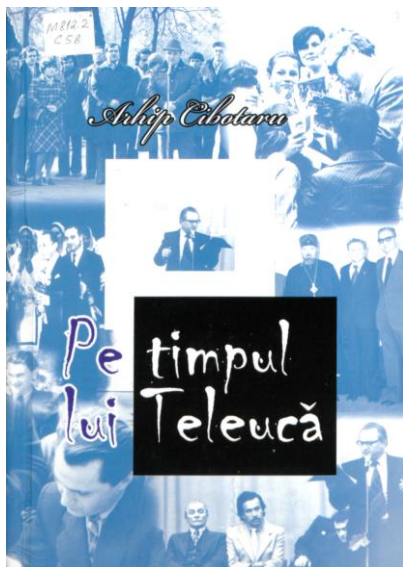
În încheiere menționez că activitatea calitativă în cadrul bibliotecii noastre constituie o schimbare serioasă în cultura acesteia. De aceea invit toți colegii mei, în ajun de sărbătoarea noastră profesională, să explorăm cu încredere și cu mult curaj calitatea, adaptând-o la oportunitățile de dezvoltare a Bibliotecii Academiei de Științe a Moldovei, în care avem onoarea sa activăm.

Și fiind în ajunul sărbătorii profesionale, le doresc colegilor să-și onoreze profesia nobilă de bibliotecar, spre a o păstra cu demnitate în rândul marilor profesii intelectuale, să fie responsabili pentru meseria sa, să manifeste pasiune pentru profesie și respect pentru carte, să dea dovadă de profesionalism înalt, sănătate, creativitate, apreciere de la cei pentru care muncesc zi de zi.

O CARTE CE MERITĂ CITITĂ

MARIA BALABAN

BȘC „Andrei Lupan”

Recent a apărut o carte ce trebuie să-și facă loc în biblioteca fiecăruia. Eveniment nu foarte des, trebuie să recunoaștem cu mare regret, căci cărți scriu tot mai mulți, deși prea puțini din ei ar trebui s-o facă. „*Pe timpul lui Teleucă*” – așa se numește cartea care chiar merită atenția cititorilor – admiratori și care a îmbogățit Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”.

Este un roman cu caracter memorialistic, scrisă de poetul, prozatorul și dramaturgul Arhip Cibotaru, ce ne fascinează chiar din primele rânduri. „*M-am bazat în linii mari numai pe ceea ce am văzut cu ochii mei și am păstrat în memorie. Doar în două sau în trei locuri am reprodus câteva momente luate din auzite*” – scrie autorul. Opera complexă, ce îmbină armonios istorioare hazlii, dar și triste, poezie și proză, oglindește exact viața scriitorului. Originalitatea cărții vine anume din acest aliaj.

„*Mai întâi i-am cunoscut numele*” – astfel își începe firul amintirilor regretatul Arhip Cibotaru. Fiind încă elev în centrul raional Cotuieni, citea periodicele „*Scânteia leninistă*”, „*Tineretul Moldovei*”, și „*Țăranul sovietic*”, unde își publicau poeziile Mihail Garaz, Ion Podoleanu, Vitalie Filip ș.a. Printre ei era și Victor Teleucă, care urma să devină unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai timpului său. Urmează apoi starea pe care a simțit-o el însuși când i-a fost publicată prima poezie și primul grupaj de versuri. Pasaje întregi sunt dedicate amintirilor despre Anatol Gugel, susținător inimos al poezilor începători ai epocii, despre Vitalie Tulnic, Andrei Strâmbeanu, dar și despre Ion Canna, „clasic” viu îndreptat împotriva scriitorilor care își începuseră activitatea literară în România antebelică. De asemenea, Arhip Cibotaru recrează atmosfera terorii socialiste, în care își începeau activitatea literară șaizeciștii est-pruteni.

Pe fundalul unui spectru larg de fapte vii și de probleme complicate ale timpului, Arhip Cibotaru oglindește prietenia sa cu Victor Teleucă – omul și

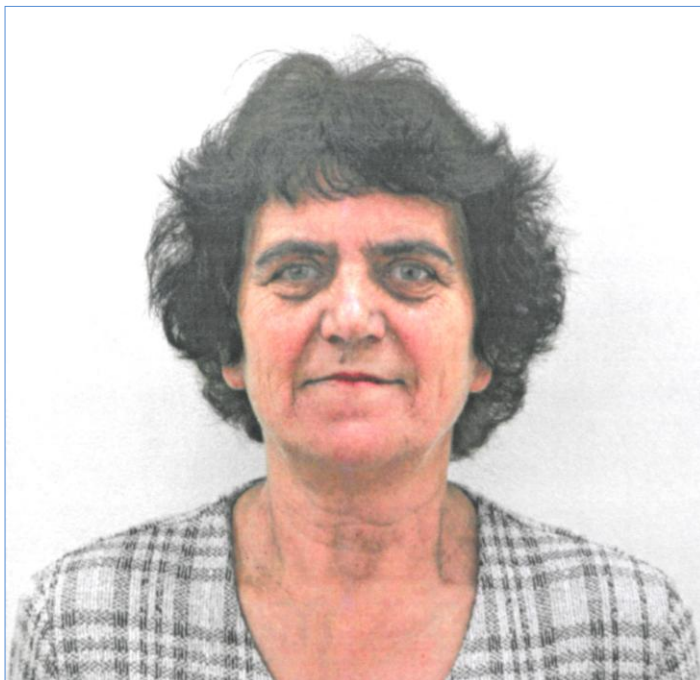
scriitorul. Ne pomenim antrenati în discuțiile lor pe cele mai variate teme. Deosebit de semnificativă se prezintă referința lui Arhip Cibotaru în elogiarea scriitorilor ruși Evtuşenco, Voznesenski, Rojdestvenski ș.a.

Pe parcursul întregii sale cărți, Arhip Cibotaru ne leagă sufletește de personalitatea neordinară a lui Victor Teleucă și ne îndeamnă să-i citim sau să-i recitim cu dragoste volumele poetico-filozofice. Totodată, memorialistul evocă fapte, întâmplări și „cazuri” cu Petru Zadnipru, Vladimir Beșleagă, Pavel Boțu, Vlad Ioviță, Mihail Ion Ciubotaru, Mihail Gh. Cibotaru, Ion Bolduma, Mihai Cimpoi și cu alți șaizeciști talentați, realizând până la urmă o micropanoramă a literaturii din acea perioadă. Un capitol aparte este destinat amintirilor plăcute din Extremul Orient, unde autorul și prietenul său au fost trimiși „să facă” armata. Anume acolo, pe insula Askold, Victor Teleucă și-a scris culegerile sale *„Din patru vânturi”* și *„Insula cerbilor”*. Cu un nou ciclu de versuri din acea scurtă cătănie s-a ales și Arhip Cibotaru. De asemenea, pagini întregi au fost dedicate perioadei când plecau la casa de creație din Ialta, unde veneau scriitori din toată URSS.

Astfel, talentatul poet Arhip Cibotaru a immortalizat personalitatea marcantă a bunului său prieten. Totodată, el a scos în evidență o întreagă pleiadă de scriitori pe care-i prezintă reușit prin prisma sa.

Acestea sunt doar câteva momente spicuite din șiragul de istorioare și întâmplări, momente cu mult farmec scriitoricesc. Rămân fără atenție o seamă de fapte, întâmplări, dialoguri demne de a fi savurate. *„Am încheiat aceste pagini, achitându-mi o datorie morală, dar cum mi-au ieșit ele – interesante sau plictisitoare, folositoare sau inutile – să judece alții”*, ne recomandă talentatul scriitor în ultimul alineat al epilogului său.

În concluzie, dacă doriți să vă petreceți frumos timpul, citind despre prietenia a doi mari oameni ai literaturii contemporane, cartea *„Pe timpul lui Teleucă”* merită atenția dumneavoastră.

ALEXANDRA BRAGA**(20.03.1952 – 7.04.2012)**

A plecat dintre noi Alexandra Braga, care ne-a fost apropiată și dragă, o bună prietenă, un devotat coleg. A activat decenii la rând în instituția noastră și au cunoscut-o foarte mulți colaboratori, cercetători științifici cu experiență și tineri savanți. Toți care au trecut pragul bibliotecii și i-au solicitat ajutorul au apreciat sufletul ei sincer, generos, grija și nivelul profesionist.

Alexandra Braga s-a născut în satul Sipoteni, raionul Călărași, în familia lui Trifan și a Mariei Braga. După ce a absolvit școala medie, își îndreaptă pașii spre Universitatea de Stat din Moldova la specialitatea *Biblioteconomie și Bibliografie*. Încă din perioada universitară, printre calitățile ce le poseda Alexandra erau responsabilitatea, punctualitatea, dragostea și perseverența față de studii și față de profesia pe care o îmbrățișa. Pe lângă dragostea ce o purta pentru Slăvel, băiatul-mamei, pentru care a trăit, l-a iubit mai mult ca orice și care i-a dat puterea de a exista, urmând sa-i fie sprijin și toiaș la bătrânețe, mai rămânea loc și pentru grijile de serviciu.

Cu siguranță, fără a căuta special aportul unui distins bibliotecar la dezvoltarea științei, acesta există. Contribuția Alexandrei Braga la prosperarea științei academice se află în sutele de lucrări, referate și comunicări ale cercetătorilor noștri, cărora modesta bibliotecară a știut să le încurajeze căutările, punându-le la dispoziție materialele necesare fără

.....

întârziere. Alexandra Braga s-a bucurat de un mare respect din partea utilizatorilor Bibliotecii noastre și va rămâne pentru multă vreme în memoria lor.

Regretata noastră colegă și-a adus contribuția și la completarea și conservarea colecțiilor. Și aici a lăsat o urmă adâncă. După ea vor plânge miile de volume, cărora neobosita bibliotecară le-a purtat de grijă, le-a ocrotit și le-a prelungit viața pentru binele spiritual al altor generații de utilizatori. Sunt lacrimi de recunoștință și iubire pentru dragostea ce le-ai purtat-o, dragă prietenă.

O boală nemiloasă a răpit-o dintre noi la vârsta când avea încă multe vise și proiecte nerealizate, dar ceea ce a realizat ne dau dreptul să-i spunem cu toată sinceritatea și dragostea: ai trecut în lumea celor drepti împlinită într-o viață pe care ai trăit-o cu demnitate. Dumnezeu te-a iubit și lumea te-a admirat. Domnul să te primească în Împărăția Sa veșnică și să-ți dea odihna și liniștea meritată.

Colectivul Bibliotecii Științifice „Andrei Lupan” a AȘM